

ISSN 2148-2527

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
HARPUT UYGULAMA ve ARAŞTIRMA MERKEZİ

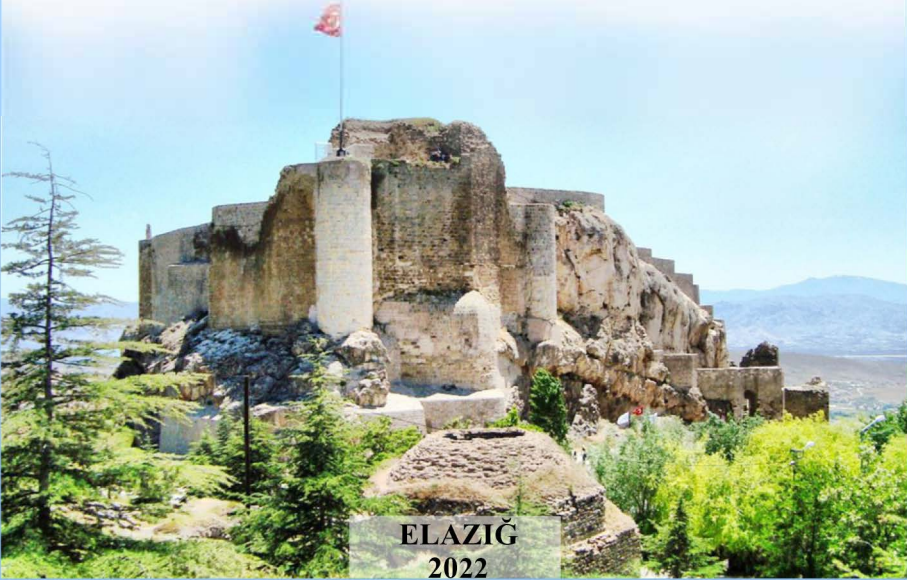
HARPUT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Journal of Harput Studies

Eylül / September 2022

Cilt/Volume : 9

Sayı/Issue: 18

ELAZIG
2022

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
HARPUT UYGULAMA ve ARAŞTIRMA MERKEZİ

FIRAT ÜNİVERSİTESİ
HARPUT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ (FÜHAD)

JOURNAL OF HARPUT STUDIES

Türkçe ve İngilizce yayımlanan uluslararası hakemli sosyal bilimler dergisidir. Mart ve Eylül aylarında olmak üzere yılda iki sayı olarak yayımlanır.

International peer-reviewed journal of social sciences published in Turkish and English. It is published as two issues a year, in March and September.

Cilt/Volume: 9 Sayı/Issue: 18 Eylül/September 2022

ISSN: 2148-2527

Harpur Araştırmaları Dergisi, Research Bible, OpenAire, Google Scholar, Road, DRJI (Directory of Research Journal Indexing), Scientific Indexing Services (SIS), Journal TOCs, ASOS Index, Sobiad, DergiPark ve İSAM tarafından indekslenmektedir.

Sahibi/Owner

Prof. Dr. Fahrettin GÖKTAŞ
Fırat Üniversitesi Rektörü

Editörler/Editors

Prof. Dr. Enver ÇAKAR
Prof. Dr. Kürşat ÇELİK

Yayın Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Burcu ÖZCAN (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Murat SUNKAR (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet GÜNDÜZ (Gaziantep Üniversitesi)
Doç. Dr. Doğa Başar SARIİPEK (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Cornel SIGMIREAN (Petru Maior Üniversitesi)
Doç. Dr. Asef ORUCOV (Azerbaycan Bilimler Akademisi)
Prof. Dr. Mohammad Kabir Hasan (New Orleans Üniversitesi)
Prof. Dr. Akimova ELNERA (Azerbaycan Bilimler Akademisi)
Prof. Dr. Hasan ŞENER (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Doç. Dr. Venera ANARBEKOVA (Celal-Abad Devlet Üniversitesi)
Doç. Dr. Zhanat IDRISHEVA (Doğu Kazakistan Devlet Üniversitesi)

Redaktörler/Redactors

Arş. Gör. Bedirhan ÜNLÜ (Türkçe)
Dr. Öğr. Üyesi H. Gökçe DEMİREL (İngilizce)

Yazışma Adresi/Correspondence Address

Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü Elazığ
e-posta: harputumdergi@gmail.com **Tel:** (0424) 2370000/3839-4197

Baskı/Printed By

Fırat Üniversitesi Basımevi-Elazığ

Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi,
uluslararası hakemli bir dergidir. Mart ve Eylül aylarında olmak üzere yılda iki sayı olarak yayımlanır. Yayımlanma dili Türkçe ve İngilizcedir. Her hakkı saklıdır. Makale son kabul tarihleri: Mart ayı için **Ocak** ayı sonu, Eylül ayı için ise **Temmuz** ayı sonudur. Makaleler, **intihal.net** intihal programından olumlu rapor alındıktan sonra yayımlanır. Dergimizin yayım kurallarına göre hazırlanmamış makaleler kabul edilmez. Yazıların her türlü hukuki ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Makalelere PDF formatında Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin Web sayfasından ulaşılabilir. Ancak kaynak gösterilmeksizin kullanılamaz.

Danışma ve Hakem Kurulu/Advisory&Referees Board

Prof. Dr. Abdullah İLGAZİ	Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Abdulvahap ÖZCAN	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Abdülhalik BAKIR	Bilecik Şeyh Edebali Ün.
Prof. Dr. Adem BAŞIBÜYÜK	Erzincan Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan SOFUOĞLU	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ahat ÜSTÜNER	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet AKSIN	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet BURAN	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet GÜNDÜZ	Gaziantep Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet YATKIN	İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Akimova ELNERA	Azerbaycan Bilimler Akademisi
Prof. Dr. Ali DERAN	Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Ali ÖZÇAĞLAR	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Ali YILDIRIM	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Aydın ÇELİK	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Bahir SELÇUK	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Beyhan KESİK	Giresun Üniversitesi
Prof. Dr. Burcu ÖZCAN	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Cornel SIGMIREAN	Petru Maior Üniversitesi
Prof. Dr. Çetin SEMERCİ	Bartın Üniversitesi
Prof. Dr. Emir ERDEN	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ün.
Prof. Dr. Enver ÇAKAR	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Ercan ALKAYA	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal AÇIKSES	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Ergün LAFLI	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Erkan Turan DEMİREL	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Fahrettin TIZLAK	Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Füsün KARA	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. H. Mehmet SOYSALDI	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Hamza ATEŞ	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan ŞENER	Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan YÜKSEL	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim YILMAZÇELİK	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. İlknur ÖNER	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan ALBAYRAK	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. İskender OYMAK	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail AYTAÇ	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal GÖRMEZ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Kenan ARINÇ	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Kenan PEKER	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Kürşat ÇELİK	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Levent GÖKDEMİR	İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Lütfi Gürkan GÖKÇEK	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ün.

Prof. Dr. Lütfi ÖZAV	Uşak Üniversitesi
Prof. Dr. M. Taner ŞENGÜN	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut TEKİN	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Ali ÜNAL	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ÇEVİK	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet KARAGÖZ	İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Zeydin YILDIZ	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Muhammet Beşir AŞAN	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Murat SUNKAR	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ÇELİKTEN	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK	İzmir Demokrasi Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa TURAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Nesrin ALGAN	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan KILIÇ	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan YAZICI	İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer AYTAÇ	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer Osman UMAR	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Rahmi DOĞANAY	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Recep YILDIRIM	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Saadettin TONBUL	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Sabri KARADOĞAN	Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Salih ÇEÇEN	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Selma YEL	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Şener DEMİREL	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Şenol ÇELİK	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Taner YILDIRIM	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Tarık ÖZCAN	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Turgut YİĞİT	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Uğur YAVUZ	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Ünal TAŞKIN	Adıyaman Üniversitesi
Prof. Dr. Y. Cemalettin ÇOPUROĞLU	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Yücel ÖZTÜRK	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Yüksel ARSLANTAŞ	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Zahir KIZMAZ	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Zeki BOYRAZ	İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynel ÖZLÜ	Gaziantep Üniversitesi
Doç. Dr. Asef ORUCOV	Azerbaycan Bilimler Akademisi
Doç. Dr. Esmâ Ülkü KAYA	Fırat Üniversitesi
Doç. Dr. Venera ANARBEKOVA	Celal-Abad Devlet Üniversitesi
Doç. Dr. Zhanat IDRISHEVA	Doğu Kazakistan Devlet Ün.

Bu Sayının Hakemleri/Referees For This Issue

Dr. Öğr. Üyesi Ahsen SAÇLI
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan ŞENER
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Doç. Dr. Muhammet DÜŞÜKCAN
Fırat Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
Süleyman Demirel Üniversitesi

Prof. Dr. Abdulmenaf TURAN
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Doç. Dr. Mustafa KORUMAZ
Konya Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Fatma KÜRÜM VAROLGÜNEŞ
Bingöl Üniversitesi

Doç. Dr. Yavuz Kağan YASIM
Hitit Üniversitesi

Doç. Dr. Abdulsemet YAMAN
Ardahan Üniversitesi

Prof. Dr. Bahir SELÇUK
Fırat Üniversitesi

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

Sanat Tarihi ve Mimarlık

Ebru DOĞAN

Elazığ Beyzade Efendi Konağı'nın Yapısal Sorunlarına İlişkin Bir İnceleme (**Araştırma Makalesi**)

A Study on the Structural Problems of Elazığ Beyzade Efendi Mansion (Research Article)..... 1

Türk Dili ve Edebiyatı

Abdulsamet DEMİRBAĞ

Molla Muhammed Ali ve “Safâ Geldin Hacı Baba” Adlı Şiiri Üzerine (**Araştırma Makalesi**)

Molla Muhammed Ali and on His Poem Named “Safâ Geldin Hacı Baba” (Research Article)..... 15

Teknoloji ve Bilgi Yönetimi

Bilal ALAT, Harun AYDIN

Ceza İnfaz Kurumlarının Web Sitelerinin Personel ve Mahkûm Yakınları Tarafından Kullanılabilirliğinin İncelenmesi; Elazığ Ceza İnfaz Kurumları Web Siteleri Örneği (**Araştırma Makalesi**)

Investigation of the Availability of the Websites of Criminal Institutions By Staff and the Relatives of Prisoners; Example of the Websites of Elazığ Criminal Execution Institutions (Research Article)..... 27

Kamu Yönetimi

Yüksel ARIKAN, İlke Bezen TOZKOPARAN

Elazığ İlinde Gıda Güvenliğinin İncelenmesi (**Araştırma Makalesi**)

Examination of Food Security in the Context of Globalization in Elazığ Province (Research Article)..... 37

Çalışma Ekonomisi**Serhan AKSÜT, Hasan UZUN**

Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği
Öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeyleri (**Araştırma Makalesi**)

*Creativity Levels of Fırat University Faculty of Education Pre-School
Teacher Students (Research Article).....* 55

Yayın İlkeleri ve Makale Yazım Kuralları

Publication Principles And Article Writing Rules..... 75

Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (FÜHAD)
Cilt: 9, Sayı: 18, Eylül 2022, s. 1-14, ISSN: 2148-2527

Journal of Harput Studies, Vol. 9, Issue 18, September 2022, pp. 1-14

Araştırma Makalesi/Research Article

ELAZIĞ BEYZADE EFENDİ KONAĞI'NIN YAPISAL SORUNLARINA İLİŞKİN BİR İNCELEME

A Study on the Structural Problems of Elazığ Beyzade Efendi Mansion

Ebru DOĞAN*

Geliş/Received: 10.10.2022

Kabul/Accepted: 20.10.2022

Öz

Harput'un kale rolünü kaybetmesiyle birlikte, şehir merkezi Elâzığ Ovası'na taşınmıştır. Yeni şehir merkezinde demiryolunun ve PTT binasının yapılmasından sonra bölge hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. Yaşanan hızlı ve kontrolsüz dönüşümlere bağlı olarak, Elazığ'daki pek çok tarihi yapı yok olmuştur. Sayıları gün geçtikçe azalan bu yapıların, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için hızlı bir şekilde mevcut durumları tespit edilmelidir. Tespit çalışmalarında, tarihi binaların yapısal sorunları doğru analiz edilmeli ve bu yapılar için en uygun müdahale (bakım, onarım, iyileştirme, güçlendirme...vb.) kararları verilmelidir.

Bu bağlamda, Elazığ'ın tarihi binalarındaki yapısal sorunları belirlemede örnek teşkil etmesi amacı ile bu makale çalışması oluşturulmuştur. Makalede, Elazığ'ın geleneksel mimarisini en iyi şekilde temsil eden yapılardan Beyzade Efendi Konağı üzerinde araştırmalar yapılmıştır. Çalışmada öncelikle, binanın tarihi hakkında bir literatür araştırması yapılmıştır. Ardından, mekânsal ve yapısal özelliklerini tespit etmek üzere konağın bulunduğu alana gözlemsel ve teknik geziler gerçekleştirilmiştir. Araştırmalardan elde edilen veriler ışığında konağın yapısal sorunları belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, konağın yapısal sorunlarına yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Çalışmada tespit edilen yapısal sorunların ve çözüm önerilerinin, konak için gelecekte alınacak müdahale kararlarına yardımcı olması hedeflenmiştir.

Anahtar sözcükler: *Beyzade Efendi Konağı, Yapı Sistemi, Yapı Elemanları, Yapısal Sorunlar*

---

* Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Malatya, Türkiye, ORCID: 0000-0002-3143-347X, ebru.dogan@ozal.edu.tr

Abstract

As Harput lost its role as a castle, the city center was moved to the Elâzığ Plain. After the construction of the railway and PTT building in the new city center, the region entered a rapid urbanization process. Due to the rapid and uncontrolled transformations, many historical buildings in Elazığ have disappeared. The current status of these buildings, whose numbers are decreasing day by day, should be determined quickly in order to protect and transfer them to future generations. In the identification studies, the structural problems of historical buildings should be analyzed correctly and the most appropriate intervention (maintenance, repair, improvement, strengthening, etc.) decisions should be made for these buildings.

In this context, this article has been prepared in order to set an example in determining the structural problems in the historical buildings of Elazığ. In the article, researches were conducted on Beyzade Efendi Mansion, one of the buildings that best represents the traditional architecture of Elazığ. First of all, a literature research on the history of the building was conducted. Then, observational and technical trips were made to the area where the mansion is located to determine its spatial and structural features. In the light of the data obtained from the research, the structural problems of the mansion were determined. As a result of the study, solution suggestions for the structural problems of the mansion were presented. It is aimed that the structural problems and solution suggestions identified in the study will help the future intervention decisions to be taken for the mansion.

Keywords: *Beyzade Efendi Mansion, Building System, Building Elements, Structural Problems*

Giriş

Sanayi devrimi sonrasında yaşanan ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak, kentler büyük bir dönüşüm sürecine girmiştir. Birçok medeniyete ev sahipliği yapan Harput, yaşanan bu değişimlerden etkilenmiş ve kent merkezi olma özelliğini Elazığ Ovası'na aktarmıştır. Yeni kent merkezi ve çevresinde, dönemin gereksinimleri doğrultusunda, hızlı bir yapılaşma süreci başlatılmıştır. Gerçekleştirilen yapım faaliyetleri sırasında yeni yapılan binalarda kullanılmak üzere, tarihi binaların yapı elemanları kontrolsüz ve bilinçsizce sökülmüştür. Bu durum, tarihi ve kültürel değer taşıyan binaların büyük ölçüde zarar görmesine, bir kısmının ise zaman içinde yok olmasına neden olmuştur.

Sayıları gün geçtikçe azalan, Elazığ'daki tarihi yapıların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için bu yapıların mevcut durumları ve yapısal sorunları hızlı ve doğru bir şekilde tespit edilmelidir. Çalışmalara bağlı olarak bu yapılar için en uygun müdahale kararları (bakım, onarım, söküm, yenileme... vb.) verilmelidir. Çünkü, iyice tanıdıktan sonra bir binanın "tanı" sı konulabilir ve iyileştirme çareleri bulunabilir (Ahunbay, 1996).

Yapısal sorunları anlaşılmeden binalara uygulanacak müdeheleler, amaca hizmet etmekten uzak kalabilir. Bu nedenle, bir yapı veya yapı grubu için çevresel veya strüktürel bir müdahale türü belirlemeden önce yapısal sorunların iyice anlaşılması gerekir (Zakar, 2013). Yapısal sorunlar; iklimsel (güneş ışığı, hava, su, sıcaklık, nem, rüzgâr... vb), doğal (deprem, toprak kayması, su baskını, çığ düşmesi...vb), biyolojik (hayvan, bitki, böcek, mantar, bakteriler...vb.) ve insan kaynaklı (hatalı tasarım, savaş, yangın, sosyal-ekonomik-kültürel değişim, vandalizm...vb) nedenlere bağlı olarak ortaya çıkabilirler (Crocì, 2000) (Feilden, 1997) (Orbaşlı, 2008). Ortaya çıkış nedeni ne olursa olsun, bir yapının mevcut sorunlarının doğru bir şekilde anlaşılması için kapsamlı ve titiz bir araştırma ve inceleme süreci gerçekleştirilmelidir. Bu bağlamda, Elazığ'ın az sayıdaki tarihi ve kültürel değerlerin korunması için gerekli uygulama aşamalarından biri olan, yapısal sorunları belirleme konusuna örnek teşkil etmesi adına bu makale çalışması oluşturulmuştur. Çalışmada, Elazığ geleneksel mimari dokusunu en iyi şekilde temsil eden ancak yaşadığı yapısal sorunlar nedeni ile bir kısmı hasar görmüş Beyzade Efendi konağı üzerinde araştırmalar yapılmıştır. Konağı korumaya yönelik olarak gerekli proje ve uygulama çalışmalarının yapılmamış olması, konağın çalışmada örnek olarak ele alınmasında esas motive eden unsur olmuştur.

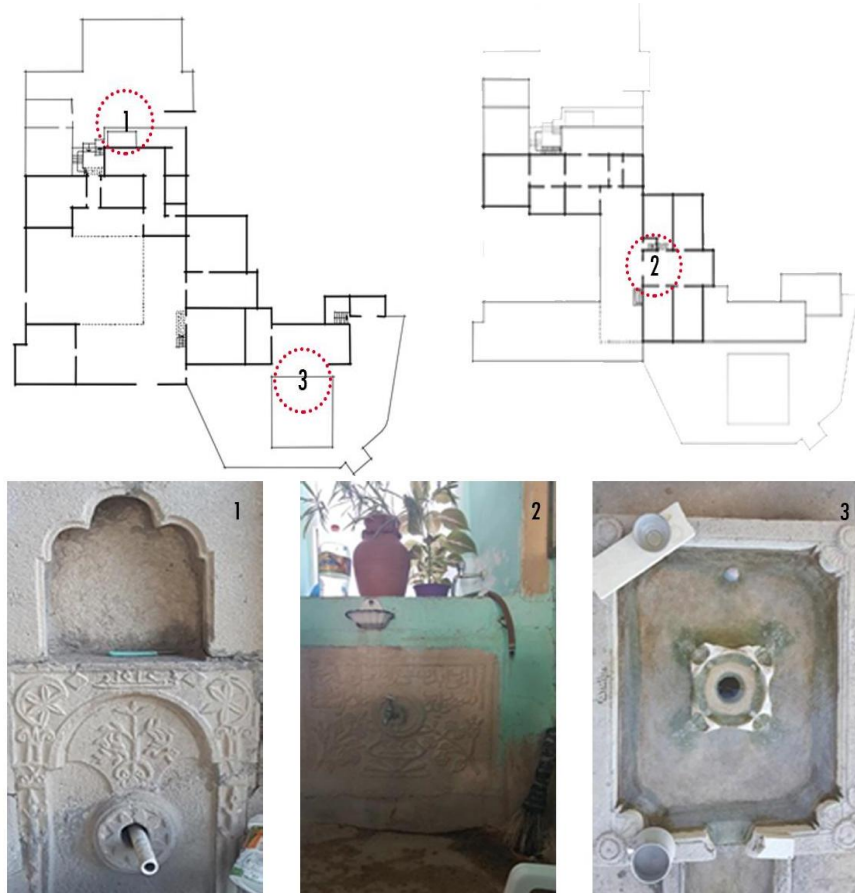
İlk yapıldığı günden bugüne kadar konakta kapsamlı ve detaylı bir koruma yaklaşımı geliştirilmemiştir. Buna bağlı olarak konakta, zaman içinde iklimsel, doğal, biyolojik ve insan kaynaklı nedenlerden dolayı bir çok yapısal sorun oluşmuştur. Sorunları gidermek üzere hane halkının girişimleri ile bazı müdahaleler yapılsa da bu müdahaleler yeterli ve doğru bir şekilde gerçekleşmemiştir. Buna bağlı olarak, konağın bir kısmı yıkılmıştır. Konağın günümüze kadar ulaşan bölümleri için kapsamlı ve doğru müdahaleler yapılmazsa, tarihi binanın yok olması söz konusu olabilir. Bu nedenle, konağın mevcuttaki yapısal sorunları hızlı bir şekilde tespit edilmelidir. Bu doğrultuda çalışmada ilk olarak, Beyzade Efendi konağının tarihçesi, yapı sistemi ve yapım tekniği hakkında kapsamlı bir literatür araştırması yapılmıştır. Ardından, konağın mekânsal ve yapısal özelliklerini daha iyi anlamak, yapısal sorunlarını tespit etmek üzere teknik ve gözlemsel geziler düzenlenmiştir. Söz konusu geziler 2017 ile 2018 yılları haziran, temmuz ve ağustos ayları içinde gerçekleştirilmiştir. Alan çalışmalarında, total station ve lazer metre yardımı ile binanın kapsamlı rölövesi alınmıştır. Çizimlerin daha kolay anlaşılması için makale kapsamında grafiksel bir anlatım dili oluşturulmuştur. Bina ile ilgili genel bilgiler, grafik hale getirilen çizimler aracılığı ile anlatılmıştır.

Binaları oluşturan yapı elemanlarının içerdikleri malzeme türü, maruz kaldıkları koşul ve bina içindeki konumları değişkenlik gösterdiğinden, her bir yapı elemanı farklı yapısal sorun içerebilir (Richardson, 1999) (Eriç, 1994). Bu nedenle çalışmada, konağın duvar, doğrama, döşeme ve çatı gibi elemanlarının yapısal sorunları ayrı ayrı incelenmiş ve tespit edilmiştir. Konağın temel bölümüne erişim sağlanamadığı için binanın bu kısmına yönelik bir tespit çalışması yapılmamıştır. Çalışmanın sonucunda, konağın yapısal sorunlarına yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Çalışmada elde edilen yapısal sorunların ve çözüm önerilerinin, konak için gelecekte alınacak müdahale kararlarına yardımcı olması hedeflenmiştir.

1. ARAŞTIRMA BULGULARI

Elazığ merkeze bağlı Altıkuşak (Sarı) köyü, Yavuz Sultan Selim'in, Doğu Anadolu'yu Osmanlı topraklarına katması ile yapılan tahrir defterlerinde aynı isimle yer almış tarihi bir köydür. Bu köyde yer alan ve makale kapsamında incelenen konak, Osmanlı Dönemi'nde, Türkistan Bölgesi'nden göç ederek gelmiş Beyzade Hacı Ali Rıza Efendi'nin büyük oğlu Beyzade Hacı Mehmet Nuri Efendi (d. 1853) tarafından yaptırıldığı yazılı ve sözlü kaynaklarda belirtilmiştir (Sunguroğlu, 1968) (Yapıcı, 2005) (Kıvık, 1999). Binanın, yapım süreci ile ilgili olarak yazılı bir kaynak bulunmamasıyla birlikte, yapım tarihinin Hicri 1312 (Miladi 1895) olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Yapıcı, 2005). Çalışma kapsamında gerçekleştirilen geziler sırasında, söz konusu Hicri 1312 tarihinin, konağın çeşme ve havuz başlarında yazılı olduğu belirlenmiştir (Şekil 1).

Tarihi konak, haremlik ve selamlık olmak üzere iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Binanın kuzeyinde, doğusunda ve batısında yer alan kapılar zemin kattaki avlulara açılmaktadır (Şekil 2) (Şekil 3). Bu avlularda, binanın inşaa edildiği dönemde yapılan mekanik bir sistem aracılığı ile çalışan havuzlar yer almaktadır. Binanın selamlık bölümü genel izleri ile günümüze kadar ulaşmış, ancak zaman içinde haremlik bölümünün bir kısmı yıkılmıştır.

Şekil 1. Konağın Su Sistemlerine Yazılmış ve Bina Yapım Yılı ile İlişkili Olduğu Düşünülen Tarihler

Şekil 2. Bina giriş kapıları

Şekil 3. Konakta Yer Alan Avlular

Plan Özellikleri

Konak; büyük bir yerleşim alanı üzerinde, geçmişin kültürel özelliklerine göre inşaa edilmiştir. Binanın mekansal organizasyonun daha iyi anlaşılması için çalışma kapsamında sahada alınan ölçüler yardımı ile şematik plan çizimleri yapılmıştır (Şekil 4). Alınan ölçülere bağlı olarak konağın, açık ve kapalı alanlarla birlikte yaklaşık bin metre karelik bir alana sahip olduğu belirlenmiştir. Elde edilen verilere göre konağın, Elazığ'daki diğer tarihi binalara göre daha fazla yapı alanı içerdiği söylenebilir. Ayrıca, erzak depoları, avluları, eyvanları, havuz başları ve odaları ile konak, Elazığ'daki diğer tarihi binalardan daha görkemli bir görünüme sahiptir.

Konak, haremlik ve selamlık bölümleri ile bu bölümlere hizmet eden avlulardan oluşmaktadır. Binada, selamlık ve haremlik avlusu ile bu iki

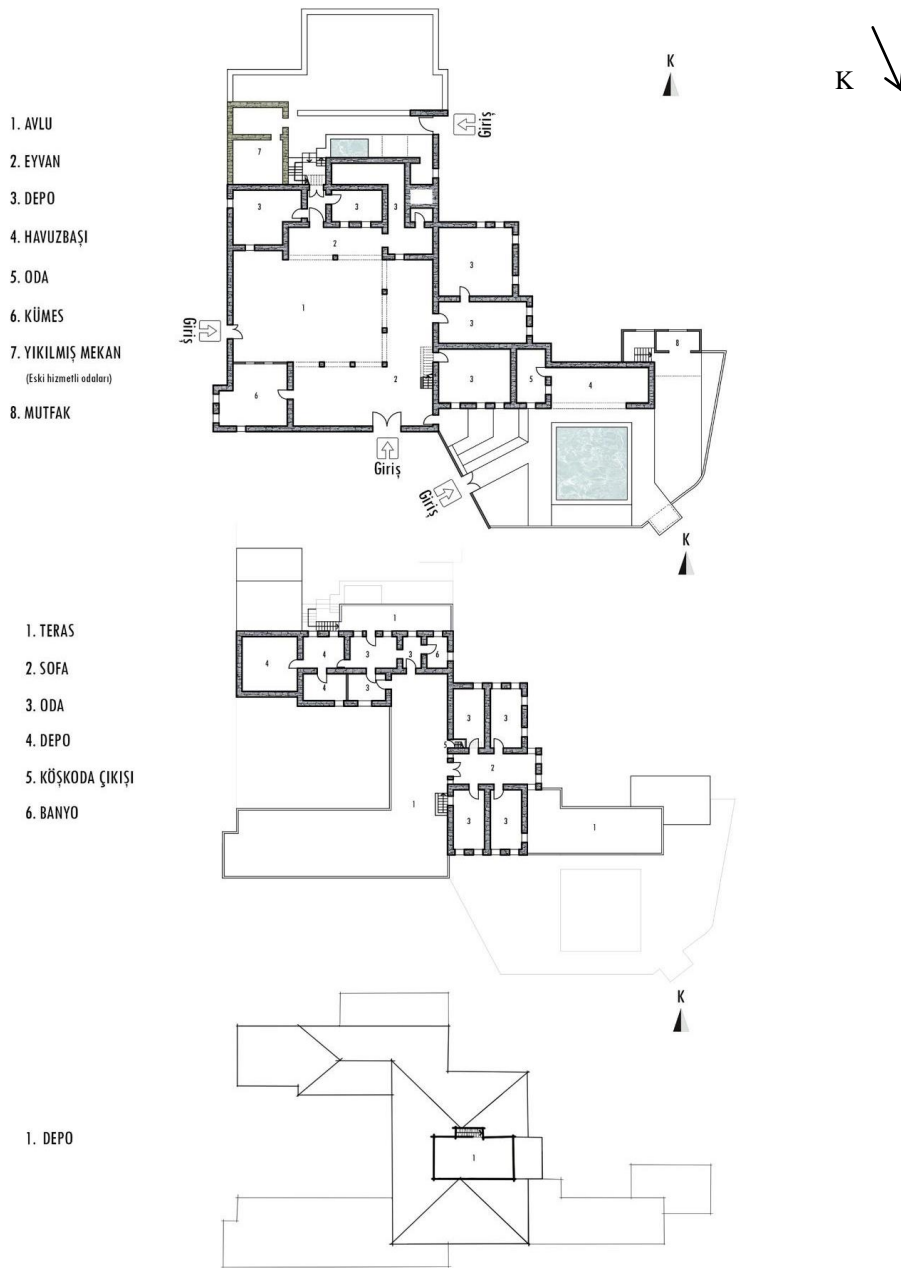
avluyu birbirine bağlayan bir orta avlu yer almaktadır. Orta avlunun üç tarafı, basık kemerli eyvanlar ile çevrilidir. Binanın kuzey cephesindeki ana giriş kapısı ile doğu cephesindeki giriş kapısı orta avluya açılmaktadır. Orta avludan, selamlık bölümünün birinci katına taş bir merdiven ile erişilmektedir. Ayrıca, orta avludan, selamlık avlusuna bir kapı, haremlik avlusuna ise bir koridor ile geçiş sağlanmaktadır. Selamlık avlusunda büyük bir havuz ve havuz başı bulunmaktadır. Havuzun güneyinde kemerli bir eyvan bölümü yer almaktadır. Eyvan ve havuz bölümü geçmişte, kıymetli misafirlerin ağırlandırmasına ve havuzbaşı sohbetlerinin yapılmasına hizmet etmiştir. Aynı zamanda, bu bölümde yer alan havuz, geçmişte ekili ve dikili alanları sulamak için de kullanılmıştır. Hane halkı, selamlık avlusundaki havuz ve eyvalı bölümün geçmişteki işlevlerini günümüzde yaşatmaya çalışmaktadır. Hane halkının ihtiyaçları doğrultusunda, havuz başının arka kısmına yarı açık bir mutfak ve mutfak alt katına bir banyo sonradan eklenmiştir.

Haremlik kısmına hizmet eden avluda, geçmişte hizmetlilerin kullandığı oda ve depoların duvarları günümüzde varlıklarını sürdürmektedir. Ancak, bu mekanların üst kısımları zaman içinde yok olmuştur (Şekil 5). Günümüze kadar ulaşan yapı duvarlarının yaklaşık 60-70 cm kalınlığında yığma taş duvar olduğu ve üzerinin ise kerpiç sıva ile kaplandığı tespit edilmiştir. Selamlık avlusunda olduğu gibi haremlik avlusunda da bir havuz bulunmaktadır. Havuzun yanında, yarı açık bir oturma alanı ve bir de ocak yer almaktadır.

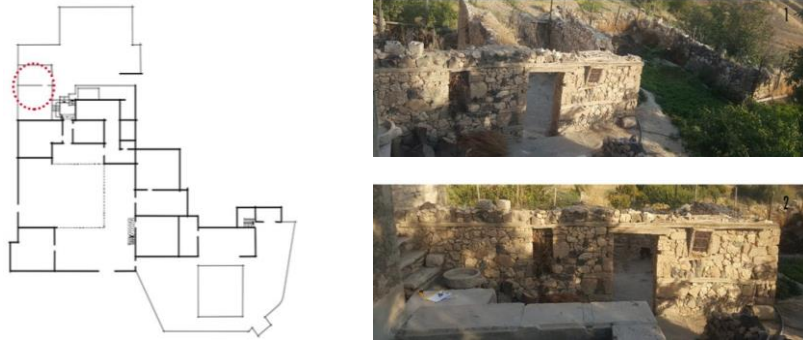
Selamlık bölümünün birinci katında “L” şeklinde geniş bir teras bulunmaktadır. Birinci katta, selamlık bölümünün dikdörtgen formlu kapalı kısmı, L şeklindeki terasa açılmaktadır. Dikdörtgen şeklindeki bu kapalı kısımda bir iç sofa, sofanın sağında ve solunda ise ikişer oda yer almaktadır. Bu odalarda, Beyzade Efendi'nin okuduğu ve ona hediye edilen kitaplar, kitapların muhafaza edildiği bir kütüphane, Beyzade Efendi'nin idari işlerde kullandığı kıyafetleri, hane halkının kullandığı mobilyalar, mutfak gereçleri (bakır kaplar, çatallar, tepsiler, küpler, tencereler...) gibi geçmişten kalan eşyalar muhafaza edilmektedir. Ayrıca, bu odalarda şömineler, kapaklı ve kapaksız nişler yer almaktadır. Odaların açıldığı iç sofada, binanın yapım tarihinin üzerinde yazılı olduğu bir adet çeşme bulunmaktadır.

Ebru DOĞAN,

Şekil 4. Sırasıyla Zemin, Birinci ve İkinci Kat Planları

Şekil 5. Harem Bölümünden Günümüze Ulaşan Kısımları

Şekil 6. Köşkodanın Güncel Durumu

Haremlik bölümünün birinci katına, haremlik avlusunda yer alan taş merdiven ile ulaşılmaktadır. Haremlik bölümü birinci katında küçük bir teras, mutfak ve depo yer almaktadır. Haremlik ve selamlık kısımlarının birinci kat bağlantıları, selamlığın birinci kat terasına açılan iki ayrı kapı ile sağlanmaktadır.

Geçmişte Elazığ'da, konakların üst katlarına yapılan ve hane halkının gelir durumunu yansıtan köşkoda, konağın selamlık bölümünün ikinci katında yer almaktadır (Şekil 6). Bu odaya, birinci katın L şeklindeki avlusuna açılan küçük bir holün ahşap merdiveninden erişim sağlanmaktadır. Köşkodanın duvarlarının bir kısmında ve üst döşemesinde su ve nem sorunları tespit edilmiştir. Yaşanan sorunları gidermek için hane halkı, odanın üst kısmına metal bir çatı yerleştirmiştir.

Cephe Özellikleri

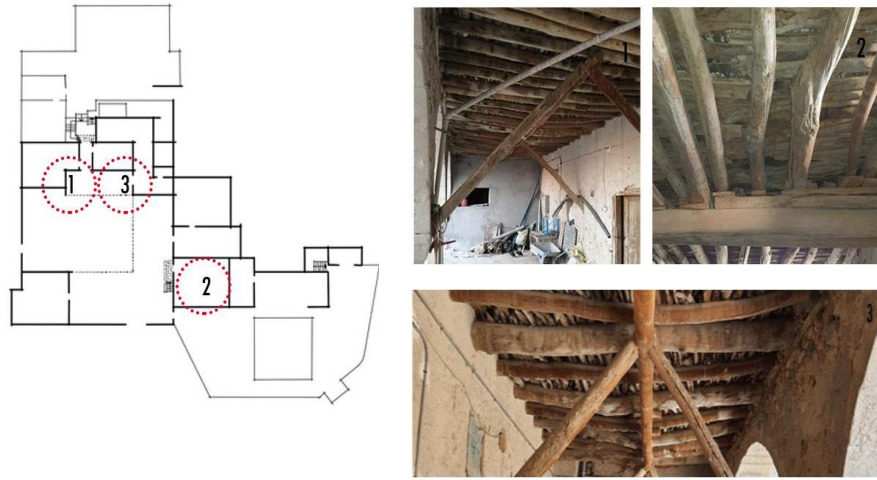
Konağın dış cephesinin en dikkat çeken unsuru, yaklaşık iki kat yüksekliğindeki bahçe duvarlarıdır. Yüksek bahçe duvarları, konağın yaşam alanları ile sokak arasındaki mahremiyeti sağlamış, aynı zamanda konağa bir kale görünümü vermiştir (Şekil 7). Konağın bahçe duvarları ile haremlik ve selamlık bölümlerinin zemin kat duvarları, taş malzeme kullanılarak oluşturulmuştur. Haremlik bölümü ile bahçe duvarlarının iç ve dış yüzeylerinde herhangi bir kaplama malzemesi yer almamaktadır. Selamlık bölümünün dış cephesinde sıva üzerine boya kaplaması uygulanmıştır. İklim koşullarından korunmak ve dış ortam ile görsel ilişkiyi sınırlandırmak üzere konağın pencereleri dar ve yerden oldukça yukarda yapılmıştır. Pencerelerde zaman içinde oluşan hasarlar nedeni ile konaktaki özgün ahşap pencereler, PVC pencerelerle değiştirilmiştir.

Şekil 7. Beyzade Efendi Konağı Kuzey Cephesi

Yapısal Özellikleri

Konağın bahçe duvarları ile selamlık ve haremlik zemin kat duvarları, kırma taş kullanılarak yığma yapı sistemine göre örülmüştür. Duvarlar yaklaşık 60-70 cm genişliğindedir. Yığma taş duvar örgüsünü desteklemek için belli aralıklarda, kalınlığı 10 ile 15 cm arasında değişen hatıllar kullanılmıştır.

Şekil 8. Konakta Kullanılan Döşeme Sistemi

Binanın birinci ve ikinci kat döşemesinde ahşap kirişlemeler kullanılmıştır. Kirişlerin üst kısmına ahşap latalar yerleştirilmiş ve lataların üzerine yalıtım için ahşap talaş konulmuştur. Yalıtım katmanının üzeri ise ahşap zemin kaplaması ile örtülerek temiz bir bitiş sağlanmıştır (Şekil 8). Geçmişte, konakta çatı örtüsü olarak düz dam kullanılmıştır. Fiziksel çevre koşullarının yarattığı sorunlarını ortadan kaldırmak için gerekli bakım ve onarım ihtiyacı giderilemediği için günümüzde üst örtü olarak metal çatı ya da betonarme döşeme kullanılmıştır.

Konakta Tespit Edilen Yapısal Sorunlar

Konağın taşıyıcı sistem açısından genel fiziki durumuna bakıldığında; haremlik bölümü birinci kat duvar ve döşemelerinin günümüze ulaşmadığı tespit edilmiştir. Yığma duvarlarda kullanılan taş ve kerpiç malzemelerde kopmalar ve doku kayıpları oluşmuştur. Selamlık bölümünün tamamı ve haremlik bölümünün orta avluya bakan duvar kaplamalarında (sıva üzerine boya kaplamalarında) yer yer dökülmeler ve renk değişimleri gerçekleşmiştir. Konakta oluşan kılcal çatlakları ve yapıya sonradan eklenen duvarları kaplamak için çimento esaslı sıva ya da beton harç kullanılmıştır.

Konaktaki ahşap pencerelerde, sıcaklık farklılıklarından, yağmur ve kar sularından dolayı şişme ve büzölmeler gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak duvar ve pencere birleşimlerinde açılmalar oluşmuştur. Bu açıklıklardan, dış ortamdaki ısı, ses, yağmur ve kar suyunun iç mekanlara ulaştığı tespit edilmiştir. Dış ortam koşullarına maruz kalan pencerelerin birleşim noktalarında renk değişimleri, böceklenmeler ve nem sorunları ortaya çıkmıştır. Oluşan

sorunlar nedeni ile hane halkı, selamlık bölümünde yer alan pencerelerin büyük bir kısmını değiştirerek PVC esaslı pencereler kullanmıştır.

Çevresel koşulların (yağmur, kar, böceklenme, don...) etkisi ile döşemelerde ve düz damlarda, sehimler, dökülmeler ve malzeme kayıpları görülmüştür. Zaman içinde yıkılan ahşap kirişli döşemelerin ve damların yerine metal çatı ya da betonarme döşeme uygulandığı tespit edilmiştir. Sonradan yapılan çatı ve döşemeler, bina duvarlarına fazladan yapısal yük aktarmaktadır. Bu durum duvarların taşıyıcılık özelliğini olumsuz etkilemektedir. Öyle ki, haremlik avlusu ile orta avlu arasındaki bir odanın üst döşemesinde sehimler tespit edilmiştir. Bu alan için gerekli müdahaleler zamanında yapılmadığı takdirde, yapısal yüklerden dolayı döşeme yüzeyinde çökme durumu oluşabilir.

Konak için gerekli bakım ve onarımlar ev sahiplerinin maddi imkânları dâhilinde gerçekleştirilmiş ve güncel ihtiyaçları karşılamak üzere binaya yeni ekler ilave edilmiştir. Ne yazık ki, yapılan bu çalışmalar binanın tarihi dokusuna uygun olarak yapılmamış ve yapısal sorunların giderilmesi için yeterli olmamıştır.

2. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamında ele alınan Beyzade Efendi Konağı, bahçe duvarları, avluları, köşkodası, kapı ve pencere oranları, yapımında kullanılan malzemeleri ile Elazığ'ın geleneksel konut mimarisini en iyi şekilde temsil eden az sayıda kalmış yapılardan biridir. Konağın korunması ve gelecek nesillere aktarılması için mevcut durum analizi yapılmış ve yapısal sorunları tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada, binada oluşan yapısal sorunların iklimsel, biyolojik ve insan kaynaklı olduğu anlaşılmıştır. Konağın yapısal sorunlarının giderilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler şu şekildedir:

- Binanın fiziksel ve fonksiyonel sürdürülebilirliğinin sağlanması için binaya yeni işlevler getirilmelidir. Bu doğrultuda, binanın geçmişteki izlerini yaşatmak ve yerel halkın koruma bilincini yeniden oluşturmak amacı ile Beyzade Efendi Konağı'nın bir kısmı, halkın kullanımına açılmalıdır. Yeni işlevler getirilirken binanın özgün dokusuna ve hane halkının mahremiyet anlayışına zarar verecek kararlardan kaçınılmalıdır.

- Konağın yapısal performansına yönelik statik ve mekanik analizler yapılmalıdır. Analiz sonuçlarına göre konağın yapısal performansını arttıracak ve aynı zamanda yapının geleneksel dokusu ile uyum sağlayacak projeler oluşturulmalıdır. Bunun için öncelikle, kanağa sonradan yapılan eklerin (betonarme döşeme ve metal çatının) getirdiği ilave yapı yükleri

tespit edilmelidir. Duvarlarda, döşemelerde ve temelde oluşacak hasarlar belirlenmelidir. Hasar durumlarına göre yapı elemanlarında söküm, güçlendirme, bakım ve onarım kararları verilmelidir. Ayrıca, konağın iç mekan konforunu arttırmak üzere ısı hesapları yapılmalıdır. Konağın ısı performansını arttırmak için pencere, duvar, döşeme, çatı ve temel gibi yapı elemanlarına özel detaylar geliştirilmelidir. Statik ve mekanik analizler için yapı fiziği ve mühendisliği alanında uzman kişilerin desteği alınmalıdır.

- Biyolojik nedenler (böceklenme, malzeme kopması ve dökülmesi) sonucu yapı elemanlarında hasar oluştuğu belirlenmiştir. Çalışmalarda, yapı elemanlarının üzerinde oluşan hasarların kapladıkları alanların birbirinden farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Az hasarlı yapı elemanı üzerindeki hasarlı kısım kesilmeli ve yerine aynı malzeme ile tamamlama yapılmalıdır. Hasar miktarı çok olan yapı elemanları (özellikle çatı ve döşeme elemanları) ise tamamen sökülmesi ve yerine yeni malzemeler getirilmelidir. Yapılacak müdahalelerde yapının dokusuna uygun malzemeler seçilmelidir.

- Binanın ahşap kapılarının bakım ve onarımları yapılmalıdır. Geçmişte kullanılan ahşap pencere doğramaları aslına uygun bir şekilde yeniden üretilmeli ve binadaki PVC esaslı pencereler değiştirilmelidir. Binanın iç mekanlarında yer alan nişlerin ahşap kapakları onarılmalıdır. Şömine ve ocak başlarında, su sistemlerinde ve nişlerde yer alan motifler temizlenmeli ve kopan parçaları aslına uygun bir şekilde tamamlanmalıdır.

- Binanın ısıtma, soğutma, su ve elektrik sistemlerini iyileştirmek ve etkin kullanımlarını sağlamak için binada yenilenebilir sistemler kullanılmalıdır. Böylesi bir durumda, binanın yapısal performansı artacak ve aynı zamanda hane halkı ekonomik fayda sağlayacaktır.

Tarihi binalarda nitelikli bir koruma yaklaşımı, kapsamlı ve sistematik bir proje ve uygulama sürecini içerir. Bu nedenle proje ve yapım sürecinde ilgili tüm iş kalemleri doğru bir şekilde tanımlanmalı ve alanında uzman kişilerden oluşan bir ekip ile çalışılmalıdır. Bu makale, Beyzade Efendi Konağı gibi kent içinde dağınık halde konumlanan, tarihi ve kültürel nitelikteki binaların korunmasında yapısal sorunların doğru bir şekilde tespit edilmesine yardımcı olacaktır. Aynı zamanda bu çalışma, akademik çevreler ve yerel yönetimlerce, Elazığ'da bulunan tarihi yapı ve yerleşimlerin mevcut durum analizlerini, proje ve uygulama çalışmalarını kapsamlı bir şekilde ele almalarına katkı sunacaktır. Bu sayede, Elazığ'ın az sayıdaki tarihi ve kültürel yapısının korunarak gelecek nesillere aktarılması sağlanacaktır.

Kaynakça

Ahunbay, Z. (1996), Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, YEM Yayın, İstanbul.

Croci, G. (2000), The Conservation and Structural Restoration of Architectural Heritage, Advances in Architecture Series, Computational Mechanics Publication/WIT Press, UK.

Eriç, M. (1994), Yapı Fiziği ve Malzemesi, Literatür Yayınları, İstanbul.

Feilden, M. B. (1997), Conservation of Historic Buildings, London.

Kıvık, F. (1999), Harputlu Beyzade Ali Rıza Efendi'nin Hayatı ve Risaleleri, Lisans Tezi, Kayseri.

Orbaşlı, A. (2008), Architectural Conservation: Principles and Practice, Blackwell Publishing.

Richardson, A. B. (1999), Defects and Deterioration in Buildings, 2 nd Edition, London.

Sunguroğlu, İ. (1968), Harput Yollarında, İstanbul, cilt:1, ss.272-275, 284.

Yapıcı, S. (2005), Harput Alim Müellif ve Mutasavıfları, Ankara, cilt:1 s.299.

Zakar, L. (2013), Restorasyon Uygulamalarında Kullanılan Çağdaş Teknikler, İstanbul Teknik Üniversitesi FBE, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, ss.17.

* Çalışmada kullanılan fotoğraf ve çizimler Ebru Doğan arşivinden alınmıştır.

Firat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (FÜHAD)
Cilt: 9, Sayı: 18, Eylül 2022, s. 15-26, ISSN: 2148-2527

Journal of Harput Studies, Vol. 9, Issue 18, September 2022, pp. 15-26

Araştırma Makalesi/Research Article

MOLLA MUHAMMED ALİ VE “SAFÂ GELDİN HACI BABA” ADLI ŞİİRİ ÜZERİNE

Molla Muhammed Ali and on His Poem Named “Safâ Geldin Hacı Baba”

Abdulsamet DEMİRBAĞ*

Geliş/Received: 19.08.2022

Kabul/Accepted: 16.09.2022

Öz

Şairler kaleme aldıkları şiirlerle bazen kendi hâletiruhiyelerini ortaya koymuş bazen de toplumun hislerine tercüman olmuşlardır. Söz konusu bu şiirler hem sözlü hem de yazılı bir şekilde kuşaktan kuşağa aktarılarak bugünlere gelmiştir. Tarih boyunca farklı konular etrafında şekillenen edebiyatın bu türü, günümüzde de farklı coğrafyalarda özgünlüğünü muhafaza ederek varlığını devam ettirmektedir. Yetiştirdiği âlimler ve tasavvufî kimliğiyle bir ilim ve irfan yuvası olarak karşımıza çıkan Elazığ'ın Palu ilçesi, dünden bugüne yetiştirdiği âlim şairler açısından önem arz etmektedir. Hem âlim hem de şair kimliğiyle karşımıza çıkan bu şahsiyetlerden biri de Molla Muhammed Ali'dir.

Molla Muhammed Ali, dinî ve tasavvufî kimliğinin yanında ilerleyen yaşına rağmen hâlen üretken bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada ilk önce Molla Muhammed Ali'nin hayatı hakkında bilgi verilecektir. Sonra kaleme aldığı Safâ Geldin Hacı Baba adlı şiirinin çeviri yazısı ve tahlili yapılacaktır.

Anahtar sözcükler: Molla Muhammed Ali, Safâ Geldin Hacı Baba, çeviri yazı, tahlil.

Abstract

Poets sometimes revealed their moods with the poems they wrote, and sometimes they translated the feelings of the society. These poems in question have been transferred from generation to generation, both orally and in writing, and have come to this day. This type of literature, which has been shaped around different subjects throughout history, continues its existence by preserving its originality in different geographies today. Palu district of Elazığ, which comes across as a home

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, sametdemirbag@munzur.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0438-2419>

of science and wisdom with its scholars and mystical identity, is important in terms of the scholar poets it has raised from past to present. One of these personalities, who appear as both a scholar and a poet, is Molla Muhammed Ali.

In addition to his religious and mystical identity, Molla Muhammed Ali still appears as a productive poet despite his advancing age. In this study, firstly, information will be given about the life of Molla Muhammed Ali. Afterwards, the translation and analysis of his poem named *Safâ Geldin Hacı Baba* will be made.

Keywords: *Molla Muhammed Ali, Safâ Geldin Hacı Baba, transcription, analysis*

Giriş

Molla Muhammed Ali¹, 1930 yılında Palu'nun Beyhan (Hun) kasabasında dünyaya gelmiştir. Babası Molla Hüseyin, annesi ise Ayşe Hanım'dır. Molla Muhammed Ali'nin ailesi, büyük dedeleri Molla Nasır zamanında Bingöl'ün Ilıcalar beldesinden Palu'nun Beyhan (Hun) kasabasına göç etmiştir. O günden bugüne kadar Molla Muhammed Ali'nin ailesi Beyhan (Hun) kasabasında yaşamını sürdürmektedir. Molla Muhammed Ali, hocası Molla Mehmet'in kızı Havva Hanım ile evlenmiş ve bu evlilikten dört erkek ve altı kız çocuğu dünyaya gelmiştir.

Küçüklüğünden beri ilim öğrenmeye meraklı olan Molla Muhammed Ali, farklı şehir ve ilçelerde ilmî tedrisatına devam etmiştir. İlk önce Palu ve Beyhan civarında Kur'an-ı Kerim dersleri almış, sonrasında Diyarbakır'da Bitlisli Hafız Ali Efendi'den Kur'an-ı Kerim, tecvit ve mevlit dersleri almıştır. Bir süre sonra Diyarbakır'ın Lice İlçesine giderek Zazaca mevlit kaleme alan Ahmed-i Hasî ile görüşmüş, Ahmed-i Hasî kendisine şöyle demiştir: "Evladım, sendeki bu yeteneği gördükten sonra şunu söyleyebilirim ki sen ileride şair olacaksın ve sabırlı olursan Zazaca mevlit yazacaksın." demiştir. Kendisinin ifadesiyle Ahmed-i Hasî'nin bu ifadesi şiir yazmasındaki en önemli etkenler arasındadır.

Molla Muhammed Ali, ilmî tedrisatını tamamlamak için Siirt, Kayseri, Kahramanmaraş şehirlerinde çeşitli müderrislerden de dersler almıştır. Tefsir ve Arapça dersler için Cizre, Silvan, Bismil, Kızıltepe gibi ilçelerde bulunmuş ve derslerine devam etmiştir. İlmî tedrisatını bitirdikten sonra Palu'nun Beyhan (Hun) kasabasına gelerek hem fahri imamlık yapmış hem de yirmi beş yıla aşkın bir süre talebe yetiştirmiştir. Bunun yanında hattatlığı ile de bilinen Molla Muhammed Ali, hem Arapça hem de Türkçe yazılar kaleme almıştır. Sade bir yaşam süren Molla Muhammed Ali, ilerleyen yaşına

¹ Bu bilgiler 31.07.2022 tarihinde Molla Muhammed Ali (Mehmet Ali ÖZTÜRK) ile yapılan mülakat sonucu tespit edilmiştir.

rağmen hâlen Palu'nun Beyhan (Hun) kasabasında ilmî sohbetlerine devam etmektedir.

Çeşitli konularda şiirler yazan Molla Muhammed Ali, Hz. Âdem'den başlayarak Hz. Muhammed'e kadar olan bütün peygamberler hakkında Zazaca şiirler kaleme almıştır. Bu eseri dört ciltlikdir. Şair çalışmaya konu olan şiiri, Andılar (Sağona) şeyhlerinden Şeyh Abdulkadir Efendi'nin (Küçük Hacı Baba) hac dönüşü sonrası duyduğu sevinci dile getirmek için kaleme almıştır. Molla Muhammed Ali *Safâ Geldin Hacı Baba* başlıklı bu şiiri, Şeyh Abdulkadir Efendi'nin hacdan geldiği ilk cuma günü Andılar (Sağona) köyü camiinde hazır bulunan cemaate okuyarak Şeyh Abdulkadir Efendi'ye takdim etmiş ve onun duasını almıştır.

Kendisine şiir yazılan Şeyh Abdulkadir Efendi² 1903 yılında Palu'nun Andılar (Sağona) köyünde dünyaya gelmiştir. Babası yörenin önemli âlimlerinden Şeyh Ömer Efendi, annesi ise Zarife Hanım'dır. Altı kardeşin en büyüğüdür. Yörede daha çok *Küçük Hacı Baba* ismiyle bilinmektedir. Molla Muhammed Ali'nin kaleme aldığı şiirde de kendisinden *Hacı Baba* olarak bahsedilmektedir. İlk eğitimini Andılar (Sağona) köyünde dedesi Şeyh Muhammed Efendi'den (Hacı Baba) sonra babası Şeyh Ömer Efendi'den ders alan Şeyh Abdulkadir Efendi, daha sonra Diyarbakır'ın Hani ilçesinde tahsilini sürdürmüştür. Daha sonra Şeyh Ali Sebtî'nin torunlarından Şeyh Hasan Efendi'nin oğlu Şeyh Abdulkadir Efendi'ye intisap etmiştir. Neticesinde Şeyh Abdulkadir Efendi, Andılar (Sağona) köyünden Şeyh Abdulkadir Efendi'nin icazetini kırk gün içerisinde yazarak kendisine takdim etmiştir. Şeyh Abdulkadir Efendi icazetini aldıktan sonra Diyarbakır, Elazığ, Bingöl şehirleri ile Palu ilçesi ve köylerinde irşat vazifesini yerine getirmeye çalışmıştır. Nakşî ve Kadiri şeyhi olarak bilinen Şeyh Abdulkadir Efendi, sade bir yaşam sürmüş bölgede birçok davanın sulha kavuşturulmasına öncülük etmiştir. Mütevazi ve tefekkür dolu bir yaşam süren Şeyh Abdulkadir Efendi, 1978 yılında ahirete irtihal etmiş, Andılar (Sağona) köyüne defnedilmiştir.

1. “Safâ Geldin Hacı Baba” Adlı Şiirinin Tahlili

İslam'ın beş şartından biri olan hac ibadeti, Müslümanların Zilhicce ayında Kâbe'yi ve çevresinde bulunan bazı yerleri usulüne uygun bir şekilde ziyaret etmeleridir. Hac ibadetini yerine getiren kişiye hacı denilmektedir. Hac, hem malen hem de bedenen yapılan bir ibadet olduğu için gücü yeten kimseler üzerine farzdır. Yani kişinin varlıklı olması, masraflarını karşıla-

² Bu bilgiler 01.08.2022 tarihinde Molla Tefvik (Tefvik DEMİRBAĞ) ile yapılan mülakat sonucu tespit edilmiştir.

yabilmesi, kendisi yokken ailesinin geçiminin sağlanması ve sıhhatli olması gibi şartların sağlanması gerekmektedir (Pala, 2004:180).

Hac farızasını yerine getirmek için seyahate çıkan kimseler bir taraftan kutsal belde ve mekânları görecekt olmanın sevincini; diğer taraftan ise sevdiklerinden bir süre ayrı kalmanın hüznünü yaşamaktadır. Söz konusu bu zıt duygular şiirin vazgeçilmez konuları arasındadır. Özellikle bu duygular toplumda muhabbet duyulan, topluma mal olmuş kişilerin hacca gidişi ve hacdan dönüşü ile ilgili şiirlerin kaleme alınmasına vesile olmuştur. Palulu Molla Muhammed Ali'nin hac farızasını yerine getiren Şeyh Abdulkadir Efendi için yazdığı *Safâ Geldin Hacı Baba* adlı şiirini de bu bağlamda değerlendirmek mümkündür.

Çalışmaya konu olan bu şiir, coşkun bir ruh hâlini ve sevinci ifade ettiği için lirik bir özellik arz etmektedir. Şiirin ilk dördlüğünden son dördlüğüne kadar Şeyh Abdulkadir Efendi'ye duyulan muhabbet ve hac dönüşü münasebetiyle yaşanan mutluluk anlatılmaktadır.

Şairin Şeyh Abdulkadir Efendi'ye olan muhabbetinin bir tezahürü olan dua bölümlerinin mısralar arasına serpiştirildiği görülmektedir. Örneğin 1. dördlükte *Hacciñ kabûl etsin Hudâ*, 2. dördlükte *Cenâb-ı Rabb-i Zû'l-kerem/Seni eylesin muhterem/Dünyâda âhiretde hem*, 8. dördlükte *Hic gelmesin sana keder* ve 12. dördlükte yer alan *Haqq saña vermesiñ acı* mısraları söylediğimiz hususa örnek teşkil etmektedir.

Şairin bazı mısralarda hacca gitmeyi çokça arzuladığı görülür. 6. Dördlükte *Ne hoş ni'met hâci olmak/Gül gibi şararup şolmak/Mescid-i Harâm-dan tolmaq*, 12. dördlükte *Ne muflu saña ey Hâci/Hacc eylediñ giydüñ taci* mısraları şairdeki hac özlemini kanıtlar niteliktedir.

Şiirde Şeyh Abdulkadir Efendi'nin topluma mal olmuş bir halk adamı olarak karşımıza çıktığını söylemek mümkündür. Özellikle 3. dördlükte *Yoluñ beklerdi bu millet/Seni herkes sever elbet/Seni gördük şükr ü minnet* ile 8. dördlükte *Herkes seni cândan sever* mısraları bu özelliği yansıtan söylemlerdir.

Şiirin 13. dördlüğünde Şeyh Abdulkadir Efendi'nin aile büyüklerinin isimleri zikredilmiştir. *Ceddiñ seniñ Hâci Baba* mısraında adı geçen *Hacı Baba* Şeyh Abdulkadir Efendi'nin dedesi Şeyh Muhammed Efendi'dir. Yöre halkı arasında Şeyh Abdulkadir Efendi'nin dedesi *Büyük Hacı Baba* olarak bilinirken Şeyh Abdulkadir Efendi ise *Küçük Hacı Baba* olarak bilinmektedir. Söz konusu dördlüğün 2. mısraında geçen *Dağı Molla Kâsım Hoca* ifadesiyle ise Andılar (Sağona) köyünde medfun Şeyh Abdulkadir Efendi'nin büyük dedesi Molla Kasım Hoca'dan bahsedilmiştir. 14. dördlükte

kardeşleri ve 15. dördlükte erkek çocuklarının ismi zikredilmiştir. Şair 17. dördlükte ise kendi isminden bahsederek şiirine mührünü vurmuştur. Son dördlükte ise Şeyh Abdulkadir Efendi'nin yaşadığı yer olan Palu'nun Andılar (Sağona) köyünün Boğisi mezrasından bahsedilmiştir.

Dördlükler hâlinde yazılan şiir, on sekiz dördlükten oluşmuştur. Sade bir dille yazılan şiirde akıcı bir üslup kullanılmış, birtakım Arapça ifadeler de yer verilmiştir. 1. dördlüğün 3. mısraındaki *ehlen* ve *sehlen*, 2. dördlüğün 1. mısraında yer alan *Cenāb-ı Rabb-i Zū'l-kerem*, 11. dördlüğün 1 ve 2. Mısralarındaki *Düşün gör hikmetu'llāhı/Tavāf etdiñ Beytu'llāhı* ve 13. dördlüğün 3. mısraındaki *Gördüğün Ka'betü'l-ulyā* gibi ifadeler örnek gösterilebilir. Dördlüklerin sonunda yer alan samimiyet ve sevinç ifade eden *Şafā geldiñ Hacı Baba* mısraının tekrarıyla ahenk sağlanmıştır.

Şiirde Türkçe deyimsele ifadelerle rastlamak mümkündür:

Hac yolunda *çekdiñ cefā* (1. dördlük)

Yoluñ beklerdi bu millet (3. dördlük)

Gül gibi şararup şolmak (6. dördlük)

Herkes seni *cāndan sever* (8. dördlük)

Şair, sözü daha etkili kılmak için bazı edebî sanatlardan faydalanmıştır. Aşağıdaki mısra da şair, *ey Hacı* ifadesiyle Şeyh Abdulkadir Efendi'ye seslenerek nida sanatına başvurmuştur.

Me muşlu saña *ey Hacı* (12. dördlük/nida sanatı)

Şair, 4. dördlükte Şeyh Abdulkadir Efendi'nin hac esnasında Yaradan'a niyazda bulunurken içinde bulunduğu hâli nasıl anlattığı hususuna dikkat çekmek için istifhama başvurmuştur.

'*Aceb 'arz-ı hâli n'etdiñ* (4. dördlük/istifham sanatı)

Aşağıdaki ilk dördlükte *hac*, *Arafat* ve *hacı* sözcükleri ile ikinci dördlükte bulunan *tavaf*, *Beytullah* ve *Medine* sözcükleri arasında anlam yönünden bir ilgi bulunduğu için tenasüp sanatına başvurulmuştur.

Vedā^c etdiñ *hacca* gitdiñ

'*Aceb 'arz-ı hâli n'etdiñ*

'*Arafâtda* niyāz etdiñ

Şafā geldiñ *Hacı* Baba (4. dördlük/tenasüp sanatı)

Düşün gör hikmetu'llâhı

Ṭavâf etdiñ **Beytu'llâhı**

Medînede yatan **şâhı**

Şafâ geldiñ Hâcî Baba (11. dördlük/tenasüp sanatı)

Aşağıdaki dördlükte *cefa* ve *safa* sözcükleri ile 17. dördlüğün 3. mısrasında yer alan *hafî* ve *celî* sözcükleri birbirlerinin zıddı olduğu için tezat sanatı kullanılmıştır.

Hacc yolunda çekdiñ **cefâ**

Haccıñ kabûl etsin Hüdâ

Ehlen ve *sehlen* merhabâ

Şafâ geldiñ Hâcî Baba (1. dördlük/tezat sanatı)

Hem **hafiyem** hem de **celî** (17. dördlük/tezat sanatı)

Şair aşağıdaki mısradaki hac ibadetini yerine getirmek için kutsal beldeye gitmeyi hacca kement atma mecazlı söyleyişle dile getirdiği için kinaye sanatına başvurmuştur.

Ki hacca atdıñ kemendi (10. dördlük/Kinaye sanatı)

6. dördlüğün 3. mısrasında *Mescid-i Haramdan dolmak* ifadesiyle sözü geçen kutsal mekânın manevi havasını tatmak kastedildiği için mecaz-ı mürsele başvurulmuştur.

Mescid-i Harâmdan tölmağ (6. dördlük/mecaz-ı mürsel sanatı)

Şair aşağıdaki ilk mısradaki Hz. Muhammed'i şaha benzetererek benzeyeni değil sadece kendisine benzetileni kullandığı için açık istiare sanatını kullanmıştır.

Medîne de yatan **şâhı** (11. dördlük/açık istiare sanatı)

2. "Safa Geldin Hacı Baba" Adlı Şiirin Çeviri yazısı

(Sâğonâlı ikinci Hâcî Efendiye taqdim olunur)

1

Hac yolunda çekdiñ cefâ

Haccıñ kabûl etsin Hüdâ

Ehlen ve *sehlen*³ merhabā

Şafā geldiñ Hācı Baba

2

Cenāb-ı Rabb-i Zū'l-kerem

Seni eylesin muhterem

Dünyāda āhiretde hem

Şafā geldiñ Hācı Baba

3

Yoluñ beklerdi bu millet

Seni herkes sever elbet

Seni gördük şükr ü minnet

Şafā geldiñ Hācı Baba

4

Vedā^ç etdiñ hacca gitdiñ

^ç Aceb ^ç arz-ı hāli n'etdiñ

^ç Arafātda niyāz etdiñ

Şafā geldiñ Hācı Baba

5

Luţf u kerem etdi Hūdā

Hac farzımı etdiñ edā

Şerefle señ verdiñ şadā

Şafā geldiñ Hācı Baba

6

Ne hoş ni^ç met hācı olmağ

Gül gibi şararup şolmağ

Mescid-i Hārāmdan ũolmağ

Şafā geldiñ Hācı Baba

---

³ Arapça “hoş geldin, merhaba, nasılsın” anlamında hatır sorma sözü.

7

Dünyâ 'uqbâ ekincesi
Üç yüz seksen üç senesi
Olduñ hâcî Hâk bendesi
Şafâ geldiñ Hâcî Baba

8

Hiç gelmesin şana⁴ keder
Herkes seni cāndan sever
Hacc ile olduñ mu' teber
Şafâ geldiñ Hâcî Baba

9

Çaldıñ haccıñ kapusını
Gördüñ Hâkķıñ yapusını
Bulduñ cennet tapusını
Şafâ geldiñ Hâcî Baba

10

Ki hacca atdıñ kemendi
Bulduñ Kur'ānda nūr bendi
İkinci Hâcî Efendi⁵
Şafâ geldiñ Hâcî Baba

11

Düşün gör hikmetu'llāhı
Tavāf etdiñ Beytu'llāhı
Medīnede yatan şāhı
Şafâ geldiñ Hâcî Baba

---

⁴ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁵ İkinci Hacı Efendi ifadesiyle Şeyh Abdulkadir Efendi'nin ikinci Hacı Baba veya Küçük Hacı Baba olduğu dile getirilmiştir. Birinci ve Büyük Hacı Baba, dedesi Şeyh Muhammed Efendi'dir.

12

Ne muṭlu ṣaṅṅa⁶ ey Ḥācı
Hacc eylediñ giydüñ tācı
Ḥaḳ saṅṅa vermesiñ acı
Şafā geldiñ Ḥācı Baba

13

Ceddiñ seniñ Ḥācı Baba⁷
Daḫı Molla Ḳāsım Ḥoca⁸
Gördüğüñ Ka‘ betü’l-ulyā
Şafā geldiñ Ḥācı Baba

14

Fiğānım āh u efğānım⁹
Ḳardeşleriñ eyā cānım
‘Alī ‘ Ābid Sa‘ di[n] Ḳāsım
Şafā geldiñ Ḥācı Baba

15

Oḳu “e‘ ūzu felāḳ”ı¹⁰
Evlādlarıñ diñler şaḳḳı?
Muḫammed ile hem Ḥaḳḳı
Şafā geldiñ Ḥācı Baba

---

⁶ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁷ Şeyh Abdulkadir Efendi’nin dedesi Şeyh Muhammed Efendi’den (Hacı Baba) bahsedilmiştir. Palu ve civarında Kadiri tarikatının öncülerinden olup önemli kanaat önderlerindedir. Bu zat Andılar (Sağona) köyünde babasının ismiyle bilinen Molla Kasım Hoca Türbesinde medfundur.

⁸ Molla Kasım Hoca, Şeyh Abdulkadir Efendi’nin büyük dedesi olmakla birlikte (1805/1810-1888) yılları arasında yaşamış ve Nakşi ve Kadiri şeyhlerindedir. Andılar (Sağona) köyünde kendi ismiyle bilinen türbe içerisinde medfundur (Demirbağ A.; Demirbağ M., 2018:265).

⁹ Metinde şeklinde yazılmıştır.

¹⁰ Kur’an-ı Kerim’in 113. suresidir.

16

On sekiz beyt kıldım mâya

İkinci Hâcî Babaya

Elimde var şu ser-mâye

Şafâ geldiñ Hâcî Baba

17

Adımdır Muḥammed ‘Alî

Hem günâhkârım hem deli

Hem hafiyem hem de celî

Şafâ geldiñ Hâcî Baba

18

Andılar Boḡsi¹¹ yaylası

Ne kadar hoşdur hevâsı

Meskeniñ işte burası

Şafâ geldiñ Hâcî Baba

SONUÇ

Tarih boyunca pek çok ilim ve sanat erbabına ev sahipliği yapan Elazığ’ın Palu ilçesi, önemli ilim ve tasavvuf merkezlerindedir. Bugün için söz konusu ilim ve sanat erbabının sayısının her geçen gün azaldığı görülse de hâlâ bu geleneği devam ettiren insanların olması sevindirici bir husustur. Söz konusu son dönem âlim ve sanatkârlardan biri de hattat ve şair kimliğiyle de bilinen Molla Muhammed Ali’dir.

Elazığ’ın Palu ilçesinin Beyhan (Hun) kasabasında yaşayan Molla Muhammed Ali hakkında fazla bir çalışma bulunmamaktadır. Bu husus bu alanda araştırma yapan araştırmacılar için bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eksikliği giderme adına yapılan bu çalışmada Molla Muhammed Ali’nin hayatına ve Şeyh Abdulkadir Efendi hakkında yazmış olduğu bir şiire yer vermekle az da olsa çok yönlü bu şahsiyeti gün yüzüne çıkarma amacı güdülmüştür.

---

¹¹ Boḡsi mezrası, Palu’nun Andılar (Sağona) köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır. Yöre ağzında bu isimle bilindiği için şair tarafından bu şekilde kaleme alınmıştır.

Molla Muhammed Ali, ilerleyen yaşına rağmen hâlen kalemini elden düşürmeyen üretken biri olarak bilinmektedir. Sade, akıcı ve coşkun bir dille kaleme alınan *Safâ Geldin Hacı Baba* adlı şiir, kendisinin ifadesiyle Şeyh Abdulkadir Efendi'ye duyulan muhabbetin neticesinde ortaya çıkan bir eserdir. Bu hususu şiirin çeşitli mısralarında da görmemiz mümkündür.

Bugüne kadar yazılı kaynaklarda kendisi hakkında bir bilgi bulunmayan Palu'nun Andılar (Sağona) şeyhlerinden Şeyh Abdulkadir Efendi'nin hayatı ile ilgili bilgileri bu çalışmaya dâhil etmemiz bu açıdan önem arz etmektedir. Dava ve ilim adamı kimliğinin yanında mütevazı bir yaşam sürdüren Şeyh Abdulkadir Efendi'nin ailesine ve kendisine duyulan derin muhabbetin izleri bazı edebî eserlerde yer aldığı gibi çalışmaya konu olan bu şiirde de yer almaktadır. Ayrıca şiirdeki samimiyet, taşradaki bir din adamı ile halk arasında var olan güçlü bağın göstergesidir.

Kaynakça

DEMİRBAĞ, A.; DEMİRBAĞ M. (2018), "Palu'nun Manevi Şahsiyetlerinden Molla Kasım Hoca", Uluslararası Palu Sempozyumu Bildiriler Kitabı, (Edit. ÇAKAR, E.; ÇELİK, K.; KISA, Y.), C. 2, Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları No:4, Elazığ, s. 265-274.

DİLÇİN, C. (2013), Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara.

PALA, İ. (2004), Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Kapı Yayınları, İstanbul.

Kaynak Kişiler

Molla Muhammed Ali (Mehmet Ali Öztürk), 92, serbest meslek, ilkokul, Palu/Beyhan.

Molla Tevfik (Tevfik Demirbağ), 65, serbest meslek, ilkokul, Palu.

TIPKIBASIM

(شایع مثنوی ایچین مثنوی اهنوبه مثنوی اولدوز)

<p>۱- حنج بولنده بیکسولک سیمنا خلیفت قبول ایشین سدا آقلا و سولال من صبا صفعا کلونک حاج بابا</p>	<p>۲- خناب رتد واکرم سنی ایلین عفت م دنیلد اغر طلوتره هجم ایضا</p>	<p>۳- بولونک بکر دی بولونک سنی هک کس سبور اولت سنی کور دوتک شکر و عینت ایضا</p>
<p>۴- و درایم ایدونک خلیفت عفت عر صفا ای نایونک عمر فایده نیاز ایدونک ایضا</p>	<p>۵- اطغر و کرم اندی سدا نجه قورنی ایدونک ادا سنرله سنک ویز دیک صلا ایضا</p>	<p>۶- نه عوش نجهت حاج ایدونک کل کبر طرا دو ب صولای عینجه خول اینه طرمان ایضا</p>
<p>۷- دریا عقیل اکیچه بیسی او سبور سنکدان او سبور اولدوزونک حاج حورو بیره سیر ایضا</p>	<p>۸- هک کلمسون سنا کدر صبر کسین سنن خاندان سبور ایله اولدوزونک صفتی ایضا</p>	<p>۹- نالونک بچک کا بوسین کورو دوتونک خلیفت کا بوسین ایضا</p>
<p>۱۰- کله بجه ایدونک کله دی بولدوزونک خیر ائده نوره بیدی ایکی حاج ایدونک ایضا</p>	<p>۱۱- دوتونک کور بجهت الاری طوان ایدونک بیست الاری عبدیه ده بالان شاهس ایضا</p>	<p>۱۲- نه عوش طو سنک ای سیر حی ایلونک کورونک باج صغ سکا ویر بوسین ایدونک ایضا</p>
<p>۱۳- ایدونک سینه حاج بابا در ایچ کلک قاسم سولونک کور دوتونک کلمه اعلیانه ایضا</p>	<p>۱۴- نه عوش اوه و اخصنه عتره سنلرک ایا ساجه کل کلیر سنسور قاسیم ایضا</p>	<p>۱۵- او خور اعمور خلق او کلا کورونک کلک سنسور کلک ایله هجم ایضا</p>
<p>۱۶- ایدونک سیکر بیت و بیلوم خانه ایچ مثنوی بابا ایله نیلده وار شوشتر خانه ایضا</p>	<p>۱۷- ایدونک ایدونک صغ کوردم هم کولی هم خور هم ده تلی ایضا</p>	<p>۱۸- ایدونک بولونک بولونک نه قدر خورشید و خورشید صغ کلونک شیشه بورداسی ایضا</p>

Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (FÜHAD)
Cilt: 9, Sayı: 18, Eylül 2022, s. 27-36, ISSN: 2148-2527

Journal of Harput Studies, Vol. 9, Issue 18, September 2022, pp. 27-36

Araştırma Makalesi/Research Article

CEZA İNFAZ KURUMLARININ WEB SİTELERİNİN PERSONEL VE MAHKÛM YAKINLARI TARAFINDAN KULLANILABİLİRLİĞİNİN İNCELENMESİ; ELAZIĞ CEZA İNFAZ KURUMLARI WEB SİTELERİ ÖRNEĞİ

*Investigation of the Availability of the Websites of Criminal
Institutions By Staff and the Relatives of Prisoners; Example of the
Websites of Elazığ Criminal Execution Institutions*

Bilal ALAT*

Harun AYDIN**

Geliş/Received: 16.09.2022

Kabul/Accepted: 21.10.2022

Öz

Yaşantımızın vazgeçilmez parçası haline gelen internet sayesinde kamu kurumlarında gerçekleştireceğimiz birçok işlemi e-Devlet aracılığıyla yapabilmekte, bankalara gitmemize gerek kalmadan bankacılık işlemlerimizi gerçekleştirebilmekte ve istediğimiz tüm bilgilere kolaylıkla ulaşabilmekteyiz. Doğrudan veya dolaylı olarak 1 milyonun üzerinde kişinin etkileşiminin bulunduğu ceza infaz kurumlarının web siteleri de personel ve mahkûm yakınları açısından önemli bir bilgi edinim merkezi haline gelmektedir. Bu web sitelerinde yer alan bilgilerin güncelliği, anlaşılabilirliği ve karmaşıklıklardan arındırılmış olması kullanımı arttırarak bilgiye ulaşımı hızlandıracaktır. Ceza infaz kurumlarında bulunan mahkûmların dış dünya ile iletişimleri kısıtlı olduğundan dolayı mahkûm yakınlarının meydana gelen anlık değişimlerden haberdar olması, kurumlarda meydana gelen karmaşayı azaltarak personel açısından da daha verimli bir çalışma ortamı oluşturacaktır. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarında gerçekleştirecek işlemlerin, kurumların web sitelerinde yer alan bağlantılar sayesinde mahkûm yakınlarının bilgi edinmiş şekilde kuruma gelmeleri ve personelin UYAP bağlantılı bilgisayarlara ihtiyacı olmadan izin, nöbet çizelgesi gibi bilgilere ulaşması işleyişi kolaylaştıracaktır.

Anahtar sözcükler: Cezaevi, mahkûm, iletişim, Elazığ, internet

* Dr. Öğretim Üyesi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, balat@firat.edu.tr, ORCID 0000-0002-5479-2942

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Fırat Üniversitesi Teknoloji ve Bilgi Yönetimi Bölümü, harunaydin23@yaani.com, ORCID 0000-0002-1608-3328

Abstract

Thanks to the internet, which has become an indispensable part of our lives, we can carry out many transactions in public institutions via e-Government, we can perform our banking transactions without having to go to the banks, and we can easily access all the information we want. The websites of penitentiary institutions, where more than 1 million people interact directly or indirectly, also become an important information center for personnel and prisoner relatives. The fact that the information on these websites is up-to-date, comprehensible and free from complexity will increase the use and speed up access to information. Since prisoners in penitentiary institutions have limited communication with the outside world, being aware of instant changes will create a more productive working environment for the personnel by reducing the chaos in the institutions. In this context, the procedures to be carried out in penitentiary institutions, the relatives of prisoners coming to the institution with information thanks to the links on the websites of the institutions, and the personnel's access to information such as leave and shift schedule without the need for computers with UYAP connection will facilitate the operation.

Keywords: *Keywords: Prison, prisoner, communication, Elazığ, internet*

Giriş

Ülkelerin büyük bir çoğunluğunda suça karışmış kişilerin ıslahlarının sağlanması ve yeniden topluma kazandırılmaları amacıyla ceza infaz kurumları bulunmaktadır. Bu kurumlar, anayasalarla belirlenen kuralların çiğnenmesi sonucu suç işleyen kişilerin özgürlüklerinin kısıtlandırılarak, belirli bir düzen ve haklar çerçevesinde yine anayasada belirlenen süreler dahilinde bulundurulmalarına olanak sağlamaktadır. Ceza infaz kurumlarında düzenin sağlanması ve mahkûmların topluma tekrar kazandırılmaları için kurum müdürü, psikolog, öğretmen, doktor, diş doktoru, teknisyen, katip, bilgisayar işletmeni, infaz koruma baş memuru, infaz koruma memuru, aşçı, ambar memuru, şoför vb. gibi farklı unvanlarda personel bulunmaktadır. 31.03.2022 tarihi itibarıyla ülkemizde ceza infaz kurumlarında 275.965 hükümlü ve 38.537 tutuklu olmak üzere toplam 314.502 mahkûm bulunmaktadır. Aynı zamanda 01.06.2022 tarihi itibarıyla ceza infaz kurumları ve eklentilerinde görev yapmakta olan farklı unvanlarda 74.766 personel bulunmaktadır (Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü Web Sitesi, 2022).

Ceza infaz kurumlarının belirli bir alan sınırları içerisinde bulunması ve hem personelin hem de orada bulunan diğer mahkûmların güvenliğinin sağlanması amacıyla belirli kısıtlamalar bulunmaktadır. Mahkûmların ceza infaz kurumlarında bulundurabilecekleri eşya türleri ve sayıları, haftalık harcama limitleri, ziyaret süreleri ve telefon görüşme süreleri gibi kısıtlamalar hükümlerini Adalet Bakanlığı'nın yürüttüğü yönetmelikler çerçe-

vesinde gerçekleştirilmektedir. Ceza infaz kurumlarında bulunan mahkûmlar yine belli kurallar dahilinde ziyaret yönetmeliğinde yer alan yakınlarıyla görüşebilmektedirler. Bu tür etkileşimlerde bulunan mahkûm yakınlarını da göz önünde bulundurduğumuzda 1 milyonun üzerinde kişinin ceza infaz kurumları ile bağlantısının olduğu söylenebilir.

Mahkûm yakınları ceza infaz kurumlarında bulunan yakınları hakkındaki bilgilere, gelişmiş olan teknoloji ve internet sayesinde kolaylıkla ve hızlı bir şekilde ulaşmak istemektedirler. Bu durumda mahkûm yakınları kurumlar iletişim numaralarından veya web siteleri üzerinden gerekli duyurular aracılığıyla bilgilere ulaşmaktadırlar.

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada Elazığ'da bulunan ceza infaz kurumlarının web sitelerinde yer alan menüler, diğer kamu kurumları ile bağlantıları ve sitelerin personel ve mahkûm yakınları açısından kullanılabilirliği incelenerek, tespit edilen eksikliklerin nasıl giderilebileceği hakkında değerlendirmeler yapılacaktır.

1.2. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada ülkemizde bulunan 300'ü aşkın ceza infaz kurumlarının web siteleri sadece Elazığ ilinde bulunan ceza infaz kurumları çerçevesinde, sitelerde yer alan bilgiler üzerinden değerlendirilmiştir. Ceza infaz kurumlarının iç işleyişi ile alakalı bilgiler bulunmamaktadır.

2. CEZA İNFAZ KURUMLARININ WEB SİTELERİNİN GENEL YAPISI

Ceza infaz kurumlarının web siteleri incelendiğinde tek bir şablon üzerine kurulu oldukları görülmektedir. Tüm ceza infaz kurumları özelleştirilebilir alanları bulunan fakat bu alanlar dışında kalan bölümlerin birbirleri ile aynı olduğu bir ana sayfa kullanılmaktadır. Siteyi üst, orta ve alt bölüm olarak üç aşamada incelemek mümkündür. Sitelerin üst bölümüne bakıldığında kırmızı bir zeminden oluştuğu görülmektedir. Sol köşesinde Adalet Bakanlığı'nın logosu bulunmaktadır. Bakanlık logoları, beyaz zemin üzerine kırmızı renkte bakanlığın adı, yıldızlar, işlemelerden oluşurken ortası kırmızı renkte bakanlığın amblemi ve ay yıldızdan oluşmaktadır. Fakat burada bulunan logo kırmızı zemin üzerine beyaz renkte bakanlığın adı, yıldızlar ve işlemeler bulunup, orta kısım beyaz zemin üzerine kırmızı renkte bakanlık amblemi ve ay yıldızdan oluşmaktadır. Logonun sağ tarafında, logo sınırlarını aşmayacak yükseklikte, tamamı beyaz, büyük harflerle yazılı kurum isimleri yer almaktadır. Kurum isminin sağ tarafında ana sayfaya gidilmesi için sekme bulunmaktadır ve tüm sitelerde aynıdır. Ana sayfa sekmesinin sağ tarafında kurumlar tarafından özelleştirilebilir menüler yer

almaktadır. Menülerin üst tarafında site içi arama butonu ve İngilizce – Türkçe dil seçenekleri bulunmaktadır. Sitenin sağ üst köşesinde ise yazılara istinaden daha soluk bir şekilde ay yıldız ve Mustafa Kemal ATATÜRK fotoğrafı yer almaktadır.

Sitenin orta bölümü manşetler, duyurular, bilgilendirmeler ve diğer kurum sitelerine bağlantı sekmelerinden oluşmaktadır. Orta üst bölümde belirli aralıklarla değişen ve 6 farklı manşet ile sınırlandırılan kısım bulunmaktadır. Bu alanda bulunan 5 manşet kurumlar tarafından paylaşılan son manşetler olup, 6. manşet ise tüm sitelerde aynı olan bakanlığın belirlediği manşettir. Değişken manşet bölümünün altında ise 3 adet sabit manşet sekmesi bulunmaktadır. Manşetlerin altında iki bölümden oluşan duyurular kısmı bulunmaktadır. Bu bölümde kurum tarafından paylaşılan duyurular bulunmaktadır ve sağ tarafında bulunan bakanlık duyuruları sekmesi ile Adalet Bakanlığı'nın duyurularının senkron edildiği bir geçiş bölümü bulunmaktadır. Duyuruların sağ tarafında kurum tarafından özelleştirilebilir öne çıkanlar bölümü bulunmaktadır. Orta alt kısımda ise tüm ceza infaz kurumu sitelerinde aynı olan ve kırmızı zemin üzerine dörtgen sınırlandırmalar içerisinde bulunan Adalet Bakanlığı'na ait bilgilendirmeler, CİMER bağlantı noktası, Adalet Rehberi, bildirgeler gibi yönlendirilme yapılan sekmeler bulunmaktadır. Bu sekmelerin altında ise üzerine mouse (fare) ile gelindiğinde renkli hali alan fakat öncesinde siyah-beyaz logoları bulunan Adalet Bakanlığı, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay Başkanlığı, Hakim ve Savcılar Kurulu, Danıştay Başkanlığı, Uyuşmazlık Mahkemesi ve E-Devlet sitelerine doğrudan bağlantı sağlayan sekmeler bulunmaktadır.

Sitenin alt bölümü incelendiğinde 3 kırmızı renkte dikdörtgen zemin içerisine beyaz renkte yazılmış kurumlara ait Adres, Telefon ve E-Posta bilgileri yer almaktadır. Bu bilgilerin altında ise sol köşede üç boyutlu bir görünüm kazandırılmış fakat soluk bir formda Adalet Bakanlığı logosu bulunmaktadır. Bu logonun sağ tarafında ise koyu gri renkte bir zemin üzerine beyaz renkte yazılmış, tüm ceza infaz kurumu sitelerinde sabit olan Faydalı Linkler ve Adalet Bakanlığı başlıkları bulunmaktadır. Faydalı Linkler başlığının altında Bağlantılar, Hukuk Sözlüğü, Adalet Dergisi, AİHM Kararları, Adli Tıp Kurumu, Türkiye Adalet Akademisi, Uzlaştırma İnternet Sitesi, Arabuluculuk İnternet Sitesi ve Nöbetçi Noterlik Sorgulama sekmeleri bulunmaktadır. Adalet Bakanlığı başlığının altında ise Adalet Bakanı, Bakanlık Birimleri, Stratejik Plan, Mevzuat, Genelgeler, Faaliyet Raporu, Adalet Bakanlığı Binasının Tarihçesi ve Adalet Bakanlığı İletişim sekmeleri bulunmaktadır. Bu alan içerisine sabit olan Faydalı Linkler ve Adalet Bakanlığı başlıkları dışında kurumlar yeni ana başlıklar ve alt sekmeler oluşturabilmektedir.

3. ELAZIĞ'DA BULUNAN CEZA İNFAZ KURUMLARININ WEB SİTELERİNİN İNCELENMESİ

Ceza infaz kurumlarının web siteleri incelendiğinde sayfaların genel yapısının aynı şablon üzerine kurulu olduğu görülmektedir. Elazığ'da bulunan ceza infaz kurumlarının web siteleri üzerinde değerlendirmeler yapılarak, kurumlar tarafından özelleştirilebilir alanlar personel ve mahkum yakınları açısından incelenecektir.

3.1. Elazığ E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi

Elazığ E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nun web sitesi incelendiğinde; Elazığ Adliyesi, Görüş Günleri, Birimler, İş yurtları ve İletişim sekmeleri sayfanın üst kısmındaki özelleştirilebilir alanda bulunmaktadır. Elazığ Adliyesi sekmesi doğrudan Elazığ Adliyesi'nin web sayfasına geçiş imkânı sağlamaktadır. Görüş Günleri sekmesi ile ceza infaz kurumlarında bulunan mahkûmların görüş günleri pdf formatında açılmaktadır. Birimler sekmesi altında yer alan Eğitim Birimi, Psikososyal Birimi ve Sağlık Hizmetleri sekmelerinde ise bahsi geçen birimlerin görevleri ve kurumda gerçekleştirmiş oldukları çalışmalar yer almaktadır. İş yurtları sekmesi altında bulunan Mermer Atölyesi, Tekstil Atölyesi, Mermer Kataloğu ve Mermer Ürünler sekmeleri bulunmaktadır. Bu alanda kurumda üretimi gerçekleştirilen ürünlerin görselleri bulunmaktadır. İletişim sekmesinde ise adres, telefon ve faks bilgileri ile Google haritalardaki konum paylaşılmıştır. Duyurular ve Öne Çıkanlar sekmeleri altında mahkûm yakınlarını bilgilendirici güncel ziyaret gün ve saatleri, görüntülü görüşme uygulaması kullanımı, para yatırma işlemleri gibi duyurular yer almaktadır. Sitenin son özelleştirilebilir alanı olan alt bölümünde ise Elazığ'da bulunan diğer ceza infaz kurumlarının web sitelerine yönlendirme imkânı sağlayan sekmeler ve mahkum yakınları için bilgilendirici telefon görüş kuralları, ziyaret yönetmeliği, emanet para işlemleri ve emanet eşya yönetmeliği sekmeleri yer almaktadır (Elazığ E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi, 2022).

3.2. Elazığ Kampüs Açık Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi

Elazığ Kampüs Açık Ceza İnfaz Kurumu'nun web sitesi incelendiğinde; CTE, İdari Kadro, Servislerimiz, İş yurtları, Atölyeler ve Genel Bütçe sekmeleri sayfanın üst kısmındaki özelleştirilebilir alanda yer almaktadır. CTE sekmesi ile Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü'nün web sitesine yönlendirme yapılmaktadır. İdari Kadro sekmesinde kurum müdürü ve kurum 2. müdürlerinin fotoğrafları yer almaktadır. Servislerimiz sekmesinde Elazığ E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nun web sitesinde de yer alan Eğitim Öğretim Servisi, Psikososyal Servis ve Sağlık Servisi ile ilgili bilgilendirmeler bulunmaktadır. İş yurtları başlığı altında yer alan sekmelerde ceza

infaz kurumuna bağlı unlu mamuller-fırın, restoran, hediyelik eşya satış mağazası, kampüs market, kayısı paketleme, oto yıkama, adliye kafeterya, kafeterya, çay ocağı, kantin, sera, üzüm bağı gibi iş kollarına ait görseller yer almaktadır. Atölyeler sekmesi içerisinde terzi, demir ve marangoz atölyelerinin görselleri yer almaktadır. Genel Bütçe sekmesi altında ise mutfak ve çamaşırhane bölümünün görselleri bulunmaktadır. Duyurular ve manşet bölümünde kurumda gerçekleştirilen etkinlikler ve mahkûm yakınları açısından ziyaret görüş günleri ile para yatırma işlemleri bulunmaktadır. Özelleştirilebilir alt alanda ise Elazığ'da bulunan diğer ceza infaz kurumlarının web sitelerine bağlantı sekmeleri bulunmaktadır (Elazığ Kampüs Açık Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi, 2022).

3.3. Elazığ R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi

Elazığ R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nun web sitesi incelendiğinde; özelleştirilebilir üst alanda Genel Müdürlük, Görüş Günleri, Servislerimiz, Mesajımız ve İletişim sekmeleri bulunmaktadır. Genel Müdürlük sekmesi ile Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü'nün web sayfasına yönlendirme yapılmaktadır. Görüş Günleri sekmesi altında mahkûm yakınlarını bilgilendirme amaçlı Kapalı ve Açık görüş günleri ile Telefon görüş günlerine ait bilgiler bulunmaktadır. Servislerimiz sekmesinde Elazığ E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Elazığ Kampüs Açık Ceza İnfaz Kurumu web sayfalarında yer alan Eğitim, Psikososyal ve Sağlık servisleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Mesajımız sekmesinde kurum müdürlüğünün, siteyi ziyaret eden kişiler için yayınlamış olduğu mesaj bulunmaktadır. İletişim sekmesinde ise kuruma ait telefon, faks, e-posta ve adres bilgileri yer alıp, ulaşımın nasıl yapılabileceği hakkında açıklama yapılmıştır. Manşet, Duyuru ve Öne Çıkanlar bölümlerinde mahkûm yakınlarını bilgilendirici para yatırma, görüş günleri gibi konularda paylaşımlar yapıldığı görülmektedir. Özelleştirilebilir alt alanda ise mahkûm yakınları için ziyaretçi rehberi ve Elazığ'da bulunan diğer ceza infaz kurumlarının web sitelerine yönlendirme sekmeleri bulunmaktadır (Elazığ R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi, 2022).

3.4. Elazığ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi

Elazığ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nun web sitesi incelendiğinde; özelleştirilebilir üst menü alanında Elazığ Adliyesi, Cezaevleri, Birimler, Resim Galerisi ve İletişim sekmeleri bulunmaktadır. Elazığ Adliyesi sekmesi Elazığ Adliyesi'nin web sayfasına yönlendirme yaparken,

Cezaevleri sekmesi Elazığ ilinde bulunan ceza infaz kurumlarının web sayfalarına geçiş imkanı sağlamaktadır. Birimler sekmesinde Baş memurluk, İnfaz Birimi, Eğitim Öğretim Birimi, Sağlık Birimi, Psikososyal Birimi ve

Emanet Para Birimi hakkında bilgiler yer almaktadır. Resim Galerisi sekmesinde Elazığ iline ait fotoğraflar mevcuttur. İletişim sekmesinde ise telefon, faks, e-posta ve adres bilgileri ile ulaşımın nasıl sağlanabileceği hakkında bilgiler bulunmaktadır. Mahkûm yakınlarını bilgilendirme amaçlı aylık açık ve kapalı görüş çizelgeleri, görüntülü görüşme uygulaması para yatırma işlemleri ve cezaevleri için düzenlenen kampanyaların yer aldığı manşet, duyuru ve öne çıkanlar sekmesi bulunmaktadır. Özelleştirilebilir alt alanda ise Ziyaretçi Rehberi ile mahkûm yakınlarının bilgilendirilmesi sağlanmaktadır (Elazığ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi, 2022).

3.5. Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi

Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nun web sitesi incelendiğinde; özelleştirilebilir üst bölümde Servislerimiz, Genel Müdürlük, Foto Galeri ve İletişim sekmesi bulunduğu görülmektedir. Servislerimiz sekmesinde Eğitim, Psikososyal Servis ve Sağlık Servisi hakkında bilgiler bulunmaktadır. Genel Müdürlük sekmesi ile Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü'nün web sayfasına yönlendirme sağlanmaktadır. Foto Galeri sekmesinde ceza infaz kurumuna ait fotoğraflar yer almaktadır. İletişim sekmesinde ise kurum telefon, faks, e-posta ve adres bilgileri bulunmaktadır. Manşet bölümünde kurum fotoğraflarına yer verilirken, duyurular bölümünde ise mahkûm yakınlarını bilgilendirme amaçlı telefon görüş listesi, banka hesap bilgileri gibi paylaşımlar bulunmaktadır. Özelleştirilebilir alt bölümde ise yine mahkûm yakınlarını bilgilendirme amaçlı Ziyaretçi Rehberi sekmesi yer almaktadır (Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi, 2022)

3.6. Elazığ 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi

Elazığ 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nun web sitesi incelendiğinde; özelleştirilebilir üst alanda Adliyemiz, Cezaevleri, Servislerimiz, Görüş Günleri ve İletişim sekmeleri mevcuttur. Adliyemiz sekmesi ile Elazığ Adliyesi'nin web sitesine yönlendirme sağlanırken, Cezaevleri sekmesinde bulunan alt sekmeler ile de Elazığ'da bulunan diğer ceza infaz kurumlarının web sayfalarına yönlendirme sağlanmaktadır. Servislerimiz sekmesinde Eğitim, Sağlık ve Psikososyal servisler hakkında bilgilendirmeler bulunmaktadır. Görüş Günleri sekmesinde yer alan kapalı ve açık görüş günleri ile telefon görüş günleri alt sekmeleri ile mahkûm yakınlarına bilgilendirme yapıldığı görülmektedir. İletişim sekmesinde ise telefon, faks, e-posta ve adres bilgileri yer almaktadır. Manşet ve duyurular bölümünde kurum personelinin katılmış olduğu etkinlikler ve mahkûm yakınlarını bilgilendirme amaçlı ziyaret programı, para yatırma işlemleri gibi

paylaşımlar bulunmaktadır. Özelleştirilebilir alt alanda ise mahkûm yakınlarını bilgilendirme amacıyla hazırlanan ziyaretçi rehberi bulunmaktadır (Elazığ 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi, 2022).

3.7. Sivrice Açık Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi

Sivrice Açık Ceza İnfaz Kurumu'nun web sitesi incelendiğinde; özelleştirilebilir üst alanda İşyurtları, Duyurular, Ziyaretçi Genel Bilgi, Kurumlar ve Ulaşım-İletişim sekmeleri bulunmaktadır. İşyurtları sekmesi altında bulunan Terzi Atölyesi sekmesinde, kurumda bulunan terzi atölyesinin ve ürünlerin fotoğrafları bulunmaktadır. Duyurular sekmesi altında Adalet Bakanlığı ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü duyurularının bulunduğu sayfalarla yönlendirme yapılmakta ve kurumun tüm duyurularının yer aldığı duyuru arşivi bulunmaktadır. Ziyaretçi Genel Bilgi sekmesinde mahkûm yakınlarını bilgilendirme amaçlı ziyaret gün ve saatleri, para yatırma işlemleri, ziyaret ile ilgili eşya, para ve ziyaretçi görüş yönetmeliği bulunmaktadır. Kurumlar sekmesi altında bulunan bağlantılar ile Elazığ Adliyesi web sitesi ve Elazığ'da bulunan diğer ceza infaz kurumlarının web sitelerine yönlendirme yapılmaktadır. Ulaşım ve iletişim sekmesinde ise ceza infaz kurumuna ait telefon, faks, e-posta ve adres bilgileri ile ulaşımın nasıl sağlanabileceği hakkında bilgiler yer almaktadır. Manşet ve duyurular kısmında kurumda gerçekleştirilen etkinlikler bulunmaktadır. Özelleştirilebilir alt alanda ise Personel İşlemleri sekmesi altında E-Bordro, Uyap Şifre İşlemleri ve İzin Talebi konulu personel açısından bilgilendirici paylaşımlar bulunmaktadır. Ayrıca Ulusal Mevzuat sekmesi altında Kanunlar, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, Yönetmelikler, Genelgeler, Protokoller ve Yönergeler ile ilgili sayfalarla yönlendirme sağlanmaktadır (Sivrice Açık Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi, 2022).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

75 bine yakın personeli ve 315 bine yakın mahkûmu bünyesinde barındıran ceza infaz kurumları ve eklentilerinin web siteleri, temsilen Elazığ'da bulunan ceza infaz kurumları özelinde incelenerek genel hatları ve özelleştirilmiş bölümler olarak ele alınmıştır. Genel hatlar açısından bakıldığında tüm ceza infaz kurumlarında aynı şablonun kullanılması ve kurumların özelleştirebilecekleri alanların kısıtlı olması nedeniyle ilk bakışta siteler arası bütünlük göze çarpmaktadır. Tüm sitelerde üst menü, manşet, duyurular, iletişim bilgileri ve alt menü bilgilerinin yerlerinin değiştirilmemesi bu bütünlüğü sağlayan temel unsurlardan olmaktadır. Sitelerin orta bölümünde

yer alan, Adalet Bakanlığı'na ait bilgilendirmelerin bulunması ve bakanlığa bağlı diğer kurumların web sitelerine yönlendirme yapılabilmesi bilgiye ulaşımın hızlığı açısından önemlidir. Manşet bölümünün sitelere giriş yapıldığında ekranın üstünde ve büyük oranda bulunması bu alanda yapılan paylaşımların dikkat çekmesini sağlamaktadır. Özelleştirilebilir alanlar incelendiğinde ise paylaşımların genel olarak mahkûm yakınlarını bilgilendirme amaçlı olduğu ve paylaşılacak bilgilerin kısıtlı olması sebebiyle birbirlerine benzedikleri görülmektedir. Genel olarak sitelerde yer alan sekmeler başka kurumların sitelerine yönlendirmek üzere özelleştirilmiştir. Açıklamalara pek yer verilmeyerek sadece fotoğraflar ile paylaşımlar yapıldığı görülmektedir. Ceza infaz kurumlarının dış dünya ile ilişkisinin kısıtlı olduğu düşünüldüğünde sitelerin, iletişim ve mahkum yakınlarını özele indirmeden, temel konularda bilgilendirme üzerine olduğu anlaşılmaktadır.

4.2. Öneriler

Yapılan incelemeler neticesinde:

Biçimsel olarak; web sitelerinde ceza infaz kurumlarının bağlı olduğu Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü'nün logosunun bulunmaması ilk dikkat çeken eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca üst menüde yer alan zeminin kırmızı renkli olması nedeniyle Adalet Bakanlığı'nın logolarının renkleri ters bir hal almıştır. İki renkten oluşan bir zemin seçilerek Mavi renkli zemin üzerine adalet bakanlığı logosu kırmızı renkli zemin üzerine ise Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü'nün logosu getirilebilir. Duyurular sekmesinde yer alan başlıklar duyuruların içeriğinde yer alan fotoğrafların ön izlemesi ile desteklenebilir.

Personel kullanılabilirliği açısından; sitelere her personel kendi sicil ve belirleyecekleri şifreler ile giriş yaparak personele özel olarak kullanılabilen bir ara yüz açılabilir. Bu bölümde personele yapılan özel duyurular, nöbet çizelgeleri, istek ve şikâyet bölümü gibi bölümler bulunabilir. Ayrıca maaş bordrosu, Hizmet Takip Programı (HİTAP) gibi uygulamalara yönelik sabit sekmeler açılıp e-Devlet ile senkronizasyonu gerçekleştirilerek personelin web sayfası üzerinden bilgi edinmesi sağlanabilir.

Mahkûm yakını kullanılabilirliği açısından; mahkum bilgi sistemi adı altında bir ara yüz oluşturularak, mahkumların onay verdiği yakınlarının e-Devlet şifresi ile bu ara yüze erişimi sağlanabilir. Bu alana giriş yapan kişi yakınının hangi gün ve saatte görüşünün olduğunu, telefonla görüşme gün ve saatinin ne zaman olduğunu, para bakiyesini ve Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Madde Yönetmeliğinde belirtilen eşya sayıları gereği hangi eşyadan kaç adet daha yakınına götürebileceğini görmesi amacıyla kurum sistemleri ile entegre bir sistem geliştirilebilir. Yine aynı

şekilde istek, şikâyet bölümü kurum sitelerinde bulunabilir ve bu bölümler kurum e-posta adreslerine gönderilecek şekilde yapılabilir.

Kaynaklar

<https://cte.adalet.gov.tr> Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Web Sitesi.
Erişim tarihi: 16 Haziran 2022

<https://elazig1ycik.adalet.gov.tr> Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi. Erişim tarihi : 16 Haziran 2022

<https://elazig2ycik.adalet.gov.tr> Elazığ 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi. Erişim tarihi : 16 Haziran 2022

<https://elazigecik.adalet.gov.tr> Elazığ E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi. Erişim tarihi: 17 Haziran 2022

<https://elazigkacik.adalet.gov.tr> Elazığ Kampüs Açık Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi. Erişim tarihi: 17 Haziran 2022

<https://elazigrcik.adalet.gov.tr> Elazığ R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi. Erişim tarihi: 17 Haziran 2022

<https://elazigtcik.adalet.gov.tr> Elazığ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi. Erişim tarihi: 18 Haziran 2022

<https://sivriceacik.adalet.gov.tr> Sivrice Açık Ceza İnfaz Kurumu Web Sitesi.
Erişim tarihi: 18 Haziran 2022

Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (FÜHAD)
Cilt: 9, Sayı: 18, Eylül 2022, s. 37-54, ISSN: 2148-2527

Journal of Harput Studies, Vol. 9, Issue 18, September 2022, pp. 37-54

Araştırma Makalesi/Research Article

ELAZIĞ İLİNDE GIDA GÜVENLİĞİNİN İNCELENMESİ¹

Examination of Food Security in the Context of Globalization in Elazığ Province

Yüksel ARIKAN*

İlke Bezen TOZKOPARAN**

Geliş/Received: 23.04.2022

Kabul/Accepted: 27.08.2022

Öz

Küreselleşme süreci ile ortaya çıkan güvenlik sorunları bütün gezegeni etkilemektedir. Bu süreç bağlamında Türkiye’de gıda güvenliğine ilişkin durumların yerel düzeyde nasıl yer aldığı ele alınması gereken konulardandır. Bu çalışma, Türkiye’de Elazığ ili örneği çerçevesinde gıda güvenliğinin yorumlanması ve gıda güvenliği mevzuatlarının uygulamada yürütülmesinin küreselleşme bağlamında araştırılması, incelenmesi ve elde edilen verilerin analizinin yapılması şeklinde oluşturulmuştur. Ayrıca çalışmada Türkiye’de ve Elazığ ilinde gıda güvenliğine dair 2018 ve 2019 yılları arasında yapılan uygulamalar ve çalışmalar sayısallaştırılarak gösterilmektedir. Aynı zamanda Türkiye’de Elazığ ili örneği üzerinden güvenilir gıdaya erişebilme noktasında kaynakların güvenli olup olmadığı ve yeterlilik düzeyi irdelenmeye çalışılmaktadır.

Anahtar sözcükler: *Elazığ, Gıda Güvenliği, Küreselleşme, Türkiye*

Abstract

The security problems that arise with the globalization process affect the whole planet. In the context of this process, how the situations related to food security in Turkey take place at the local level is one of the issues that need to be addressed. This study was formed in the form of researching, examining and analyzing the data obtained in the context of globalization of the interpretation of food security and the

¹ Bu çalışma, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda kabul edilen, aynı başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir ve 24-27 Aralık 2021 tarihleri arasında Çorum’da gerçekleştirilen I.Uluslararası Hitit Güvenlik Çalışmaları Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

* Doktora Öğr., İnönü Üniversitesi, e-posta: yuksel.yol.arikan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9829-5788>

** Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, e-posta: ilke@firat.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1752-0470>.

implementation of food security legislation in practice within the framework of the example of Elazığ province in Turkey. In addition, in the study, applications and studies on food security in Turkey and in the province of Elazığ between 2018 and 2019 are shown by digitizing. At the same time, it is tried to examine whether the sources are safe or not and the level of sufficiency at the point of accessing safe food through the example of Elazığ province in Turkey.

Keywords: Elazığ, Food Security, Globalization, Turkey

Giriş

Küreselleşme genel anlamda, uluslararası ticaretin yaygın hale gelmesi, emeğin ve sermayenin hareketliliğinin çoğalması, teknolojinin hızlı bir şekilde değişim göstermesi neticesinde ülkelerin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi bakımdan birbirleri ile benzeşmeleri olarak tanımlanmaktadır. Küreselleşme olgusunun oldukça geniş bir literatüre sahip ve popüler olmasına karşın bu olgunun kesin bir tanımı yapılamamaktadır. Bu olgunun kavramsal anlamda içeriği ve unsurlarına ilişkin tartışmalar ise hala varlığını sürdürmektedir (Aydemir ve Kaya, 2007: 260-267).

Gıda güvenliği kavramına bakıldığında ise; gıdalarda meydana gelebilecek her tür fiziksel, kimyasal ve biyolojik olarak değişimler, tüm tehditlerden uzak, besinin kendi değerini kaybetmeden tüketime hazır bir şekilde bulunması anlamına gelmektedir (Paçacı, 2019: 7). Buna ilaveten 2003'te Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) açıkladığı bildirmede gıda güvenliği kavramını, vatandaşların sağlığını süregelen ya da kronik bir biçimde tehdit edebilecek bütün tehlikeler anlamında ifade etmektedir (FAO, 2003: 3).

Kişilerin sağlığının korunmasında, bir devletin refahında ve ekonomi alanında güvenli bir biçimde gıdaya ulaşılabilmesi durumu, önemli konulardan biridir. Teknolojik eylemlerin çoğalması, dünyada artış gösteren nüfus oranı ve bundan dolayı mevcut düzenin bozulmaya başlaması, ekonomik yetersizlikler ve eğitim düzeyi düşüklüğü besin sorunlarını da etkilemekte ve gıdanın güvenilir olmasını zorlaştırarak bulunabilmesini ve ona ulaşabilmesini de zora sokmaktadır. Bu bakımdan gıda güvenliğinin temin edilebilmesi de bireylerin sağlığı yönünden kolay olmamaktadır. Şöyle ki geleneksel metottaki gıdanın işlenmesi, bireye sunulma biçimi, tüketicilerin algılarında değişiklikler devletlerin daha sağlıklı ve güvenilir gıda üretimi açısından gıda kanunlarını revize etmelerine yol açmıştır. Gıda güvenliği konusu bu nedenle son zamanlarda oldukça dikkat çeken ve önem arz eden konulardan biri olarak dikkatle ele alınmayı ve incelenmeyi gerektirmektedir (Tayar, 2010: 21). İnsanoğlunun var oluşundan bu yana yeterli düzeyde gıdaların sağlanabilmesi, önemli bir meseledir ve bu varoluştan günümüze

kadarki zaman içinde gıdaya ulaşabilmenin gerçekleştirilmesi en temel meselelerinden biri olmuştur. Şöyle ki bir insan biyolojisinin ihtiyaçlarının hiyerarşisi incelendiğinde besin ihtiyacı, ilk basamakta yer almaktadır. Tüketiciler hangi ülkede yaşıyor olursa olsun, onlar için yüzyıllar geçse bile yiyecek sektörü önemli bir sektör olarak yerini korumayı sürdürecektir. Ancak dünyadaki mevcut rezervlerin günümüzde çok hızlı bir şekilde erimeye başlaması, tarım alanlarının git gide daralması, suların kirliliği ve nüfusun artması ile birlikte gıda sektörü tehlikeye girmeye başlamıştır. Diğer yandan besin üretiminin dışında sağlıklı ve güvenilir gıda olgusu bugünkü hayatın içerisinde önemli bir konumdadır (Tayar, 2010: 26).

Piyasalardaki arz ve talep dengesinin korunma çabası, sağlık ve çevre durumuna dair endişelerin artması, üretici ve tüketici fiyat endeksleri, iklim değişikliklerinin neden olduğu ve olabileceği muhtemel olaylar, besinlerin işlenmesinin iyileştirilmesi gibi dünyada birçok faktörün bulunması ile gıda güvenliği öncelikli amaçlar arasında yerini almaktadır (Koç ve Uzmay, 2015: 40). Her bir insanın sağlıklı olabilmesi ve besini alabilmesi açısından yeterli miktarda besine erişebilmenin birincil hakkı olduğu konusuna 1992’de gerçekleştirilen I. Uluslararası Beslenme Konferansı’nda vurgulanmış ve yine 1992 yılı içinde BM Çevre ve Kalkınma Konferansı gıdanın güvenliğini tehdit eden unsurlara karşı devletlerin, hızlı bir biçimde önlem almaları gerektiğini belirtmiştir (Koç ve Uzmay, 2015: 41).

Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidine bakıldığında insanoğlunun varlığını devam ettirebilmesinde aidiyet, kabul görebilme, başarı, sevgi ve güven duygusu ve benzer ihtiyaçlarını gerçekleştirebilmenin altında yatan şey besin ihtiyacının karşılanmasıdır (Hatık, 2015). Besin kaynaklarının, toprağın varlığında meydana gelen eksilmeler, besinlerin üretiminde ve tüketilmesinde oluşan dengesizlik durumu ve sürekli artan bir nüfusun varlığı da gıdayı, çare bulunması gereken önemli bir mesele haline getirmiştir (Keleş ve diğ., 2012: 139).

FAO, gıda güvenliğine dair dünya çapında dört ana ilke belirlemiştir (Paçacı, 2019: 24). Bu ilkelere bakıldığında sağlanabilirlik, yeterlilik, kabul edilebilirlik ve erişilebilirlik şeklinde oluşturulduğu görülmektedir. İlk olarak sağlanabilirlik ilkesi; ülke düzeyinde, bölge bazında ve küresel çapta esasen her daim herkese yetecek düzeyde gıdanın sağlanabilir olması anlamına gelmektedir. Erişilebilirlik ilkesi, fiziksel ve ekonomik bakımdan her bireyin gıdaya eşit bir şekilde erişebiliyor olması demektir. Bu noktada her bireyin besini alabilmesinde ve ulaşabilme noktasında etkili olan bir piyasa koşulu, fiyat ve gelir-gider politikası hâlihazırda bulunmaktadır (Koç ve Uzmay, 2015: 40). Kabul edilebilirlik ilkesine bakıldığında ise, kişinin onuruna yakışır, kültür yapısına uygun biçimde olan ve kişinin haklarını

tehdit etmeyen gıdaların karşılanması anlamına gelmektedir. Sonuncu olarak yeterlilik ilkesi ise; güvenilir, besleyici özelliğe sahip olan ve çevre bakımından da sürdürülebilir koşullarda üretimi gerçekleştirilen gıdalara ulaşılabilirliğidir.

Gıda güvenliği alanındaki mevcut durum ve sorunlara bakıldığında ise; gıdalarla ilgili olarak birtakım problemlerin meydana geldiği ve bu gıdaların denetimlerinin gerçekleştirilmesine dair yürürlükteki eylemlerden ötürü tüketicilerin güvenilir gıdayla olan ilişkisinin etkilendiği görülmektedir. Güvenilir gıdayla olan tüketicilerin aralarındaki ilişki bağının zarar görmemesi için faaliyetlerdeki gıda denetimlerinin dikkatli bir şekilde gerçekleştirilmesi lazım gelmektedir ve bireyin sağlığının muhafaza edilmesine öncelik sırası verilerek gıdaların daha iyi bir düzeye getirilmesi ve günümüze uygun bir biçimde dönüştürülmesi gerekmektedir. Ayrıca besinlerin denetimlerinin gerçekleştirilmesine dair güven sağlanması, yalnızca tüketiciler için olmamalı tüm insanlara yönelik yapılmalıdır. Bu denetimler neticesinde ise çiftlikten sofraya gıda güvenliği kavramından dünya ülkeleri tarafından bahsedildiği görülmektedir. Bu kavram; güvenilir besinle alakalı olarak çiftlikten evlerdeki sofraya ulaşıncaya dek üretimin her bir zincir parçasını yapısında barındıran şekilde ifade edilmektedir (Tayar, 2010: 31-32).

1. Literatür Taraması

Dünyada yaşanan problemlerin ve tehlikelerin artmasıyla beraber gıda güvenliği, tehdit altında karşı karşıya kalmaktadır. Bu bakımdan güvenilir gıdanın sağlanabilmesi ise küreselleşme sürecinde ancak değişik biçimlerde ortaklaşa yapılan işler ve işbirliği ile alınan tedbirler yardımıyla gerçekleştirilecektir (Koç ve Uzman, 2015: 39).

Günümüze bakıldığında beslenme zorluğunun iki biçimde öne çıktığı kabul edilmektedir (Tayar, 2010: 26). Bu zorluklardan ilki; besine erişimin yeteri kadar olmayışı ve bir diğer zorluk ise besin öğelerinin insan sağlığına uygun ve güvenilir olup olmadığına dair yaşanan problemdir. Devletlerin hızla gelişen dünya ile birlikte hayat kalitelerini iyileştirme çabalarının sonucunda gıdaların içeriğine, sağlıklı ve güvenilir olmasına öncelik ve önem vermeye doğru eğilimler gösterilmektedir. Bireylerin en temel gereksinimlerinden biri olarak sağlıklı bir biçimde hayatı devam ettirebilme ve beslenebilme gıda güvenliği sayesinde mümkün hale gelebilmektedir. Bireylerin en doğal ve en tabii hakkı da bu gıda güvenliği olgusudur (Koç ve Uzman, 2015: 41).

Dünya nüfusuna genel olarak bakıldığında yaklaşık %1'inin yetersiz beslendiği görülmektedir. Günümüzün en büyük zorlukları arasında açlığı ve yetersiz beslenmeyi ortadan kaldırmak yer almaktadır (Mcguire, 2015). 2015'ten 2030'a kadarki süreç zarfında Dünya Gıda Programı topluluğu, kişilerin hayatlarını iyileştirebilmek amacıyla küresel çapta amaçlar kararlaştırmışlardır. Bu amaçların temelinde sıfır açlık en başta yer almak üzere, açlığa son verme, güvenilir gıdayı sağlama, beslenmeyi iyileştirme ve sürdürülebilir tarımı teşvik etme yemini bu programın öncelikleri arasında yer almaktadır (WFP, 2012). Bu program ayrıca yardıma gereksinim duyan ülkelerde sosyal ve ekonomik alanda kalkınmanın geliştirilmesi amacıyla gıda yardımı yapmakta, acil durumlarda ve kriz dönemlerinde meydana gelen besin ihtiyacının giderilmesi, BM ve FAO kuruluşlarının önerileri doğrultusunda evrende gıda güvenliğinin sağlanabilmesi hususunda, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri üzerinden yardım faaliyetlerini yürütmekte ve sürdürmektedir (WFP, 2012).

Yine programın İcra Kurulu faaliyetlerine Türkiye ise gözlemci sıfatıyla katılım gerçekleştirmektedir. 1961 yılından bu yana Türkiye programın içinde olmuştur. Türkiye, bağışçı ülkelerin içinde olduğu D listesinin bir üyesi olarak grubun faaliyetlerini gözlemlemektedir. Türkiye, programın kurulunun bütçesine katkı sağlamakla beraber stratejik konumunun avantajından dolayı gıda maddelerinin alımı ve sevkiyatı durumunda sahip olduğu kapasitesinden ötürü de kurul içinde oldukça önemli rol oynamaktadır. WFP, Suriye krizinin yaşanmasıyla birlikte, 2012'de Türkiye'de Suriyelilere yönelik yapılan yardımlar eşliğinde Türkiye'ye yönelik faaliyetlerini 2020-2021 WFP Türkiye Ara Dönem Ülke Stratejik Planı (Turkey Interim Country Strategic Plan) ekseninde devam ettirmektedir. Türkiye, bu programın besin alımlarında 2018'deki sayısal verilere göre ölçü ve değer yönünden kaynak ülke konumunda ilk sırada bulunmaktadır. Bu program, aynı yıl içerisinde Türk tedarikçilerinden 169 milyon Amerikan Doları tutarında 378 bin ton gıdayı satın almıştır (Seçkin, 2020). İnsanlar açlıktan uzakta yaşanan bir dünya istiyorlarsa şayet, vatandaşların, sivil toplum örgütlerinin, hükümetlerin ve özel sektörün yatırım gerçekleştirme ve geçici olmayan çözümler meydana getirmeleri için bütünlük içinde olmaları icap etmektedir. Açlıkla karşı karşıya kalan insanların ise yaklaşık %75'inin gelişmekte olan ülkelerde yaşadığı beyan edilmiştir (WFP, 2012). Küreselleşme sürecinde bu sebeplerle dünyadaki birçok insanın gıdaya ve suya ulaşabilmesi gündelik hayat mücadelesinin bir parçası halindedir (Poku ve Therkelsen, 2017: 225-231).

Bununla birlikte BM 24 Aralık 2018 tarihinde verilen kararla 7 Haziran 2019 tarihini Dünya Gıda Güvenliği Günü olarak ilan etmiştir. Bu önemli

gün ise o tarihte, gıda güvenliğinin tüm insanların yükümlülüğü ana duygusunu içerecek biçimde kutlanmıştır. Bununla birlikte, veteriner hekimlerin hayvan refahı, sağlığı ve toplumların sağlığı üzerindeki konularda sahip oldukları tecrübeler ve bilgilerle gıda güvenliğinde ve kaliteli gıdaların denetlenmesinde çok büyük bir öneme sahiptirler (TVHB, 2019).

1580 Sayılı Belediye Kanunu, Türkiye’de gıda güvenliğine ilişkin olarak yenilenip ve değişimi sağlanarak gıda mevzuatının temeli atılmıştır (Resmi Gazete, 1930/1580: 15). Ayrıca 1952’de Gıda Maddeleri Tüzüğü’nün yayımlanmasıyla Gıda Kanunu yayınlanmış ve bu kanun 1995’teki 560 sayılı kanun hükmünde kararname çıkıncaya kadarki zaman zarfında tüm gıda sürecini üstlenmiştir. Aynı zamanda sürecin beraberinde birçok gelişme olmuş örneğin; 1995’te 560 sayılı “Gıdaların Üretim, Tüketim ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname”, bu kararnameye dayanarak 1997’de çıkan Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği, 1998’deki Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Yönetmelik ve 2007’de yayımlanan 2008’deki değişikliklerle hazırlanana Gıda Güvenliği ve Kalitesinin Denetimi ve Kontrolüne Dair Yönetmelik oldukça önem ifade eden diğer gelişmelerin içerisinde yer almaktadır (Resmi Gazete, 1997/560: 35).

Son yönetmelik örneğinde ise gıdalarda meydana gelebilecek olan; fiziksel, kimyasal ve biyolojik olarak oluşabilecek bütün tahribatların önlenmesine ilişkin alınan tedbirlerin tümünü içeren bir gıda güvenliği tanımı yapılmıştır (Resmi Gazete, 2008/560: 5). Türkiye Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu’nun (TGDF) gıda güvenliği tanımına bakıldığında ise; noksansız ve sağlıklı bir gıdanın işlenmesinin yapılması amacıyla gıdaların işlenmesi, korunması ve dağıtılması aşamalarında gerektiği biçimde önlemleri alması ve kurallara uyması olarak ifade edilmektedir (TGDF, 2011).

Yönetmelik içindeki 5. maddede yer alan gıda güvenliği koşullarının özelliklerine bakıldığında; piyasaya sunulacak gıda ve gıdayla teması bulunan maddelerin Türkiye gıda mevzuatına uygunluğu ile beraber güvenilir sayılmayan gıda ve gıda madde ve malzemelerin de vatandaşa sunulmaması, gıdaların kişi sağlığına yararlı ve tüketilmeye uygun olmaması durumunda güvenli kabul edilememesi ibaresi bulunmaktadır. Ayrıca bir gıdanın güvenilir olmasının açıklığa kavuşturulması maksadıyla tüketiciler açısından işlenip, depolanıp, dağıtılması ve satışa sunulması gibi bütün aşamalarda normal kullanım koşullarına uygunluğunun hesaplanmasına ve herhangi bir zararlı etkisinin olma olasılığı bulunan besinlere dair etiket bilgilerinde yer alması ya da besinin içeriğinde bu bilginin bulunması aracılığıyla tüketiciye bildirilmesine dikkat edilmektedir. Bir başka önemli

bir husus ise bir gıdanın kişinin sağlığına herhangi bir tehlikesinin olup olmamasının netleştirilmesinde; gıdayı alan kişilerin sağlığına dair kısa yahut uzun vadede oluşabilecek sonuçlarla onu izleyecek nesillere verebileceği etkiler, bir besinin belirli bir topluluğa özgü üretilmesi durumunda, topluluğun o besine yönelik oluşacak biyolojik duyarlılıkları ve olası tüm toksik etkilerin göz önünde bulundurulmasıdır. Buna ek olarak, bir gıda maddesini tüketicilerin alabilmesi koşulları içinde o gıda maddesinin herhangi bir yabancı madde ve malzemeye temasının bulunup bulunmadığına, bozuk, çürük, kokan ve toksin madde içerip içermediği de incelenmektedir (Resmi Gazete, 2008/560: 5).

Bununla birlikte eğer bir gıda güvenilir değilse, aynı sınıf, parti ya da kümenin bölümü olması durumunda, ayrıntılı incelemeler sonucunda eğer sınıf, parti veya kümenin güvenilir olması üzerine bir kanıt bulunamaması halinde bütün sınıf, parti ya da kümenin güvenilirliği geçersiz sayılmaktadır. Aynı zamanda güvenilir besine ilişkin Türk gıda mevzuatının hükümlerine uygun görülen bir gıda, mevzuat yargılarının kapsamında güvenli kabul edilmektedir (Resmi Gazete, 2008/560: 5).

Aynı zamanda dünyada tüm insanlara yetecek düzeyde bir gıda üretiminin, şayet adil bir biçimde dağılımı yapılmak istenirse var olabileceği, açlığın ve güvenilir kabul edilmeyen gıdanın sadece tek yönlü bir sorun olarak kalmayarak, ekonomik bakımdan da ele alındığında satın almadaki güçlükleri ve gıdaya ulaşabilmenin pek kolay olmadığı da önemli unsurlardandır. Tüketiciler açısından gıdaya olan güvenin tam anlamıyla temin edilmemesindeki sebeplere bakıldığında; hükümetlerdeki siyasi düzenin sürekliliğinin olmaması ve yapısal karışıklıklar gıda kapsamındaki faaliyetleri de sekteye uğratmasında ve faaliyetlerin ilerlemesine engel olduğu görülmektedir (FAO, 2015).

Bununla birlikte Türkiye'deki ortam göz önünde bulundurulduğunda gıda güvenliğinin sağlanabilmesinin önünde birtakım handikapların var olduğu, yapısal ve yönetsel sorunların haricinde siyasi alandaki değişimlerin kısa soluklu bir dönem olarak yapılanmasından kaynaklı, dönemden döneme ve yıldan yıla oluşan fiyat dalgalanmaları, tarımdan alınan verimin azalması tarım dışı iş imkânlarının yeterli seviyede olmayışı yahut bulunmamasından ötürü sınırlı ve belirli olmayan bir gelir, olumsuz etmenler arasındadır (Demiröz, 2011). Aynı zamanda güvenilir gıdanın sağlanabilmesi amacıyla hazırlanan mevzuatın istenilen seviyede olmayışı, kurumlardaki istikrarsızlıklar, denetim ve kayıt dışı yapılan gıda üretimi, kontrol sistemlerinin sistemli olmayışı gibi nedenler güvenilir gıdanın sağlanabilmesinin önündeki siyasi nedenlerdir.

Küreselleşme süreciyle beraber uluslararası düzende ki yiyecek piyasasındaki ticaret artırılmakta, bu yolla besinlerin işlenmesi, korunması, depolanması ve transfer işlemi gibi işlemlerin zamanlamalarında ilerlemeler yaşanmaktadır. Ancak bu faaliyetlerin uygun şartlarda yapılamaması durumunda, yiyeceklerden kaynaklı olarak hastalıkların çevreye yayılışının tespit edilememesi ve önüne geçilememesi durumunda, gıdanın güvenilirliği tehlikeye atılmış olmaktadır.

Kişiler güvenli sayılan gıdaları daha çok tüketebilmek maksadıyla seslerini duyurmaya başlamakta, gıda güvenliğine dair politikaların ve düzenlemelerin yapılmasını devletlerden ve hükümetlerden beklemektedirler. Bu beklentilerin ve vatandaşların istekleri doğrultusunda devlet kanuni uygulamalar yapmış hatta AB ile uyum süreci kapsamındaki kanuni uygulamaların da hız kazanmasına yardımcı olmuştur (Onurlubaş, 2015: 103).

Bu bağlamda Tarım ve Orman Bakanlığı'nın bir çalışması olan Alo 174 Gıda Hattı gibi uygulamalar ise bir başka örnek olmaktadır. Gıda düzenlemelerinde ilgili gelir kaynaklarının, iş alanlarının ve yatırım imkânlarının artırılması amacıyla 2014'te G-20 Liderler Zirvesi ve 2015'teki G-20 Tarım Bakanları Toplantısı'nda gıda güvenliği ve yiyecek konuları ele alınmıştır (Durmaz Dayılar, 2018: 7).

2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Çalışmanın konusu, Türkiye'deki gıda güvenliğinin mevcut durumu, gıda güvenliği mevzuatının uygulamadaki kullanımının küreselleşme kapsamında Elazığ ili örneğinde incelenmesi ve araştırılmasıdır. Elazığ ili coğrafi konumu sebebi ile birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır ve günümüzde yeni uygulamalarla doğunun örnek şehirlerinden bir tanesidir. Elazığ Valiliği ve İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından "Bordo Beyaz Bayrak ve Sertifika" uygulaması ile de diğer tüm illere örnek olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın önemi, küreselleşmenin gıda güvenliğine olan etkilerinin Türkiye'de Elazığ ili örneği üzerinden değerlendirilmesindedir.

Çalışmanın amacını, küreselleşme sonucu gıda güvenliğine ilişkin mevcut durumların ve sorunların neler olabileceği ile beraber Türkiye ve Elazığ ili örneği üzerinden gıda güvenliği değerlendirilmesini ortaya koymak oluşturmaktadır. Ayrıca gıda güvenliği uygulamalarının iyileştirilmesi için gıda güvenliğinde mevzuat ve fiziki alt yapının eksikliklerinin giderilmesi, gıda üreticileri ve tüketicilerinin gıda güvenliği konusunda eğitilmesi için gerekli önlemlerin alınması gerektiği vurgulanmaya çalışılmaktadır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Araştırılan konular hakkında bilgi içeren veriler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Buna ek olarak çalışmada, küreselleşme bağlamında, gıda güvenliği kavramlarını ele alarak tanımlayan ve bu kavramların incelenip değerlendirilmesinde bulunan çeşitli kaynaklardan, raporlardan ve düzenlemelerden yararlanılmıştır. Küreselleşme bağlamında Türkiye’deki gıda güvenliğinin konumunu ve küreselleşmenin gıda güvenliğine etkisini ele alan kaynaklardan da yararlanılmıştır. Türkiye’de ve Elazığ ili özelinde gıda güvenliği ile ilgili 2018 ve 2019 yıllarında yapılan çalışmalar ve uygulamalar sayısallaştırılarak tablolar halinde sunulmuştur.

3. Bulgular ve Tartışma

Türkiye örneğinde, gıda güvenliği yönetim sistemleri mevcut olmasına rağmen var olan sistemlerden kişilerin hangi ölçüde yararlandığı ve sistemin gerçekten işe yarayıp yaramadığı eleştirileri yapılmıştır. Ayrıca Elazığ ili özelinde gıda konusuna ilişkin mevcut uygulamaların güvenliği nasıl etkilendiği incelenmiştir. Türkiye’de gıda ve gıda ile temas edebilen ürün ve malzemelerin imalatı, işlenmesi ve dağıtılması aşamalarının resmi kontrolleri Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Şöyle ki 5996 sayılı yasa çerçevesinde oluşturulan Gıda ve Yemin Resmi Kontrollerine Dair Yönetmelik kapsamında laboratuvar testleri sonucunda taklit ve tağşiş yapılan ürün ve firmaların bilgileri kamuoyuna açıklanmaktadır (Resmi Gazete, 2010/ 5996: 24). Bu uygulamalar doğrultusunda ise insan sağlığının korunması, taklit ve tağşiş neticesinde sektörde oluşabilecek haksız rekabetin önüne geçilmesi, tüketici üzerinden gıda firmaları üzerinde bir kontrol düzeneğinin açığa çıkması ve işletmelerin güvenli gıda üretimi doğrultusunda hareket etmeleri hedeflenmiştir. 2012’de başlatılan bu uygulamayla günümüze kadar yapılan kontroller neticesinde taklit ve tağşiş yapan ya da besin ürünlerine ilaç etken maddesi katıldığı belirlenen 1551 işletmenin ürettiği 3492 adet ürün saptanarak kamuoyuna açıklanmıştır. Türkiye’de 2019 yılsonu itibarıyla toplam 688.159 adet gıda işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmelerin 12.788 adedi onay kapsamında (et ve süt işleme tesisleri, süt toplama merkezleri gibi), 675.371 adedi ise kayıt kapsamında faaliyette bulunmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığına kayıtlı 675.371 gıda işletmesi içinde; 76.215’i üretim yeri, 316.018 satış yeri, 280.138 toplu tüketim yeri olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Türkiye’de 2018 ve 2019 yıllarında 7.004 kontrol görevlisi ile gıda işletmelerine yapılan resmi kontroller, ceza sayısı ve savcılığa yapılan suç duyurusu sayısı aşağıdaki tabloda sunulmuştur (TOB, 2020).

Yıl	Resmi Kontrol Sayısı	İdari Para Cezası Sayısı	Savcılığa Suç Duyurusu Sayısı
2018	1.124.918	18.164	186
2019	1.215.996	16.428	174

Tablo-1: Türkiye’de gıda işletmelerine yapılan resmi kontrol, ceza ve suç duyurusu sayısı

Tablo-1 incelendiğinde Türkiye genelinde 2018 yılına kıyasla 2019 yılında daha fazla resmi kontrol yapılmasına rağmen 2018 yılında daha fazla idari para cezası ve savcılığa suç duyurusunda bulunulduğu görülmektedir.

Türkiye’de 2018 ve 2019 yıllarında gıda işletmelerinin faaliyet alanına göre yurtiçi gıda resmi kontrol sayısı, idari para cezası ve savcılığa yapılan suç duyurusu sayısının dağılımı Tablo-2’de sunulmuştur (TOB, 2020).

YIL	Gıda Üretim Yeri			Gıda Satış Yeri			Toplu Tüketim Yeri		
	Denetim Sayısı	İPC	Suç Duyurusu	Denetim Sayısı	İPC	Suç Duyurusu	Denetim Sayısı	İPC	Suç Duyurusu
2018	180.027	6.277	102	469.280	6.537	51	475.611	5.350	33
2019	193.430	5.726	100	498.743	6.004	44	523.823	4.698	30

Tablo-2: Gıda işletmeleri faaliyet alanına göre yurtiçi gıda resmi kontrol sayısının dağılımı

Tablo-2 incelendiğinde Türkiye’de gıda işletmeleri içerisinde en çok toplu tüketim yerlerinin denetlendiği, en çok idari para cezalarının gıda satış yerlerine verildiği ve en çok suç duyurusunun gıda üretim yerleri ile ilgili yapıldığı görülmektedir.

Vatandaşın sağlığının muhafaza edilmesi ve gıda güvenliğinin sağlanabilmesi amacıyla tek merkezden idare edilen, yapılan şikâyet ve ihbarların sonuçlandırılması ve durumun takip edilmesi için Tarım ve Orman Bakanlığı yapısında Gıda Hattı ALO 174 kurulmuştur. Sistemin işleminde önceliğin tüketicilere verilmesi amacıyla tüketicide bilinçli gıda tüketim alışkanlığı kazandırmak ve tüketicilerin gıda kontrollerinde pasif halde kalmaması sağlanmıştır.

Bu bağlamda 2018 ve 2019 yıllarında ALO 174 Gıda Hattına yapılan başvuru ve başvurular neticesinde idari yaptırımların dağılımı Tablo-3’de sunulmuştur (TOB, 2020).

Tablo-3 incelendiğinde Türkiye’de 2018 yılında gıda hattına yapılan başvuruların tamamının sonuçlandığı, 2019 yılında ise mevcut başvuruların %97’sinin sonuçlandığı görülmektedir.

Yıl	Oluşturulan Başvuru Sayısı	Sonuçlanan Başvuru Sayısı	Cezai İşlem Sayısı
2018	93.191	93.191	3.738
2019	89.667	87.085	3.752

Tablo-3: ALO 174 Gıda Hattına yapılan başvuru ve idari yaptırım sayısının dağılımı

Elazığ ilinde güvenilir gıda arzının sağlanması ve tüketici sağlığının muhafaza edilmesi amacıyla; gıda ve gıda ile temas eden madde ve malzemelerin üretim, satış, toplu tüketim, dağıtım gibi aşamalarındaki tüm resmi kontroller 5996 sayılı “Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa” göre Elazığ Tarım ve Orman İl Müdürlüğüne bağlı Gıda ve Yem Şube Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Gıda ve Yem Şube Müdürlüğü görevleri doğrultusunda Tarım ve Orman Bakanlığının belirlediği esasları il düzeyinde yürütmektedir. Başlıca bu esaslar; gıda güvenilirliğinin sağlanarak tüketicilerin ve halk sağlığının korunması için gerekli tedbirleri almak, gıda ile temasta bulunan malzemelerin imalat, işleme ve satış süreçlerindeki resmi kontrolleri ve kayıtlarını yapmak, gıda kalıntılarını izlemek ve kişisel şikâyet ve ihbar hattına gelen şikâyet ve önerileri değerlendirerek gerekli denetleme ve inceleme faaliyetlerini yürütmektir.

Bununla birlikte Elazığ Belediyesi de Tarım ve Orman Bakanlığıyla beraber gıda denetimi faaliyetlerinde önemli vazifeler almaktadır. Yerel yönetimde ise Elazığ Belediyesi Veteriner İşleri Müdürlüğü ve Zabıta Müdürlüğü gıda güvenliğinin sağlanmasında ön planda olmaktadır. Veteriner İşleri Müdürlüğü'nün özellikle de insan sağlığını korumayı, kene, karasinek, sivrisinek gibi zararlılara karşı mücadelede biyosidal ürün kullanmayı amaçlayarak sağlıklı çevre koşullarını kurmaya ilişkin sorumluluğu bulunmaktadır. Ayrıca müdürlük, resmi kurum ve kuruluşlarda dezenfeksiyon faaliyetlerini yürütmekte, kurban kesim ve satış noktalarının hazırlığını ve denetimini yapmakta ve ekmeklerin israf edilmemesine yönelik bayat ekmek toplama kutularıyla hem sokak hayvanlarına hem de besicilik yapan halka katkı sağlamaktadır. Buna ek olarak Zabıta Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri içerisinde; cadde, sokak, park gibi alanlarda mevzuata ve sağlığa uygun olmayacak şekilde satış yapan seyyar satıcıları men etmek, buna yönelik olarak yetkili makamların kararlarıyla birlikte zabıta tarafından gerçekleştirilmesi istenilen hizmetler bulunmaktadır. Zabıtalardan ilgili kuruluşlarla beraber ekmek fabrikalarının, fırınların ve diğer gıda üretim yerlerinin sağlık şartlarına uygunluğunun denetlenmesinde ilgili kuruluşların talepleri yönünde hareket etmesi, ekmek gramajını denetlemek ve gerekli kanuni işlemleri gerçekleştirilmesi diğer görevleri içerisinde (Elazığ

Belediyesi, 2021). Bazı il ve ilçe belediyeleri, örneğin kendi yapıları içinde “Halk Ekmek” gibi fırın ürünleri üreten işletmeleri kurmada ya da mezbaha yahut kesimhane kurulmasına ve faaliyete geçirilmesinde halk sağlığının da göz önünde bulundurularak vatandaşlara uygun fiyatla ve güvenilir gıdaların sunulmasına katkıda bulunmaktadır.

Elazığ’da gıda denetimlerini gerçekleştiren gıda ve yem şubesinde 28 personel görev yapmaktadır. Mevcut personellerin dağılımı incelendiğinde; 9’u Gıda Mühendisi, 8’i Veteriner Hekim, 4’ü Ziraat Mühendisi, 3’ü Su Ürünleri Mühendisi, 3’ü tekniker ve 1 kişi de Kimya Mühendisi olarak görev yapmaktadır (Elazığ TOİM, 2019).

Türkiye genelinde ve Elazığ ilinde 2019 yılında faaliyet gösteren gıda işletmelerinin tür ve sayısı ve genel toplam içerisindeki payı Tablo-4’de sunulmuştur (Elazığ TOİM, 2019).

İşletme Türü	Türkiye	Elazığ	Toplam İçindeki Payı (%)
Gıda Üretim Yerleri	76.215	655	0,86
Gıda Satış ve Toplu Tüketim Yerleri	599.156	4.123	0,69

Tablo-4: Türkiye ve Elazığ İlinde faaliyet gösteren işletmelerin dağılımı

Tablo-4 incelendiğinde Türkiye genelinde faaliyet gösteren 675.371 adet gıda işletmesinin %0,71’i Elazığ ilinde bulunmakla birlikte bu işletmelerin büyük bir kısmını gıda satış ve toplu tüketim yerlerinin oluşturduğu görülmektedir.

Elazığ ilinde 2018-2019 yıllarında faaliyet gösteren gıda işletmelerinin sayısı ve dağılımı Tablo-5’de sunulmuştur (Elazığ TOİM, 2019).

Tablo-5 incelendiğinde Elazığ ilinde faaliyet gösteren işletmeler içerisinde yüzde dağılım olarak en fazla gıda satış ve toplu tüketim yerleri olduğu bunu gıda üretim yerlerinin takip ettiği görülmektedir. Tabloda ayrıca 2018 yılına kıyasla 2019 yılında faaliyet gösteren toplam işletme sayısında artış olduğu görülmekle beraber bu artışın asıl nedeninin ağırlıklı olarak gıda satış ve toplu tüketim yerleri sayısındaki artıştan kaynaklandığı görülmektedir.

Resmi denetim ve kontroller her yıl rutin numune alma prosedürlerinin yanı sıra Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) ve Alo 174 Gıda hattına yapılan şikâyet ve ihbarlar yönünde gerçekleştirilmektedir. Riske

Dayalı Denetim Sıklığının Belirlenmesi Prosedürü kapsamında denetimlerin yoğunluğu tespit edilerek riskin olduğu durumda sıklaşmaktadır (Elazığ TOİM, 2019).

İşletme Türü	2018		2019	
	İşletme Sayısı	Yüzde	İşletme Sayısı	Yüzde
Gıda Üretim Yerleri	645	13,89	655	13,71
Gıda Satış ve Toplu Tüketim Yerleri	3.998	86,11	4.123	86,29
TOPLAM	4.643	100,00	4.778	100,00

Tablo-5: Elazığ ilinde 2018-2019 yıllarında faaliyet gösteren gıda işletmelerinin sayısı ve dağılımı

Bu faaliyetler dâhilinde şikâyet değerlendirme görevlileri tarafından Elazığ ilinde 2018 yılında yapılan denetim ve işletme başına denetim sayısı Tablo-6’da sunulmuştur (Elazığ TOİM, 2019).

İşletme Türü	2018			2019		
	Denetim Sayısı	İşletme Sayısı	İşletme Başına Denetim Sayısı	Denetim Sayısı	İşletme Sayısı	İşletme Başına Denetim Sayısı
Gıda Üretim Yerleri	1.104	645	1,71	932	655	1,42
Gıda Satış ve Toplu Tüketim Yerleri	3.929	3.998	0,98	4.137	4.123	1,00
TOPLAM	5.033	4.643	1,08	5.069	4.778	1,06

Tablo-6: Elazığ ilinde 2018 ve 2019 yıllarında gıda işletmelerine yapılan denetim ve işletme başına denetim sayısı.

Tablo-6 incelendiğinde 2018 ve 2019 yıllarında Elazığ ilinde gıda satış ve toplu tüketim yerlerine kıyasla gıda üretim yerlerinin daha sık denetlendiği diğer taraftan 2018 yılına kıyasla 2019 yılında gıda satış ve toplu tüketim yerlerinin de sık denetlendiği görülmektedir.

Elazığ ilinde gıda denetimleri kapsamında 2018 ve 2019 yıllarında işletmelere verilen ceza sayısı, miktarı ve işletme başına düşen ceza miktarı Tablo-7’de sunulmuştur (Elazığ TOİM, 2019).

İşletme Türü	2018			2019		
	Ceza Miktarı (TL)	Ceza Sayısı	Ceza Başına Miktarı (TL)	Ceza Miktarı (TL)	Ceza Sayısı	Ceza Başına Miktarı (TL)
Gıda Üretim Yerleri	75.625	9	8.403	71.702	8	8.963
Gıda Satış ve Toplu Tüketim Yerleri	464.556	47	9.884	440.453	48	9.176
TOPLAM	540.181	56	9.646	512.155	56	9.146

Tablo-7: Elazığ ilinde 2018 ve 2019 yıllarında işletmelere verilen ceza sayısı, miktarı ve işletme başına düşen ceza miktarı

Tablo-7 incelendiğinde gıda üretim yerlerine kıyasla gıda satış ve toplu tüketim yerlerine daha çok ceza yazıldığı görülmekle birlikte 2019 yılına kıyasla 2018 yılında işletmelere verilen ceza miktarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Gıda işletmelerinde en çok ihlal edilen kurallar sonucu 5996 sayılı “Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa” göre en sık verilen cezaların içeriği, işletmelere uygulanacak yaptırımlar ve idari para cezası miktarı Tablo-8’te sunulmuştur (Elazığ TOİM, 2019).

Ceza Maddesi*	Suç	Yaptırım	İPC**
40/a	İnsan tüketimine uygun olmayan gıda üretimi	-Ürünler masrafi sahibine ait olmak üzere piyasadan toplatılır.	-
40/d	Gıda kodeksine aykırı gıda, gıda ile temas eden madde ve malzeme üretmek, işlemek, piyasaya arz etmek.	-Ürünler insan sağlığı için tehlike oluşturuyorsa masrafları sorumlusuna ait olmak üzere toplatılıp mülkiyeti kamuya geçirilir.	27.877 TL Aykırılık sadece etiket bilgilerinde ise 13.934 TL

* 5996 sayılı kanuna ait ceza maddeleri

** İdari para cezası

40/j	Piyasaya arz edilecek gıda/yem izlenebilirlik için uygun etiket bilgilerini içermemesi	-Etiket bilgileri uygun hale getirilinceye kadar satışa izin verilmez.	5.570 TL
			Fiilin aynen tekrarı halinde 27.877 TL
41/a	Hijyen esaslarına aykırı hareket etmek	-	Birincil Üretim Yeri 2.781 TL
			Perakende Satış Yerleri 5.570 TL
			Diğer İşyerleri 13.934 TL
	Gıda işletmecisi gıdaların üretimi, işleme ve dağıtımı sırasında tehlike analizi, kritik kontrol noktalarına dayanan gıda/yem güvenilirliği sistemini kurmak ve uygulamak zorundadır.	-	5.570 TL

Tablo-8: En sık verilen cezaların içeriği, işletmelere uygulanacak yaptırımlar ve idari para cezası miktarı

Tablo 8 incelendiğinde gıda denetimlerinde idari para cezalarının yanı sıra, ürüne el konulması, piyasadan toplatılması ve Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulmasına kadar giden yaptırımlar uygulanarak gıda güvenliği ve halk sağlığının muhafaza edilmesi hedeflenmiştir.

Elazığ'da yapılan denetimlerinin yanı sıra gıda üreten işletmelerin gıda güvenliği konusunda daha hassas davranmalarını teşvik etme maksadıyla Elazığ Valiliği ve İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nce "Bordo Beyaz Bayrak ve Sertifika" uygulaması gerçekleştirilmektedir. Bu sertifika uygulamasında teknik ve hijyenik bakımdan gıda mevzuatında belirtilen asgari kuralların üstünde, özel önem veren, güvenli ve kaliteli hizmet sunan toplu tüketim yerlerinin bordo beyaz bayrak uygulaması kapsamında sertifikalandırarak taltif etmek, kamuoyuna tanıtmak suretiyle sektördeki faaliyet gösteren diğer işletmelerde de bu konuda farkındalık oluşturulması hedeflenmiştir (Elazığ TOİM, 2020). Gerçekleştirilen denetleme ve kontroller sonucuna Bordo Beyaz Bayrak ve sertifika almaya hak kazanan işletmeler üç yıl süreyle bu ödülü kullanabilmektedir.

Sonuç

Sonuç olarak bu çalışmada küreselleşme sürecinin gıda güvenliğine karşı devam etmekte olan etkileriyle beraber dünyanın küreselleşmesi yerel bir örnek verilerek yerelleşmeyi de yanında getirdiğine dikkat çekilmek istenmiştir. Şöyle ki yerelleşme eğilimlerinin açığa çıkmasına imkân veren küreselleşmeyle birlikte beliren oldukça önem arz eden konular içerisinde bulunan gıda güvenliğinin, yalnızca evrensel bağlamda değil yerel düzeyde de yol kat edilerek yeterli ve sağlıklı gıdanın bulunabilmesi konusunda dünyaca etkilenmiş olunan Covid-19 pandemisi sonucunda görülen odur ki; insanoğlunun iyiliği ve sağlıklı kişilerin var olabilmesinde güvenilir gıdanın sağlanabilmesi gerektiridir.

Bununla beraber, verimli ve etkili bir hizmetin verilebilmesinde başat öge olarak yerel yönetimlerin gıda güvenliği alanında daha da büyük paya ve öneme sahip olduğu gerçeği aşikârdır. Günden güne teknolojik ilerlemelerin yaşanmasıyla birlikte ne gibi besinlerin üretildiği, üretilenlerin hangi ortamda, hangi biçimde gerçekleştirildiği ve hangi tür gıdalarla beslenildiğini konusunun artık insanoğlunun kendi rızasındaki seçimleri olmadığı, küresel gıda, tarım politikaları ve uygulamalarının etkisiyle gündelik hayatta sıkça rastlanılmaktadır.

Bu bakımdan gıda güvenliğinin önemli bir parçası da denetim ve kontrol faaliyetleridir. Türkiye’de bu husustaki kamu otoritesi Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı olarak çalışan Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü gıda üretimi, satışı ve toplu tüketim mekânlarının düzenli bir şekilde denetimini gerçekleştirmektedir. Usulüne uygun şekilde davranmayan işletmelere denetimler sonucunda idari para cezası verilmekle beraber insan sağlığını tehlikeye sokan mevzularda ise savcılığa suç duyurusunda bulunulmaktadır. Denetimler dışında ayrıca tüketicilerin gıdayla ilgili ihbar ve şikâyetleri Alo 174 gıda hattı aracılığıyla takibi sağlanarak tüketicide güvenli gıda algısının oluşturulması hedeflenmiştir.

Bir başka taraftan gerçekleşen kontroller ve denetimler sonucunda taklit ve tağşiş neticesinde insan sağlığını tehdit eden işletmeler ve bu işletmelere ilişkin markalar belirli aralıklarla kamuoyuna ilan edilmektedir. Bununla beraber Türkiye’nin, daha sağlıklı bir şekilde işleyen, üretimin planlı ilerletilmesini teşvik eden ve güvenilir gıdayı uzun vadede sağlamayı amaçlayan politikaları hayata geçirmesi gerekmektedir. Aynı zamanda sağlıklı gıdaların sağlanabilmesinin güvence altına alınması esasen bütün dünyaya ilişkin ülke sınırlarını aşabilen bir yükümlülük olmaktadır.

Bundan dolayı küreselleşme süreciyle birlikte güvenilir gıdaya erişimin güçleşmesinden ve bu güçlüğü git gide artmasından ötürü gerekli tedbirler sadece geçmişteki sağlanmaya çalışılan AB standartları ile kalmayıp, yalnızca hükümetlerin eline bırakılmadan bütün herkesin bu sorumluluğu üstlenip önemli roller alarak, tüketici olarak gıda konusunda bilinçlenmenin zaruri olduğunun bilincine ulaşılmalıdır. Bu bakımdan yapılan çalışma ile küreselleşme sürecinin gıda üzerinde oluşturduğu etkilerle Türkiye’de kısa ve uzun vadede toplumun yüz yüze geleceği olumlu ya da olumsuz sonuçları ile güvenli gıdaya ulaşılma noktasında Elazığ ilinin küreselleşen dünyada geri planda kalmadığı tespit edilmiştir.

Kaynakça

AYDEMİR, C. ve KAYA, M. (2007), “Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Düzce, Cilt: 6, Sayı: 20, s.260-282.

DEMİRÖZÜ, B. (2011), Yükselen Gıda Fiyatları Baskısındaki Gıda Güvencesi ve Gıda Güvenliği, Erişim: <http://www.dunyagida.com.tr/kose-yazisi/yukselen-gida-fiyatları-baskısındaki-gıda-güvencesi-ve-gıda-güvenliği/1019>. Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020.

DURMAZ DAYILAR, Ö. (2018), *Gıda Güvenliği Kavramı Bilinç Düzeyinin Belirlenmesi Yüksek Lisans Tezi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ELAZIĞ BELEDİYESİ. (2021), Elazığ Belediyesi Müdürlükleri, Erişim: <https://www.elazig.bel.tr/mudurlukler/>. Erişim Tarihi: 24 Ocak 2021.

ELAZIĞ TOİM. (2019), Elazığ Tarım ve Orman İl Müdürlüğü 2019 yılı Brifingi, Erişim: <https://elazig.tarimorman.gov.tr/Menu/30/Tarimsal-Istatistikler>. Erişim Tarihi: 12 Haziran 2020.

ELAZIĞ TOİM. (2020), Güvenilir ve Kaliteli Hizmet Sağlayan Toplu Tüketim Yerlerinin Teşvik Edilmesine Yönelik Bordo Beyaz Bayrak Uygulama Genelgesi, Elazığ Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Erişim:<https://elazig.tarimorman.gov.tr/bordobeyaz/Belgeler/BORDO%20BEYAZ/ELAZIGBORDOBAYRAKGENELGE29.07.2016.pdf>. Erişim Tarihi: 22 Haziran 2020.

FAO. (2003), Food and Agriculture Organization of the United Nations, Assuring Food Security and Quality Guidelines for Strengthening National Food Control Systems, Erişim: <http://www.fao.org/3/a-y8705e.pdf>. Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2020.

FAO. (2015), The State of Food Insecurity in the World, Meeting the 2015 International Hunger Targets: Taking Stock of Uneven Progress, Erişim: <http://www.fao.org/3/a-i4646e.pdf>. Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020.

HATIK, S. (2015), İklim Değişikliğinin Gıda Güvenliğine Etkileri; Türkiye, AB ve Uluslararası Örgütler (BM Kuruluşları) Nezdinde Atılan Adımlar AB Uzmanlık Tezi, Ankara: T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

KELEŞ, R., HAMAMCI, C. ve ÇOBAN A. (2012), Çevre Politikası, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

KOÇ, G. ve UZMAY, A. (2015), “Gıda Güvencesi ve Gıda Güvenliği: Kavramsal Çerçeve, Gelişmeler ve Türkiye”, Tarım Ekonomisi Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 1, s.39-48.

MCGUIRE, S. (2015), “FAO, IFAD, and WFP. The State of Food Insecurity in the World 2015: Meeting the 2015 International Hunger Targets: Taking Stock of Uneven Progress. Rome: FAO, 2015”, Advances in Nutrition an International Review Journal, Cilt: 6, Sayı:5, s.623-624.

ONURLUBAŞ, E. (2015), *Tüketicilerin Gıda Güvenliği Konusunda Bilinç Düzeylerinin Ölçülmesi: Tokat İli Doktora Tezi*, Ankara: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

PAÇACI, G. (2019), *Dünya’da ve Türkiye’de İklim Değişikliği Kaynaklı Gıda Güvenliği Sorunu Yüksek Lisans Tezi*, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

POKU, N. H. ve THERKELSEN, J. (2017), Küreselleşme, Kalkınma ve Güvenlik, (Ed.: A. Collins), Çağdaş Güvenlik Çalışmaları, Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul, s.225-231.

RESMÎ GAZETE (1930), 1580 Sayılı Belediye Kanunu, (1930, 14 Nisan), Resmi Gazete (Sayı 1471).

RESMÎ GAZETE (1997), 560 Sayılı Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği, (1997, 16 Kasım), Resmi Gazete (Sayı 23172).

RESMÎ GAZETE (2008), 5179 Sayılı Gıda Güvenliği ve Kalitesinin Denetimi ve Kontrolüne Dair Yönetmelik, (2008, 2 Haziran), Resmi Gazete (Sayı 27009).

RESMÎ GAZETE (2010), 5996 Sayılı Gıda ve Yemin Resmi Kontrollerine Dair Yönetmelik, (2010, 11 Haziran), Resmi Gazete (Sayı 27610).

SEÇKİN, B. (2020), Dünya Gıda Programı 59 Yıldır Açlıkla Mücadele Ediyor, Erişim: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunya-gida-programi-59-yildir-acilikla-mucadele-ediyor-/2001355>. Erişim Tarihi: 05 Şubat 2022.

TAYAR, M. (2010), Gıda Güvenliği, T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yay. İstanbul.

TGDF. (2011), Çiftlikten Çatala Gıda Güvenliği, Erişim: <https://www.tgdf.org.tr/wp-content/uploads/2016/06/gida-guvenligi-raporu-2011.pdf>. Erişim Tarihi: 04 Şubat 2022.

TOB. (2020), Tarım ve Orman Bakanlığı Merkez Birimler, Erişim: <https://www.tarimorman.gov.tr/Sayfalar/Birimler.aspx>. Erişim Tarihi: 24 Ocak 2020.

TVHB. (2019), 7 Haziran Dünya Gıda Güvenliği Günü, Erişim: <https://tvhb.org.tr/2019/06/06/7-haziran-dunya-gida-guvenligi-gunu/>. Erişim Tarihi: 14 Temmuz 2020.

WFP. (2012), World Food Programme, Who are the Hungry?, Erişim: <https://www.wfp.org/zero-hunger>. Erişim Tarihi: 04 Temmuz 2020.

Firat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (FÜHAD)
Cilt: 9, Sayı: 18, Eylül 2022, s. 55-74, ISSN: 2148-2527

Journal of Harput Studies, Vol. 9, Issue 18, September 2022, pp. 55-74

Araştırma Makalesi/Research Article

FIRAT ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN YARATICILIK DÜZEYLERİ¹

*Creativity Levels of Firat University Faculty of Education Pre-School
Teacher Students*

Serhan AKSÜT*

Hasan UZUN**

Geliş/Received: 23.03.2022

Kabul/Accepted: 06.10.2022

Öz

Sanayi devrimi ile bilginin/teknolojinin üretim ve tüketim ömrü kısalmıştır. Dolayısıyla bu süreci doğru okuyan toplumlar, ekonomide ve sosyal hayatta belirleyici aktörler olacaklar/olmuşlardır. Bu nedenle teknoloji üretimini besleyen ve teknolojinin beslediği “yaratıcılık”, sosyo-ekonomik yapının mihenk taşı haline gelmiştir. Yaratıcılığın temellerinin çok küçük yaşlarda atıldığı düşünüldüğünde, okul öncesi öğretmenlerinin önemi de anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada okul öncesi öğretmen aday adaylarının kendi verileri ışığında ne kadar yaratıcı oldukları ve yaratıcılıkta diğer faktörlerin ne kadar etkili oldukları ortaya konmuştur. Yapılan çalışmada elde edilen verilere göre; öğretmen aday adaylarının hem kendileri için hem de öğrenciler için yaratıcılıklarını geliştirecek aktiviteler, yurt içi ve yurt dışı eğitimlere/etkinliklere katılmalı ve dış paydaşlar aktif kullanılmalıdır.

***Anahtar sözcükler:** yaratıcılık, yaratıcı düşünme, çocukta yaratıcılığın gelişimi.*

Abstract

With the industrial revolution, the production and consumption life of knowledge/technology has been shortened. Therefore, societies that read this process correctly will/have been the decisive actors in the economy and social life. For this

¹ Yüksek lisans tezinden üretilmiştir

* Uzman, Firat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Teknoloji ve Bilgi Yönetimi ABD, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9594-042X>

** *Doç. Dr. Firat Üniversitesi, İ.İ.B.F, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3526-2540>

reason, "creativity", which feeds technology production and is fed by technology, has become the cornerstone of the socio-economic structure. Considering that the foundations of creativity are laid at a very young age, the importance of preschool teachers is also understood. In this direction, it was revealed in the study how creative pre-school teacher candidates are in the light of their own data and how effective other factors are in creativity. According to the data obtained in the study; Activities that will improve the creativity of prospective teacher candidates for both themselves and students should participate in domestic and international trainings/activities and external stakeholders should be actively used.

Keywords: *Creativity, Creative Thinking, Development of Creativity in Child.*

Giriş

Gelişen, hızla değişen ve küreselleşen yenedünya düzeninde toplumlar; değişime yön verebilen, değerlendirebilen ve katkı sağlayabilen, yeni ve farklı çözümler üretebilen yaratıcı insanlara ihtiyaç duyarlar. Yenedünya düzeninde ihtiyaç duyulan bu kişiler, değişim ve rekabetin hâkim olduğu ortamlarda; problem çözme başarıları ile problemlere farklı bakış açıları getirebilmektedirler.

Aynı zamanda biliyoruz ki yaratıcılık kavramının iç dinamiklerini tanımlamakta bir o kadar zor (Üstündağ, 2002: 1). San (1979:177) yaratıcılığı, bireyin günlük yaşamından bilimsel alana kadar uzanan ve geniş bir yelpazeyi kapsayan, bireylerde olan ve hayatın her kademesinde olabilen bir özellik, tutum, davranış ve süreçler bütünü olarak tanımlamaktadır. Yaratıcılık doğuştan gelen fakat gün yüzüne çıkmasında ve gelişimini tamamlamasında uygun ortam koşullarının olması ve bu koşulların sağlanması gerekir (Yıldız, Özkal ve Çetingöz, 2003: 130). Tekin ve Taşgın (2008: 207) da yaratıcılığın doğuştan gelerek gelişimi, ortaya çıkışı, sürekliliği ve derecesinin kişilere göre farklılık gösterebileceğini ifade etmişlerdir.

Bireyin yaşamının her alanında eğitim önemli bir yer kaplamaktadır. Eğitim yaratıcılığın gelişiminde de önemli bir yere sahiptir. Eğitim, yaratıcı bireylerin var olmasında temel şart olarak değerlendirilmektedir (Çetingöz, 2002: 23). Eğitim-öğretim hayatının her aşamasında görev alan öğretmenlerin yaratıcı bireylerin belirlenmesinde önemli görevleri bulunmaktadır. Özellikle yaratıcılık sürecinin en önemli aktörünün insan olduğu düşünüldüğünde, okul öncesi kavramı çok daha önem kazanmaktadır. Çünkü yaratıcılık ve yaratıcı düşünmeyle ilgili yapılan çalışmalar göstermiştir ki çocukluk dönemi bu noktada belirleyicidir. Okul öncesi dönem çocuğun kişilik temellerinin atıldığı, fiziksel, duygusal ve motor gelişimin hız kazandığı bir dönemdir. Okul öncesi eğitim dönemi eğitim-öğretim hayatının ilk basamağı olarak yer alır ve bireylerin bu dönemde yönlendirilmesi ve

belirlenmesi önemlidir. Ayrıca bunun için ortam sağlayarak sosyal farklılaşmaya fırsat yaratacak olanda okul öncesi öğretmenleridir. Özellikle çocukların bu dönemde uyaranlara tepki vererek etkileşim içinde oldukları (Üstündağ, 2011) düşünüldüğünde okul öncesi öğretmenlerin sorumlulukları daha fazla artmaktadır. Öyle ki çocukların yaratıcılıklarını ve gizli kalan özelliklerini ortaya çıkarabilmek (Argun, 2004: 1), bunları geliştirmek, desteklemek için kendi yaratıcılık düzeylerini de geliştirmek zorundadırlar.

Dolayısıyla okul öncesi dönem, öğrenmenin en hızlı olduğu ve hayatın farklı evreleri ile kıyaslandığında farklı gelişim evrelerini içerdiği bir dönemi ifade etmektedir. Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen aday adaylarının okul öncesi döneminde ki çocukların gelişim aşamalarını iyi bilmesi gerekmektedir (Arnas, 2007: 5).

Bu amaçla Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği öğrencilerinin inovatif düzeyleri tespit edilmiştir. Ayrıca bu tespitlerin bu alanda bir boşluğu dolduracağı öngörülmektedir.

1.Çalışmanın Kavramsal Çerçevesi

1.1.Yaratıcılık

Latince bir ifade olan yaratıcılık, “create” kelimesinden gelmektedir. Batı dilindeki karşılığı ise “kreativitaet, creativity” dir. Yaratıcılık, “yaratıcı olma durumu; her bireyde var olduğu kabul edilen, bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık” (Türk Dil Kurumu, 2020) tir.

Argun’a (2004: 2) göre, düşünsel ve duygusal yaşamı ifade eden yaratıcılık kavramı kendiliğinden oluşmayan, yol gösterme ve cesaretlendirme ile bir yaşam şeklini oluşturan dönemdir. Sungur (1997: 1) yaratıcılığı, problemlere; eksik öğelere, bozukluklara, bilgiden kaynaklanan eksikliğe, uyum sorunlarına karşı bilinçli olma; çözüm yollarını arama, problemi tanımlama, tahminler yapma veya eksikliklere göre denenceler geliştirme, denenceler de değişiklikler yaparak bunları sınamayarak çıkan sonuçları paylaşarak iletme şeklinde tanımlamıştır. Yaratıcılık, alışılmışlar ve sıradan olanın dışına çıkma, diğerlerinin hayatlarına açık olma, kalıpları yıkma, var olan çözüm yollarına yeni çözüm yolları ekleme ve yeni bir fikir haritası oluşturma, dayatılmış fikir çizgilerini kırma, başka şeylere yol açan yeni bir şey bulma ve üretme, diğerlerinin takip ettiği yolu takip etmeme, yeni ilişkiler ağı kurma, yeni bir bakış açısı geliştirme veya yeni bir yöntem/teknik geliştirerek topluma/bilim dünyasına faydalı bir araç veya bir araç üretmedir (Rıza, 2000: 5). Diğer bir şekilde ifade edecek olursak yaratıcılık eksik öğelere, eksikliklere, sorunlara, bilgi boşluklarına, tutarsızlıklara (düzensizlikler) vb. çözümlere duyarlı olan, zorlukları belirleyen, bu eksiklikler hakkında tahminlerde bulunun veya hipotezler oluşturun, bu hipotezleri test

eden ve bu hipotezleri sonuca göre değiştirmeyi amaçlayan süreçler toplamıdır (Güngör, 2007). Craft (2003: 145) ise yaratıcılığı; hayat boyu süregelen bir yetenek olarak tanımlamış ve kendini ifade edebilme, hayal gücünü ve zekâyı kullanma kapasitesi olarak ifade etmiştir. Yaratıcılık; kendine özgü, yeni bir ürün ortaya koymanın dışında, var olan bilgilerden yeni sentez yapmak, problemlere alternatif çözüm yolları bulmak, yeni oluşan durumlara karşı uyum sağlayabilmek ve nesnelerin işlevlerini var olan durumlarından farklı bir şekilde düşündürmektir (Karataş ve Özcan, 2010). Yaratıcılık, yoktan var etmek şeklinde ifade edilmemektedir. Çünkü yeni bir fikir çoğu zaman ya bilinen fikirlerin bir bileşimi ya da eski bir fikrin yeni bir şekle dönüşmüş versiyonudur. Yaratıcılık, eski fikirlerin üzerine yeni kimlikler giydirilmesi ve bilinen şeylerden yeni, farklı sentezlerin üretilmesi şeklinde ifade edilebilir (Bessis ve Jaqui, 1973: 19).

Torrance'ye göre yaratıcılık boşlukları, rahatsız edici veya eksik unsurları tespit etmek, bunlar hakkında düşünceler geliştirmek, varsayımlarda bulunmak, bunları test etmek, sonuçları karşılaştırmak, değiştirmek ve yeniden test etmektir (Adıgüzel, 2017: 89). Landau ise yaratıcılığı süreçlerde daha önceden kurulmamış ilişkilerin kurulması ve yeni yaklaşımlar, tecrübeler, fikirler ve ürünler ortaya koymaktır (San, 2004: 14-15). Yıldız (2007: 2) ise sınırsız kullanım alanlarında birbirinden farklı materyaller kullanarak, eksiklikleri fark edip bu boşluğu doldurmak için tüm değişiklikleri deneyerek, fantezilerden oluşabilecek soyut ve somut ürünleri yapma, meydana getirme olarak ifade etmektedir. Kısacası yaratıcılık her alanda değerli bir şey oluşturma olgusudur.

Ancak görülen o ki yaratıcılık, hayatın tüm aşamalarında düşünsel ve duyuşsal beceriler olarak algılanmasına rağmen kesin bir tanımını yapmak oldukça zordur. Öyle ki ilgili tanımlarda daha çok yaratıcılığın karmaşık bir düşünme biçimi olduğu yönündedir (Özerbaş, 2011: 677).

1.2.Yaratıcı Düşünme

Yaratıcı Düşünme, yeni ürün, yeni süreç ya da yeni kavramların üretilme sürecinde gerçekleştirilen kognitif eylemi ve her alanda yaşanabilen/yaşana bilecek değerler dizisinde ki değişimi ifade eder. Yeni fikirler, yeni tasarımlar (Üstündağ, 2003: 79), yenilik arayışı, sorunlara farklı çözümler sunabilen buluşçu ve bireye özgü bir süreçtir (Özben ve Argun, 2001: 66). Yaratıcı düşünme, düşüncelerimizin aldığımız eğitimler, dolaylı öğrendiklerimiz ve geçmiş yaşantılarımız ile kurgulanmasıdır. Kale'ye (1994: 37) göre yaratıcı düşünme eğitim yolu ile geliştirilebilen, orijinal çözümler üretebilme ve problem çözebilme becerisidir. Öte yandan yaratıcı düşünme,

önceki bilindik düşüncelere farklı yaklaşımlar, var olandan/bilindikten yeni sonuçlar çıkarabilme kabiliyetidir (Bessis, 1973: 25).

1.3.Çocukta Yaratıcılığın Gelişimi

Yaratıcılık ile ilgili olarak ön kabullerin özeti (San ve Güleryüz, 2004):

- Yaratıcılık çocuğun hayata gözlerini açtığı andan itibaren çocukta varlığını hissettiren bir güçtür. Yaratıcılık insanoğluna özgüdür ve dünyaya gelen insanların tamamı yaratıcı olabilme fırsatına sahiptir.
- Yaratıcılık için dâhilik seviyesinde zeki olmaya gerek yoktur.

Ev ortamı, farklı zihinsel gelişim düzeyleri, çocukların deneyimleri ve fiziksel koşullar çocukların yaratıcılıklarının gelişiminde etkilidir. Anne-baba tepkisi çocuğun deneyim kazanmasında önemli rol oynamaktadır. Bireysel farklılıklar gerçek dünyaya bakış da göz ardı edilmektedir. Yaratıcılığın gelişiminde, bireysel farklılıklara değer veren ve çocuğun ilk dış dünyaya açıldığı kapı olan okul öncesi eğitim kurumları, farklı aktiviteler ile çocuğun yaratıcılığın gelişimini desteklemektedir (Harmanlı, 2002).

1.4.Okul Öncesi Eğitim

0-6 yaş erken çocukluk dönemi okul öncesi eğitimin verildiği, en hızlı öğrenmenin gerçekleştiği, üçte ikilik beyin gelişiminin olduğu ve kişilik temellerinin atıldığı bir dönemdir. Bu dönemde edinilen olumlu/olumsuz kişisel, bedensel ve zihinsel değişimler çocuğun ileriki yaşlarında da etkisini devam ettirmektedir. Yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında bu dönemde elde edilen davranış ve tutumların büyük bir bölümünün yetişkinlikte bireyin tutumunu, inançlarını değer yargılarını ve kişiliğini şekillendirdiği tespit edilmiştir (Mussen, Conger ve Kogan, 1963: 32-33).

Poyraz ve Dere (2000: 21) okul öncesi dönemi, çocuğun doğumundan ilkokulun başlangıcına kadar olan bir dönem olarak ifade etmektedir (Oktay, 1993: 37). Bu süreçte çocuklara zengin uyarıcı ortamları sunabilirsek çocuğun tüm gelişimlerini şekillendirebiliriz.

2. Metodoloji

2.1.Araştırmanın Yöntemi

Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerinin incelendiği bu çalışmada, nicel yaklaşımlardan biri olan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri; geçmiş olan ya da şimdiki olduğu gibi tasvir etmeye çalışan iki veya daha fazla değişkenin olduğu durumlarda değişim düzeyini göstermek için kullanılan

bir modeldir (Karasar, 2004: 77-81). Yapılan çalışmada da örneklemin yaratıcılık düzeyleri çeşitli değişkenler üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır.

Dolayısıyla yapılan çalışma betimsel bir araştırma olduğu için tarama modeli kullanılmıştır. Yani ilişkisel tarama, yaratıcılık düzeylerinin ve baba eğitimi, yaş, kardeş sayısı, sınıf, anne eğitimi, yaşanılan şehir ve cinsiyet olmak üzere 7 değişkenin yaratıcılık düzeylerine etkisini belirlemeye yönelik bir çalışmadır. “Ne Kadar Yaratıcısın?” ölçekten alınan puanların ortalaması alınarak öğretmenlik bölümü öğrencilerinin yaratıcılık düzeyleri belirlenmiş ve değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir.

2.2.Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evreni 2019-2020 bahar döneminde Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 294 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem belirlenirken amaçlı örnekleme içerisinde kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Anket formu elektronik ortamda çevrimiçi olarak öğrencilerle paylaşılarak uygulanmıştır. 236 öğrenci çevrimiçi anket formunu doldurarak değerlendirmeye alınmış ve çalışmamızın örneklem grubunu 236 (%80,27) öğrenci oluşturmuştur.

Amaçlı (amaçsal) örnekleme, örnekleme yöntemlerinden seçkisiz olmayan ve olası olmayan örnekleme yöntemidir. Öte yandan amaçlı örnekleme, hedef odaklı, bilgiler arasından kapsamlı içeriğin belirlenip, ayrıntılı olarak analiz edilmesini sağlar ve bir/birden fazla özel koşul arandığında, belirli koşulları sağlayan veya belirli niteliklere sahip olan durumlar için kullanılabilir olması (Büyüköztürk, vd., 2013: 90), ve hızlı olması hasebiyle tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 123).

2.3.Veri Toplama Aracı

Araştırmada, “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeği kullanıldı. Ayrıca çalışmamızda okul öncesi öğretmenlerinin kişisel bilgilerinin yer aldığı “Kişisel Bilgi Formu” da bulunmaktadır.

Araştırmamızda kullanılan ölçek, bireyin davranışı, bireyin değerleri, bireyin ilgi alanları, bireyin motivasyonu, bireyin kişisel özellikleri ve birçok faktör dikkate alınarak yapılmıştır. Ölçekte 50 soru bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerden kesinlikle katılıyorum (+2), katılıyorum (+1), kararsızım (0), katılmıyorum (-1), kesinlikle katılmıyorum (-) seçeneklerinden birini seçerek cevaplamaları istenmiştir. Ölçek cevaplarına göre puanlama +2, +1, 0, -1, -2 şeklindedir. Ölçeğe verilen cevaplara göre toplam puan ölçeği, cevaplayanların yaratıcılık düzeylerini gösteren puanların

hesaplanmasını yapılmıştır. Ölçekte 100-80 aralığındaki puana sahip olanların yaratıcılıkları yüksek, 79-60 aralığındaki puana sahip olanların yaratıcılıkları ortalamadan üzerinde, 59-40 aralığındaki puana sahip olanların yaratıcılıkları orta, 39-20 aralığındaki puana sahip olanların yaratıcılıkları ortalamadan altında, -19 ile -100 aralığındaki puana sahip olanların yaratıcı olmadıkları şeklinde yorumlanmıştır (Çoban, 1999: 190). Bu çalışmada da yaratıcılık düzeyi bu şekilde değerlendirilmiştir.

2.4.Verilerin Analizi

Çalışmamızda veriler SPSS-17 (Statistical Packages for The Social Sciences) programı ile değerlendirilmiştir. Çalışmamızda ikili değişkenler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için bağımsız T-Testi kullanılmış ve iki veya ikiden fazla değişkenin olduğu durumlarda ANOVA kullanılarak tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar demografik değişkenler genel ve bireysel sorular aracılığıyla p değerine göre değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmanın sonucuna göre p değerinin 0,05'ten küçük olduğu durumlarda alternatif hipotezi onaylanarak değişkenlerde farklılık olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Çalışmanın sonucuna göre p değeri 0,05'ten büyük olduğunda alternatif hipotez reddedilmiş ve değişkenlerde farklılık olmadığı şeklinde yorumlanmıştır. Araştırma sürecinde analiz sonucunda ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (S.S), frekans (N), yüzde (%), sig (P) ile ilgili değerler kullanılmıştır.

2.5.Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada katılımcıların yaratıcılık düzeylerine göre değerlendirmeler yapılmış ve kişisel özelliklerine göre farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın hipotezleri;

H1. Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinde cinsiyete göre farklılık vardır.

H2. Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinde yaşlarına göre farklılık vardır.

H3. Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinde okuduğu sınıfa göre farklılık vardır.

H4. Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinde kardeş sayısına göre farklılık vardır.

H5. Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinde yaşadıkları şehre (memleket) göre farklılık vardır.

H6. Okul Öncesi Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinde annelerinin eğitim durumlarına göre farklılık vardır.

H7. Okul Öncesi Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinde babalarının eğitim durumlarına göre farklılık vardır.

3.Bulgular

3.1.Katılımcıların Kişisel (Tanımlayıcı) Özellikleri

Çalışmada okul öncesi öğretmen adayları cinsiyet, yaş, sınıf, kardeş sayısı, yaşadığı şehir, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi ile ilgili yaratıcılık düzeylerine ilişkin frekans ölçümleri yapılmıştır.

Tablo-1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

KATILIMCI PROFİLİ (n=100)		
Cinsiyet	F	%
Erkek	193	81,8
Kadın	43	18,2
Yaş	F	%
18-22 yaş	149	63,1
23-29 yaş	71	30,1
30-36 yaş	13	5,5
37-43 yaş	3	1,3
44 yaş ve üzeri	0	0
Sınıf	F	%
1. sınıf	46	19,5
2. sınıf	51	21,6
3. sınıf	63	26,7
4. sınıf	76	32,2
Kardeş Sayısı	F	%
1 kardeş	13	5,5
2 kardeş	29	12,3
3 kardeş	42	17,8
4 kardeş	42	17,8
5 kardeş	50	21,2
6 kardeş	28	11,9
7 kardeş	8	3,4
8 kardeş	11	4,7
9 kardeş	4	1,7
10 kardeş	4	1,7
11 kardeş	4	1,7
12 kardeş	1	0,4
Yaşadığı Şehir (Memleket)	F	%
Elâzığ	100	42,4

Malatya	14	5,9
Mardin	9	3,8
Diyarbakır	37	15,7
Şanlıurfa	9	3,8
Hatay	6	2,5
Antalya	1	0,4
Batman	9	3,8
Muş	5	2,1
Sakarya	1	0,4
Kahramanmaraş	7	3,0
Adıyaman	7	3,0
Bitlis	3	1,3
Bingöl	6	2,5
Gaziantep	5	2,1
Van	2	0,8
İstanbul	1	0,4
Isparta	1	0,4
Siirt	2	0,8
Şırnak	1	0,4
İzmir	1	0,4
Aydın	1	0,4
Mersin	2	0,8
Samsun	1	0,4
Ağrı	1	0,4
Kıbrıs Girne	1	0,4
Azerbaycan Bakü	2	0,8
Türkmenistan	1	0,4
Anne Eğitim Düzeyi	F	%
Okur-yazar değil	66	28
Okur-yazar	40	16,9
İlkokul	81	34,3
Ortaokul	23	9,7
Lise	17	7,2
Üniversite	8	3,4
Yüksek Lisans	1	0,4
Doktora	0	0
Baba Eğitim Düzeyi	F	%
Okur-yazar değil	9	3,8
Okur-yazar	12	5,1
İlkokul	74	31,4
Ortaokul	51	21,6
Lise	58	24,6
Üniversite	27	11,4
Yüksek Lisans	4	1,7

Doktora	1	0,4
TOPLAM	236	100,0

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin demografik özelliklerine yönelik tanımlayıcı istatistik sonuçlarına göre araştırmaya katılan Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği öğrencilerinin % 18,2'sinin erkek, % 81,7'sinin kadın öğrencilerinden oluştuğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılanların büyük çoğunluğunun 18-22 yaş grubunda yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaya katılanların en yüksek oranla %42,4'ünün yaşadığı şehrin Elazığ olduğu görülmüştür. Katılımcıların en yüksek oranla %21,2'sinin 5 kardeşinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların büyük bölümünü 4.sınıf öğrenci grubunda yer alan öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Çalışmaya katılanların annelerinin eğitim seviyeleri incelendiğinde %34,3'ü gibi büyük çoğunluğun ilkokul mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaya katılanların babalarının eğitim seviyeleri incelendiğinde yine büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu görülmüştür.

3.2. Güvenilirlik Analizi

Çalışmada, ölçek güvenilirliğinin değerlendirmesinde Cronbach's Alpha Güvenirlik Katsayısı dikkate alınmıştır. Cronbach's Alpha değeri 0 ile 1 arasında değişmektedir.

Bu değerler (Arıkan, 2007: 215):

- 0.00 < a < 0.40 aralığında ölçek güvenilir değil,
- 0.40 < a < 0.60 aralığında ölçek düşük güvenilirlikte,
- 0.60 < 0.80 aralığında ölçek oldukça güvenilir,

0.80 < a < 1.00 aralığında olması durumunda ölçeğin yüksek güvenilirlikte olduğunun göstergesidir Güvenirlik analizi uygulanan ölçeğin sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo-2. Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N
,837	50

Tablo-2 incelendiğinde Cronbach's Alpha değeri 0.837 olarak gerçekleşmiştir. Sonuç olarak ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu tespit edilmiştir.

3.3. Ölçek Puanları

Okul öncesi öğretmen adaylarının değerlendirilmesi ile yaratıcılık ölçeği toplam puan ortalamaları aşağıda Tablo 3'te verilmiştir. Ölçek ortalama

puanlarının değerlendirilmesinde baz alınan ölçüt aşağıda verilmiştir (Çoban, 1999:190):

- 100-80= Yüksek düzeyde yaratıcılık,
- 79-60= Yaratıcılık seviyesi ortalamanın üzerinde,
- 59-40= Yaratıcılık düzeyi orta,
- 39-20= Yaratıcılık seviyesi ortalamanın altında,
- 19-(-100) = Yaratıcı olmadıkları kabul edilir.

Tablo-3. Okul Öncesi Öğretmenliği Öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeyleri

	N	Toplam Puan	X
Genel Yaratıcılık	236	9189	38,936
1. Sınıf	46	1702	37
2. Sınıf	51	2337	45,823
3. Sınıf	63	2203	34,968
4. Sınıf	76	2947	38,77

Çalışma sonucuna göre genel ortalamanın 38.936 olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre, 1.sınıf=37, 3.sınıf=34,968 ve 4.sınıf 38,77'lik yaratıcılık düzeyleri ortalamanın altında kalmıştır. Ancak 2.sınıf öğrencileri 45,823 ortalama ile yaratıcılık düzeyi orta seviyede gerçekleşmiştir.

3.4. Demografik Özelliklerin Yaratıcılık ile İlişisine Yönelik Analizler

Katılımcıların yaş, sınıf, kardeş sayısı, cinsiyet, yaşadığı şehir (memleket), babanın ve anne eğitim düzeyi değişkenleri ile yaratıcılık ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespiti için fark analizleri yapılmıştır.

3.5. Yaratıcılık ve Cinsiyet İlişkisinin t Testi Sonuçları

Okul öncesi öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre yaratıcılık düzeyi puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespiti için yapılan Bağımsız örneklem t-Testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4'te yer alan analiz bulgularına göre, okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık ölçek geneli puanı arasında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu sonuç doğrultusunda yaratıcılık düzeyinin okul öncesi öğretmen adaylarının cinsiyetleri açısından farklılık gösterdiğini belirten H1 hipotezi red edilmiştir.

Tablo-4. Yaratıcılık ve Cinsiyet İlişkisinin t Testi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	N	X	t Testi Sonuçları	
				t	p
Yaratıcılık Ölçek Genel	Kadın	193	3,77	,03	,974
	Erkek	43	3,77	,028	,977

3.6. Yaş Değişkeni ile Yaratıcılık Düzeylerine İlişkin ANOVA Test Sonuçları

Okul öncesi öğretmen adaylarının yaş değişkenine göre yaratıcılık düzeyi puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespiti için yapılan ANOVA test sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo -5. Yaş Değişkeni ile Yaratıcılık Düzeylerine İlişkin Anova Test Sonuçları

Faktör	Yaş	N	X	S.S	F	p
	18-22 yaş	149	3,78	,31	1,567	,198
	23-29 yaş	71	3,74	,36		
Yaratıcılık Ölçek Genel	30-36 yaş	13	3,78	,36		
	37-43 yaş	3	4,17	,59		

Tablo 5’ te yer alan analiz bulgularına göre, okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık ölçek geneli puanı arasında yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu sonuç doğrultusunda yaratıcılık düzeyinin okul öncesi öğretmen adaylarının yaşları açısından farklılık gösterdiğini belirten H2 hipotezi red edilmiştir.

3.7. Sınıf Değişkeni ile Yaratıcılık Düzeylerine İlişkin ANOVA Test Sonuçları

Okul öncesi öğretmen adaylarının sınıf değişkenine göre yaratıcılık düzeyi puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespiti için yapılan ANOVA test sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6’ da yer alan analiz bulgularına göre, okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık ölçek geneli puanı arasında sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu sonuç

doğrultusunda yaratıcılık düzeyinin okul öncesi öğretmen adaylarının sınıfları açısından farklılık gösterdiğini belirten H3 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo -6. Sınıf Değişkeni ile Yaratıcılık Düzeylerine İlişkin Anova Test Sonuçları

Faktör	Sınıf	N	X	S.S	F	p
	1. Sınıf	46	3,74	,29	4,283	,006
	2. Sınıf	51	3,91	,37		
Yaratıcılık Ölçek Genel	3 .Sınıf	63	3,69	,27		
	4. Sınıf	76	3,77	,37		

Ortalama puanlar incelendiğinde okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık ölçeğinin geneline yönelik görüşlerinin, 2. Sınıf öğrencilerinin (ort:3,91; ss:0,37), diğer sınıf gruplarında yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

3.8. Kardeş Sayısı ile Yaratıcılık Düzeylerine İlişkin ANOVA Test Sonuçları

Okul öncesi öğretmen adaylarının kardeş sayılarına göre yaratıcılık düzeyi puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespiti için yapılan ANOVA test sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo -7. Kardeş Sayısı ile Yaratıcılık Düzeylerine İlişkin Anova Test Sonuçları

Faktör	Kardeş Sayısı	N	X	S.S	F	p
	1 kardeş	13	3,84	,26	1,470	,144
	2 kardeş	29	3,76	,30		
Yaratıcılık Ölçek Genel	3 kardeş	42	3,83	,34		
	4 kardeş	42	3,75	,35		
	5 kardeş	50	3,77	,36		
	6 kardeş	28	3,82	,34		
	7 kardeş	8	3,42	,34		
	8 kardeş	11	3,73	,18		
	9 kardeş	4	3,70	,52		

	10 kardeş	4	4,10	,39		
	11 kardeş	4	3,65	,11		
	12 kardeş	1	3,94	-		

Tablo 7’ de yer alan analiz bulgularına göre, okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık ölçek geneli puanı arasında kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu sonuç doğrultusunda yaratıcılık düzeyinin okul öncesi öğretmen adaylarının kardeş sayıları açısından farklılık gösterdiğini belirten H4 hipotezi red edilmiştir.

3.9. Yaşanılan Şehir ile Yaratıcılık Düzeylerine İlişkin ANOVA Test Sonuçları

Okul öncesi öğretmen adaylarının yaşadıkları şehire göre yaratıcılık düzeyi puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespiti için yapılan ANOVA test sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo -8. Yaşanılan Şehir ile Yaratıcılık Düzeylerine İlişkin Anova Test Sonuçları

Faktör	Yaşanılan Şehir	N	X	S.S	F	p
	Elazığ	100	3,80	,35	,872	,651
	Malatya	14	3,74	,31		
Yaratıcılık Ölçek Genel	Mardin	9	3,85	,27		
	Diyarbakır	37	3,75	,39		
	Şanlıurfa	9	3,78	,29		
	Hatay	6	3,98	,16		
	Antalya	1	3,26	-		
	Batman	9	3,79	,37		
	Muş	5	3,58	,20		
	Sakarya	1	3,96	-		
	Kahramanmaraş	7	3,64	,48		
	Adıyaman	7	3,71	,27		

Bitlis	3	3,73	,128
Bingöl	6	3,65	,20
Gaziantep	5	3,74	,19
Van	2	3,86	,45
İstanbul	1	3,60	-
Isparta	1	3,56	-
Siirt	2	3,72	,00
Şırnak	1	3,60	-
İzmir	1	3,62	-
Aydın	1	4,34	-
Mersin	2	3,83	,32
Samsun	1	3,66	-
Ağrı	1	3,60	-
Kıbrıs Girne	1	3,76	-
Azerbaycan Bakü	2	3,86	,19
Türkmenistan	1	4,82	-

Tablo 8’ de yer alan analiz bulgularına göre, okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık ölçek geneli puanı arasında yaşadıkları şehire göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu sonuç doğrultusunda yaratıcılık düzeyinin okul öncesi öğretmen adaylarının yaşadıkları şehir açısından farklılık gösterdiğini belirten H_5 hipotezi red edilmiştir.

3.9. Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni ile Yaratıcılık Düzeylerine İlişkin ANOVA Test Sonuçları

Okul öncesi öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyine göre yaratıcılık düzeyi puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespiti için yapılan ANOVA test sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9’ da yer alan analiz bulgularına göre, okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık ölçek geneli puanı arasında anne eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu sonuç

doğrultusunda yaratıcılık düzeyinin okul öncesi öğretmen adaylarının annelerinin eğitim düzeyi açısından farklılık gösterdiğini belirten H6 hipotezi red edilmiştir.

Tablo -9. Anne Eğitim Düzeyi ile Yaratıcılık Düzeylerine İlişkin Anova Test Sonuçları

Faktör	Anne Eğitim Düzeyi	N	X	S.S	F	p
	Okur-yazar değil	66	3,79	,29	1,048	,395
	Okur-yazar	40	3,81	,30		
Yaratıcılık Ölçek Genel	İlkokul	81	3,70	,35		
	Ortaokul	23	3,81	,40		
	Lise	17	3,86	,38		
	Üniversite	8	3,89	,47		
	Yüksek Lisans	1	3,72	-		

3.10. Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni ile Yaratıcılık Düzeylerine İlişkin ANOVA Test Sonuçları

Okul öncesi öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyine göre yaratıcılık düzeyi puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespiti için yapılan ANOVA test sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo -10. Baba Eğitim Düzeyi ile Yaratıcılık Düzeylerine İlişkin Anova Test Sonuçları

Faktör	Baba Eğitim Düzeyi	N	X	S.S	F	p
	Okur-yazar değil	9	4,00	,33	,853	,545
	Okur-yazar	12	3,88	,25		
Yaratıcılık Ölçek Genel	İlkokul	74	3,77	,33		
	Ortaokul	51	3,74	,34		
	Lise	58	3,75	,36		
	Üniversite	27	3,77	,34		

	Yüksek Lisans	4	3,79	,26		
	Doktora	1	3,70	-		

Tablo 10’ da yer alan analiz bulgularına göre, okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık ölçek geneli puanı arasında baba eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu sonuç doğrultusunda yaratıcılık düzeyinin okul öncesi öğretmen adaylarının babalarının eğitim düzeyi açısından farklılık gösterdiğini belirten H7 hipotezi red edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Özellikle küreselleşen ekonomide yaratıcı yıkımın bir savaşa dönüşmesi yaratıcılık kavramını dünyanın gündemine yerleştirmiştir. Dolayısıyla yaratıcı düşünme kabiliyeti yüksek bireyler, her zaman her acıdan her alan için büyük üstünlük sağlayacak bir unsurdur. Bu nedenle ekonomik ve siyasi bağımsızlığımızı kazanabilmemiz için yaratıcı bireyler yetiştirmek zorundayız.

Dolayısıyla yaratıcı bireylerin yetiştirilmesinde okul öncesi öğretmenlerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu yaştaki çocukların algılarının açık olması bu noktada avantaj sağlamaktadır. Bu avantajı kullanacak kişilerinde yaratıcılık açısından yeterli ve donanımlı olması gerekmektedir. Yapılan çalışmanın neticesinde Fırat Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmen aday adaylarının bu noktada eksik oldukları neticesine varılmıştır. Yapılan çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyinin kardeş sayısı, anne eğitimleri, yaşadığı şehir (memleket), cinsiyet, sınıf düzeyi baba eğitimleri, yaş ile ilişkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Yaratıcılık düzeyinin farklı değişkenlere göre ele alınarak incelenmesi yaratıcılık hakkında bilinmeyenlerin tespit edilmesini sağlayabilir. Bu nedenle evrenimizi oluşturan okul öncesi öğretmen aday adaylarının bu alandaki niteliklerini geliştirmeye yönelik aktiviteler yapması uygun olacaktır.

Yaratıcılığı etkileyeceği düşünülen teknik ve yöntemler sınıfta öğretmen adaylarına verilmesi düşünülebilir, bilgilendirmeler öğrencilere bilgileri nasıl kullanacakları ile ilgili olmalıdır, öğrencilerin katılması gereken yurtiçi ve yurt dışı eğitimleri oluşturularak desteklenmesi sağlanabilir.

Yaratıcılığın gelişimine destek veren öğretim stratejiler ve uygulamaları eğitimler şeklinde okul öncesi öğretmen adaylarına verilerek yaratıcılığın gelişmesine olanak sağlanabilir.

Akademik personel ve arkadaşları ile etkileşim sağlayacağı ortamlar oluşturularak yaratıcılıklarının gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Üniversitedeki akademik birimler, kamu kurumları ile ortaklaşa faaliyetlerde bulunarak okul öncesi öğretmen adaylarının aktif olacağı kongre, konferans, çalışma grupları oluşturulabilir.

Farklı dersler, sosyal ve kültürel aktiviteler ile öğrencilerin yaratıcılıklarını keşfetmesi ve geliştirebilmesi sağlanabilir.

Ayrıca öğrencilerin de yaratıcılıklarının farkına varması ve var olan yaratıcılıklarını da arttırabilmeleri için çeşitli organizasyonlara ve etkinliklere dâhil edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda, öğretmen aday adaylarının ve öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştiren aktivite ve derslere sadece eğitim süreci içerisinde değil, sürecin her aşamasında olmalıdır. Bu sürecin gizli aktörlerinden biri olan ailenin de bu sürece dâhil edilmesi başarı oranını arttıracaktır.

Kaynakça

- Adıgüzel, Ö. (2017). Yaratıcılık Engellerinin Yaratıcı Drama ile Farklı Edilmesine Yönelik Bir Araştırma, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12 (1), ss. 87-104.
- Argun, Y. (2004). *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eğitimi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Arıkan, R. (2007). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama (6. baskı)*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Arnas, A. Y. (2007). *Okul Öncesinde Fen Eğitimi*. Ankara: Kök yayıncılık.
- Bessis, P.J.H. (1973). *Yaratıcılık nedir?* (Çev. Dr. Süheyl Gürbaskan), Reklam Yayınları, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (15.baskı)*, Pegem Akademi, Ankara.
- Craft, A. (2003). Creative Thinking In The Early Years Of Education, *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 23(2), ss. 143-154.
- Çetingöz, D. (2002). Okulöncesi Eğitimi Öğretmenliği Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişiminin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çoban, S. (1999). *Yöneticilerin Yaratıcılık Düzeyleri ile Liderlik Tarzları Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (3.baskı)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Güngör, İ. (2007). *Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Düzeylerinin Kişisel Uyum, Sosyal Uyum, Genel Yetenek ve Akademik Başarı ile İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Harmanlı, Z. (2002). *Yaratıcılık ve Yaratıcılığın Geliştirilmesinde Etkili Olan Başlıca Faktörler*, Dokuz Eylül Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmen El Kitabı, Ya-Pa Yayın Pazarlama, İstanbul.

Kale, N. (1994). Eğitim ve Yaratıcılık, *Yasadıkça Eğitim Dergisi*, 37.

Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (13. baskı)*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Karataş, S. ve Özcan, S. (2010). Yaratıcı Düşünme Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşüncelerine ve Proje Geliştirmelerine Etkisi, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1).

Mussen, P. H, Cogner J. ve J, Kagan, J. (1963). *Child Development and Personality*, Evanston and London, NewYork: Harper International Edition, ss. 32-33.

Özben, Ş. ve Argun, Y. (2001). Üniversite Öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeyleri ile İlgili Değişkenlerin İncelenmesi. *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (66-78), Cilt 1. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Oktay, A. (1993). Okul Öncesi Eğitim, *Eğitim ve Toplum Dergisi*, ss. 37-40.

Özerbaş, M. A. (2011). Yaratıcı Düşünme Öğrenme Ortamının Akademik Başarı ve Bilgilerin Kalıcılığa Etkisi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), ss. 675-705.

Poyraz, H. ve Dere, H. (2000). *Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri*, Anı Yayıncılık, Ankara.

Rıza, E. T. (2000). Kalıplaşma ve Yaratıcılık, *Yasadıkça Eğitim*, 65, ss. 4-7.

San, İ. (1979). Yaratıcılık, İki Düşünme Biçimi ve Çocuğun Yaratıcılık Eğitimi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı:1-4, Ankara.

San, İ. (2004). Sanat ve Eğitim (3. Baskı), Ütopya Yayınları, Ankara.

San, İ. ve Gülerüz, H. (2004). *Yaratıcı Eğitim ve Çoklu Zekâ Uygulamaları*, Artım Yayınları, Ankara.

Sungur, N. (1997). Yaratıcı Düşünce. (2.bs), Evrim Yayınevi, İstanbul.

TDK. (2022). *Yaratıcılık*, 19.01.2022 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.

Tekin, H. (2010). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, 20. Baskı, Yargı Yayın Evi, Ankara.

Tekin, M. ve Taşgın, Ö. (2008). Orta Öğretimde Öğrenim Gören Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Yaratıcılık ve Çoklu Zekâ Alanları Arasındaki İlişkinin

İncelenmesi, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. C: 2, Sayı: 3, ss. 206-214.

Üstündağ, T. (2002). *Yaratıcılığa Yolculuk*. (2.Bs), Pegem A Yayıncılık, İstanbul.

Üstündağ, T. (2003). *Yaratıcılığa Yolculuk*, (2. Baskı), Pegem Yayıncılık, Ankara.

Üstündağ, T. (2011). *Yaratıcılığa yolculuk*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (10.baskı)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Yıldız, V., Özkal, N. ve Çetingöz, D. (2003). “*Okul Öncesi Eğitimi Alan ve Almayan 7-8 Yaş Grubu Çocuklarda Yaratıcı Potansiyelin Değerlendirilmesi*”, Eğitim Araştırmaları, Sayı: 13, Anı Yayıncılık, Ankara.

Yıldız, F. Ü. (2007). *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık Eğitimi*, Nobel Yayınevi, Ankara.

YAYIM İLKELERİ VE MAKALE YAZIM KURALLARI

Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi **Mart** ve **Eylül** aylarında olmak üzere yılda iki sayı yayımlanır. Dergimize gönderilen yazılar, sosyal bilimler alanında, **Elazığ ili ve yakın çevresini konu alan özgün çalışmalar olmalı** ve aşağıda belirtilen nitelikleri taşımalıdır.

Etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgilere (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca makalenin sonunda yer verilmelidir. Dergimize çalışmanızı yüklerken, makale dosyanızla birlikte Etik Kurul belgenizi de yüklemeniz gerekmektedir. Çalışmanız etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almıyor ise bu durumu belirten beyan formunu imzalamanız ve ilgili durumu makale metninizde belirtmeniz gerekmektedir. Bu bağlamda, **Etik kurul onayı gerektiren çalışmalar şunlardır:**

*Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,

*İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,

*İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,

* Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,

*Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.

1. Türkçe ve yabancı dildeki başlıklar; yazının kapsamıyla uyumlu; yazının konusunu kısa, açık ve yeterli ölçüde yansıtmalıdır.

2. Türkçe ve yabancı dildeki özetler; yazının amacını, kapsamını ve sonuçlarını yansıtmalıdır. Türkçe makalelerin başına Türkçe ve İngilizce; İngilizce makalelerin başına Türkçe ve İngilizce özet eklenmelidir. Türkçe ve yabancı dildeki özetlere **anahtar kelimeler eklenmelidir. Bu kelimeler en az 4, en fazla ise 6 tane olmalıdır.**

3. Makaleler, dil ve ifade bakımından dilbilgisi kurallarına uygun olmalı, makalede açık ve yalın bir anlatım yolu izlemeli, ayrıca amaç ve kapsam dışına çıkan gereksiz bilgilere yer verilmemelidir.

4. Makalenin hazırlanmasında bilinen bilimsel yöntemlere uyulmalı, çalışmanın konusu, amacı, kapsamı, hazırlanma gerekçesi vb. bilgiler yeterli ölçüde ve belirli bir düzen içinde verilmelidir. Makalede kullanılan şekil, tablo, fotoğraf ve diğer belgeler bilimsel kurallara uygun olarak hazırlanmalıdır.

5. Makalede kullanılan şekil, tablo, fotoğraf ve diğer belgelerin altında kolayca anlaşılacak biçimde yalın ve yeterli bir açıklama bulunmalıdır.

6. Makalede kullanılan kaynaklar yazım kurallarına uygun olarak düzenlenmeli, **değınilen her belge kaynaklar kısmında yer almalı, ancak yazıda değınılmeyen belgelere kaynaklar kısmında yer verilmemelidir.**

7. Sonuçlar, araştırmanın amaç ve kapsamına uygun olmalı, ana izleriyle ve öz olarak verilmeli, metinde sözü edilmeyen veri ya da bulgulara sonuçta yer verilmemelidir.

8. Yazılar A4 kğının bir yüzüne basılmalı ve bütün kenar boşlukları 2,5 cm olarak ayarlanmalıdır.

9. Türkçe ve İngilizce yazılar Microsoft Word programında **New Times Roman** karakteri ile hazırlanmalı; **makalenin ana başlığı, büyük harflerle bold ve 12 punto** olmalıdır. Türkçe başlığın altına yazılacak **İngilizce başlık ise italik ve ilk harfleri büyük, diğerleri küçük olarak yazılmalıdır.** Makale İngilizce ise altına Türkçe başlık eklenmelidir. Metin içindeki başlıklar öncesinde 12nk, sonrasında ise 6nk boşluk bırakılmalıdır.

10. Başlıktan sonra 12 punto aralık verilerek yazar ad(lar)ı unvansız olarak yan yana sayfa ortalanarak yazılmalı, unvan, çalıştığı kurum, e-mail adresi ve Orcid-ID numarası dipnot olarak belirtilmelidir.

11. Yazar adından sonra 12nk boşluk bırakılarak Türkçe, İngilizce olarak hazırlanmış **250 kelimeyi geçmeyen zet** yazılmalı ve yazının ana konusunu tanımlayan anahtar kelimeler bu özetlerde belirtilmelidir.

12. Türkçe ve İngilizce özetler, 10 punto, metin içi yazılar 11 punto ve 1,5 satır aralıklı olarak, dipnotlar da 9 punto New Times Roman ile yazılmalıdır.

13. Makale; tablo, şekil, fotoğraf ve kaynaklar dhil 40 sayfayı geçmelidir. Ancak zel durumlarda ve dergi kapasitesine göre sayfa sayısı fazla olabilir. Şekil, tablo ve fotoğraflar bilgisayar ortamında hazırlanıp metin içinde ya da sonunda sayfa boyutlarını (12x18 cm) aşmayacak şekilde yerleştirmelidir. Tablo, şekil, fotoğraf başlıkları ile altlarındaki tablo, fotoğraf veya şekil arasında 6 nk aralık bulunmalı, başlıkları bold ve “Tablo-1:” şeklinde olmalıdır.

14. **Referanslar, metin içinde gösterilmeli;** parantez içinde yazarın/yazarların soyadı, atıfta bulunulan çalışmanın yayım tarihi, alıntı yapılan sayfanın ya da sayfaların numarası (akar, 2013: 25) şeklinde yazılmalıdır. Aynı yazarın aynı yıl içerisinde yayımlanan birden fazla çalışmasına atıf

yapılmış ise, bu durum (Çelik, 2014a), (Çelik, 2014b) şeklinde küçük harflerle belirtilmelidir. Ancak açıklama gerektiren hususlar sayfa altında dipnot olarak yazılmalıdır.

15. Kaynakça aşağıdaki gibi gösterilmelidir:

Tek Yazarlı Kitap

ÇAKAR, E. (2012), *Doğu Akdeniz Sahilinde Bir Osmanlı Sancağı: Trablus*, TTK Yayınları, Ankara.

İki Yazarlı Kitap

ÇAKAR, E.-UZUN, C. (2017), *Hurufat Defterlerinde Harput (1690-1812)*, Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları, Elazığ.

Makale

ÇELİK, K. (2013), “R.1284/M.1868-1869 Tarihli Muhasebe-i Evkâf-ı Hümayun Defteri’ne Göre Mamuratülaziz Vakıfları”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 40, s. 143-162.

Bildiri Kitabı

ALKAN, M. (2010), “Vakıf Tarihi Araştırmaları Açısından Hurûfât Def-terleri: Adana Örneği”, *XV. Türk Tarih Kongresi, 11-15 Eylül 2006, Kongre-ye Sunulan Bildiriler*, c. 4, I. kısım, Ankara, s. 831-842.

İnternet Alıntısı

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/1986/20790.pdf>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2017.

16. Hakemlerden olumlu rapor alamayan ve dergimiz yazım kurallarına göre hazırlanmayan makaleler yayımlanmaz, bu konuda idari ve adli bir sorumluluk kabul edilmez.

PUBLICATION PRINCIPLES AND ARTICLE WRITING RULES

Journal of Harput Studies is published twice a year; in March and September. The manuscripts sent to our journals must be in the field of social sciences, original works, and have the necessary qualifications indicated below.

In studies requiring ethics committee permission, information about the permission (name of the committee, date and number) should be included in the method section and also at the end of the article. When uploading your study to our journal, you must also upload your Ethics Committee document along with your article file. If your study is not included in the working group that requires ethics committee approval, you must sign the declaration form stating this situation and indicate the relevant situation in your article text. In this context, studies that require ethics committee approval are as follows:

*All kinds of research conducted with qualitative or quantitative approaches that require data collection from the participants by using survey, interview, focus group work, observation, experiment, interview techniques,

*Use of humans and animals (including material/data) for experimental or other scientific purposes,

*Clinical studies on humans,

* Studies on animals,

*Retrospective studies in accordance with the personal data protection law.

1. Headings in Turkish and foreign languages must be compatible with the scope of the article, short, clear and adequate.

2. Abstracts in Turkish and Foreign language abstracts must reflect the purpose, scope and consequences of the writing. Turkish and English abstracts must be added into the articles written both in Turkish and English. Keywords should be added to the abstracts in Turkish and foreign language. These words should be at least 4, at most 6.

3. The articles must be in accordance with the grammar rules in terms of language and expression; besides, a clear and absolute way of expression must be used in the articles not giving unnecessary information that is out of the purpose and scope.

4. The known scientific methods must be used in the preparation of the articles; the subject, purpose, scope and reason for the preparation of the

study, and etc. must be given in a satisfying and certain order. Figures, tables, photographs and other documents used in the article must be prepared in accordance with the scientific rules.

5. There must be an absolute and sufficient explanation that can be easily understood under the figures, tables, pictures and other documents used in the article.

6. The resources used in the writing must be arranged in accordance with the writing rules; each mentioned document must be included in the bibliography, but not anything else.

7. The results must be in accordance with the purpose and scope of the study, and cannot include any information or findings that are not explicitly mentioned in the main text; must be given with its all outlines and in summary.

8. The paper size is set to A4 size and the margins will be 2.5 cm from all edges.

9. Articles are prepared in the Microsoft Word program on the PC with the New Times Roman character. The main headings of the Turkish and English articles are written on the centre of the first page being written with bold 12 pt. capital letters. The English title to be written under the Turkish heading must be written in italics and the first letters are large and the others are small. If the article is in English, a Turkish title should be added to the bottom. Headings in the text should be preceded by 12 nk, followed by 6 nk.

10. After the heading, the author name (s) is written untitled side by side by centring the page with 12 pt. spacing. The title, institution, e-mail address and Orcid-ID are specified as footnotes.

11. After the author's name, a summary written in Turkish, English not exceeding 150 words is written leaving 12 pt. spaces, and the key words that define the main topic of the article are indicated in these abstracts.

12. Abstracts in Turkish and English should be written in 10 pt, 11 pt in text and 1.5 pt spaced, and footnotes in 9 pt New Times Roman.

13. Article should not be more than 40 pages including tables, figures, photographs and resources. Figures, tables and photographs should be prepared in a computer environment and should not exceed the page size (12x18 cm). Table, shape, photo titles should have 6 nk spacing between the table, photo or figure below, titles must be bold and as "Table-1:".

14. References should be shown in the text or under the page. When shown in text; the surname of the author (s) in the parentheses, the date of

publication, the number of the cited page or pages (Cakar 2013: 25). If more than one work of the same author is published in the same year, this should be indicated in small letters (Steel, 2014a), (Steel, 2014b). However, the points that need explanation should be as footnotes below the page.

15. The reference should be shown as follows:

Single Author Book

ÇAKAR, E. (2012), *Doğu Akdeniz Sahilinde Bir Osmanlı Sancağı: Trablus*, TTK Yayınları, Ankara.

Book With Two Authors

ÇAKAR, E.-UZUN, C. (2017), *Hurufat Defterlerinde Harput (1690-1812)*, Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi, Elazığ.

Article

ÇELİK, K. (2013), “R.1284/M.1868-1869 Tarihli Muhasebe-i Evkâf-ı Hümayun Defteri’ne Göre Mamuratülaziz Vakıfları”, *Vakıflar Dergisi*, 40, pp. 143-162.

Proceedings Book

ALKAN, M. (2010), “Vakıf Tarihi Araştırmaları Açısından Hurûfât Defterleri: Adana Örneği”, *XV. Türk Tarih Kongresi, 11-15 Eylül 2006, Kongreye Sunulan Bildiriler*, Vol. 4, part I, Ankara 2010, pp. 831-842.

Internet Quote

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/1986/20790.pdf>. Date of access: 10 May 2017.

16. Articles that do not receive a positive report from the referees and that are not prepared according to our writing rules are not published; no administrative or judicial responsibility is assumed in this respect.